

LINKÖPINGS UNIVERSITET

Institutionen för kultur och kommunikation
Nationellt centrum för utomhuspedagogik

Christina Karlsson

ALLA barns rätt till SKRUBBSÅR

– barn med funktionshinder och deras tillgänglighet till
lekplatser i Norrköpings kommun

Magisterutbildning i miljö- och utomhuspedagogik

Magisterarbete 15 hp

LIU-IKK-MOE-D--13/016--SE

Handledare:

Karin Stolpe

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier

Avdelning, Institution
Division, Department
Institutionen för kultur och kommunikation
581 83 LINKÖPING

Datum
Date
27/2 2014

Språk
Language
Svenska/Swedish

Rapporttyp
Report category

D-uppsats

ISBN

ISRN LIU-IKK-MOE-D--13/016--SE

Serietitel och serienummer **ISSN**
Title of series, numbering

URL för elektronisk version

Titel
Title

ALLA barns rätt till SKRUBBSÅR – barn med funktionshinder och deras tillgänglighet till lekplatser i Norrköpings kommun
Children with Disabilities and their Access to Playgrounds in Norrköping Municipality

Författare
Author

Christina Karlsson

Sammanfattning
Abstract

De sista 15 åren har det skett en attitydförändring i statliga dokument för personer med funktionshinders rätt till delaktighet och medverkan i den offentliga miljön och dessa dokument ska genomsyra den kommunala verksamheten. För barn med funktionshinder är lekplatser och tillgången av dem en viktig plats i den offentliga miljön.

Syftet med uppsatsen är att få en ökad insyn i hur tillgänglighet av lekplatser för barn med funktionsnedsättningar synliggörs på politisk nivå i Norrköpings kommun. Två angreppssätt har använts och det ena är hur barnperspektivet/tillgänglighet synliggörs i de politiska styrdokumenterna och det andra hur barnperspektivet/tillgänglighet synliggörs via sex intervjuer. Fyra av dessa är med personer med makt på olika nivå i Norrköpings kommun gällande lekplatser och deras utformning. De andra två intervjuerna är med personer från brukarnas perspektiv, det vill säga handikappföreningar.

Resultatet påvisar att Norrköpings kommun genomfört insatser för att stärka barnperspektivet och tillgängligheten i verksamheten. De statliga direktiven tydliggör vad som är extra viktiga och dessa har inte genomförts fullt ut. Fullt ut innebär att några av informanterna som är verksamma i kommunen inte var medvetna om att det finns befintliga verktyg att använda för att synliggöra barnkonventionen. När det gäller lekplatser och dess tillgänglighet skiljer sig informanternas kunskap och erfarenhet vilket även präglar svaren. Även om det skiljer sig åt finns det en ambition från dem som har makt att påverka i kommunen att vilja väl och tillgängliggöra lekplatser. Det kan även uttydas av övriga informanter att den bilden överensstämmer och denna ambition kan skönjas i de kommunala dokumenten.

Det är på grund av de omfattande förändringarna av direktiv gällande delaktighet och medverkan i det offentliga rummet, som det är intressant att undersöka hur lekplatser tar sig i faktiskt uttryck för barn med funktionshinder.

Nyckelord
Keywords

Barnperspektivet/barnperspektiv, tillgänglighet, utomhuspedagogik, lekplatser, funktionshinder, funktionsnedsättning, offentliga mötesplatser, hälsa, lek, barns utveckling, samhällsplanering, samhällsplanerare

Sammanfattning

De sista 15 åren har det skett en attitydförändring i statliga dokument för personer med funktionshinders rätt till delaktighet och medverkan i den offentliga miljön och dessa dokument ska genomsyra den kommunala verksamheten. För barn med funktionshinder är lekplatser och tillgången av dem en viktig plats i den offentliga miljön.

Syftet med uppsatsen är att få en ökad insyn i hur tillgänglighet av lekplatser för barn med funktionsnedsättningar synliggörs på politisk nivå i Norrköpings kommun. Två angreppssätt har använts och det ena är hur barnperspektivet/tillgänglighet synliggörs i de politiska styrdokumenterna och det andra hur barnperspektivet/tillgänglighet synliggörs via sex intervjuer. Fyra av dessa är med personer med makt på olika nivå i Norrköpings kommun gällande lekplatser och deras utformning. De andra två intervjuerna är med personer från brukarnas perspektiv, det vill säga handikappföreningar.

Resultatet påvisar att Norrköpings kommun genomfört insatser för att stärka barnperspektivet och tillgängligheten i verksamheten. De statliga direktiven tydliggör vad som är extra viktiga och dessa har inte genomförts fullt ut. Fullt ut innebär att några av informanterna som är verksamma i kommunen inte var medvetna om att det finns befintliga verktyg att använda för att synliggöra barnkonventionen. När det gäller lekplatser och dess tillgänglighet skiljer sig informanternas kunskap och erfarenhet vilket även präglar svaren. Även om det skiljer sig åt finns det en ambition från dem som har makt att påverka i kommunen att vilja väl och tillgängliggöra lekplatser. Det kan även uttydas av övriga informanter att den bilden överensstämmer och denna ambition kan skönjas i de kommunala dokumenterna.

Det är på grund av de omfattande förändringarna av direktiv gällande delaktighet och medverkan i det offentliga rummet, som det är intressant att undersöka hur lekplatser tar sig i faktiskt uttryck för barn med funktionshinder.

Förord

Gåvan över att ha varit ledare i en förening med barn med olika funktionshinder kan bara sammanfattas med ett glädjetjut. Ett lyckligt, innerligt, långdragit tjut som kommer från mitt innersta och som fullständigt slår knock på mycket annat. Tack alla ni barn för den tid jag fick glädjen att vara nära och tillsammans med er och upptäcka livsvärden. Ni är bara bäst!

Jag vill även uppmärksamma vikten av de vuxna med funktionshinder som jag haft förmånen att lära känna. De dialoger och samtal jag haft med några av er har inte bara krossat, utan fullständigt demolerat, många av mina ”sanningar” till att bli förutfattade meningar. Vilket i sig har påverkat min förståelse och mitt bemötande gentemot alla människor. Tack för det!

När jag satt och skrev uppsatsen läste jag på en hushållsrulle några tänkvärda meningar som får runda av:

Vissa kan så mycket

att de vet

så lite de kan,

andra vet så lite

att de tror

att de kan allt

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE.....	2
METOD	2
VAL AV KOMMUN.....	3
<i>Val av ålder</i>	3
ANALYSMETOD	3
INTERVJUER.....	4
<i>Val av intervjupersoner</i>	4
<i>Förberedelser och framtagandet av intervjuguide</i>	5
<i>Intervjun</i>	6
<i>Transkribering</i>	7
KOMMUNALA DOKUMENT.....	8
<i>Urval</i>	8
<i>Analys av kommunala dokument</i>	8
ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN	9
<i>Intervjuer</i>	9
<i>Dokument</i>	10
<i>Analys</i>	11
INFÖR VIDARE LÄSNING.....	12
DEFINITIONER.....	12
<i>Handikapp, funktionsnedsättning, funktionshinder</i>	12
<i>Utomhuspedagogik</i>	13
<i>Hälsa</i>	13
<i>Barnperspektiv</i>	13
<i>Tillgänglighet</i>	14
<i>Lekplats</i>	14
TEORETISKT RAMVERK.....	14
UTOMHUSPEDAGOGIK.....	14
<i>Hälsoeffekter</i>	14
<i>Utemiljön</i>	15
LEK.....	16
<i>Leken</i>	16
<i>Förutsättningar för att kunna delta i lek</i>	17
<i>Barns utveckling</i>	18
<i>Lekplatser</i>	19
SAMHÄLLELIGA STYRANDE DIREKTIV	21
<i>Barnperspektivet</i>	22
TILLGÄNGLIGHET	24
<i>Myndigheters perspektiv</i>	25
NORRKÖPINGS KOMMUN	25
<i>Norrköping kommuns organisation</i>	25
RESULTAT	29
KOMMUNALA DOKUMENT.....	29
<i>Barnperspektivet</i>	29
<i>Tillgänglighet</i>	32

<i>Analys</i>	34
INTERVJU	35
<i>Bakgrundsvariabler</i>	35
<i>Informanternas definition av barnperspektivet</i>	36
<i>Barnperspektivet</i>	36
<i>Utbildning/erfarenhet</i>	38
<i>Barns utveckling</i>	40
<i>Kreativitet och flexibilitet</i>	40
<i>Samhällsperspektiv</i>	42
<i>Styrdokument</i>	44
DISKUSSION	45
BARNPERSPEKTIVET	45
<i>Styrande direktiv</i>	45
<i>Barnkonsekvensanalyser</i>	47
<i>Sammanträdesprotokoll KRF</i>	48
TILLGÄNGLIGHET	49
<i>Styrande direktiv</i>	49
<i>Lekmiljöer</i>	51
<i>Samhällsperspektiv</i>	52
SLUTSATSER	54
SLUTORD	56
VIDARE FORSKNING	57
LITTERATURLISTA.....	59
BILAGA 1	

Inledning

Naturen är en viktig källa för inspiration, utveckling och lärande. Att få vistas *där* ger för många av människor sinnesro, harmoni och återhämtning. Men vad menar vi människor med ordet *där*? Troligen olika, men flertalet av oss skulle kunna beskriva det ingående, detaljerat, känna dofter och kunna skapa en bild av vad det *där* är. Kanske skulle en del av oss nämna naturen och skogen med automatik. Åtminstone är det där jag tänker att ett av mina *där* finns.

Som idrotts- och rörelselärare på lärarprogrammet har ett av mina områden varit just barn med funktionshinder. Vikten av bemötande, delaktighet och skapa förutsättningar för medverkan för alla barn har varit viktiga ledord i den undervisning som blivande lärare fått ta del av, både i föreläsningsform och i praktiskt utövande. Personligen hade jag lite kunskap inom området när jag började på lärarutbildningen men allt eftersom har jag läst, samtalat och reflekterat kring området har jag lärt mig mer. En effekt av detta blev att jag engagerade mig inom handikappidrottsrörelsen och ansvarade under några år för en idrottsskola för barn med olika funktionshinder. Ambitionen från oss ledares sida var att erbjuda möten med idrotter och fritidsaktiviteter. I de fåtal aktiviteter som vi kunde erbjuda barnen utomhus i natur och skog insåg jag att det inte var en självklarhet för de barn jag mötte att de hade en relation till det som jag ansåg vara en självklarhet, mina *där*. Beroende på hur funktionshindret, till exempel rullstol eller synskadad, kan ta sig i uttryck är det inte svårt att förstå svårigheter.

Jag hade mycket funderingar, som till exempel: Om naturen är en viktig källa för inspiration, utveckling och lärande, vad kan barn med funktionshinder eventuellt gå miste om? Är det andra platser som blir deras *där* och de kan göra till sina? Var kan de testa sin kropp, sina begränsningar och möjligheter till utmaning? Var finns det chans till samspel med andra barn? Vilka platser hänvisas de till? Var, i den offentliga utemiljön, finns det plats för umgänge och delaktighet där barn, utifrån sina förutsättningar, och där de kan samverka, utmanas och umgås?

Det är många gånger, för en del människor med funktionshinder, förenat med svårigheter att vistas ute i natur och skog. För många barn med funktionshinder, speciellt de med rörelsehinder, innebär det att det är den offentliga utemiljön som likställs med utemiljö. Hjälpmedelsinstitutet (u.å.d) menar att ”barns och ungas utemiljö ska vara en utmaning som väcker lust och nyfikenhet. Men finns det plats för barnen utomhus?”. Om denna fråga stämmer med verkligheten blir den offentliga utemiljöns anpassning än viktigare. Hjälpmedelsinstitutet (ibid) skriver även att alla barn har ”... rättigheter till lek utifrån egna individuella förutsättningar och behov”.

Mina funderingar resulterade i två infallsvinklar som ligger till grund för arbetet samt utformningen av syftet/forskningsfrågorna. Den första infallsvinkeln är att utemiljöer som kan bli viktiga för barn med funktionshinder är platser som finns i

den offentliga närmiljön, det vill säga i närheten där barnet bor och vistas. Prellwitz (2007) menar att utformningen av den fysiska miljön är en viktig komponent för utvecklingen av barn med funktionshinder. Konsekvensen av detta är att en viktig fysisk plats i utemiljön i närmiljön blir lekplatser. Hjälpmedelsinstitutet (2013a) skriver att lekplatser är barns offentliga mötesplatser och att det bland annat är där som barn tränas i att umgås med obekanta. Den andra infallsvinkeln skriver Jansson om (2008) i en undersökning som utgår från förvaltarnas egna perspektiv på lekplatser. Jansson skriver i förordet att ”... till skillnad från mycket som skrivs om lekplatser, där förvaltarna ofta är ”dom” som inte gör tillräckligt för att förbättra barns utemiljöer” så vill hon ”... söka förståelse för vad som ligger bakom och påverkar den väg förvaltningen tar”. Det vill säga att söka förståelse hos fler, som Jansson benämner det, för att synliggöra varför det blir som det blir.

Innehållet i uppsatsen blev att analysera kommunala styrdokument samt intervju personer med makt av den offentliga utemiljöns utformning. Det som varit i fokus gällande den offentliga utemiljön är tillgången av kommunala lekplatser och vad som påverkar anpassningen för barn med funktionshinder.

Titeln av uppsatsen har inspirerats av två skilda källor. Den första källan är boken *Visst kan ALLA vara med! i idrott, lek och spel* av Hammar & Johansson (2008). Kristén skriver i förordet att boken ”... fyller ett stort behov när det gäller att möta barn i behov av särskilt stöd och stimulerar även synsättet att olikheten berikar” (ibid, s. 5). Den andra källan är Åkerblom och det som framfördes vid ett föredrag arrangerat av Movium¹ (Arkitektmuseet, 16/9 2010) att ”alla barn ska på egen hand utforska och uppleva platser som de finner meningsfulla”. Åkerblom förtydligade även barns rätt till skrubbsår, vilket inspirerade och utmanade mig ytterligare i mina funderingar. En slogan som Movium använt är just *Barns rätt till SKRUBBSÅR*.

Syfte

Syftet med studien är att få ökad insyn i hur tillgänglighet av lekplatser för barn med funktionsnedsättningar synliggörs på politisk nivå i Norrköpings kommun.

Forskningsfråga 1: På vilket sätt synliggörs barnperspektivet? Hur tar det sig uttryck?

Forskningsfråga 2: På vilket sätt synliggörs tillgänglighet? Hur tar det sig uttryck?

Metod

Nedan följer en sammanställning av förarbetet och genomförande av den empiriska datasamlingen. Metoddiskussion finns i den löpande texten och tanken är att detta sätt ska levandegöra texten i realitet med de reflektioner som jag just då arbetade med. Ambitionen med detta är att arbetets svaghet och reflektionerna kring det blir

¹ Sveriges Lantbruksuniversitets (SLU) tankesmedja för hållbar stadsutveckling.

den styrka som Stukát (2005) skriver om. Jag avslutar med reflektioner kring de etiska principerna, det vill säga: informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, u.å.)

Val av kommun

I BO:s rapport *Barnperspektiv i handikappråden* (BR 2008:05) framgår det att Norrköping var en av de få kommuner i Sverige som lyftes fram för sitt arbete med barnperspektivet. Fakta som innebar att jag valde att genomföra min undersökning i Norrköpings kommun.

Val av ålder

I Norrköpings kommun finns Kommunala rådet för funktionshindersfrågor (KRF). Rådets uppgift är att vara ”ett referens- och remissorgan för funktionshindersfrågor avseende kommunens uppgifter och ansvarsområden” (Norrköpings kommun, 2011b, s. 1). Fyra referensgrupper är knutna till KRF och tanken är att dessa fyra ska underlätta arbetet och diskutera sakfrågor (Norrköpings kommun, 2011a). En av dessa fyra är gruppen *UngaVuxna* och i BO:s rapport (2008:05) står det om denna gruppering. Det skrivs att det i Norrköping är svårt att få ungdomar att delta i KRF. För att inte endast få föräldrarnas perspektiv beslöts att en grupp där barn- och ungdomsfrågor samt övergången till vuxenlivet skulle bildas. Denna grupp bestod då av fyra unga vuxna i åldern 14–28. Fakta som innebar att jag valde att specifikt undersöka åldrarna 0–13.

Analysmetod

Jag har valt två angreppssätt för att få en ökad insyn i hur tillgänglighet av lekplatser för barn med funktionsnedsättningar synliggörs på politisk nivå i Norrköpings kommun. Det ena angreppssättet är att via kommunala styrdokument samt dokument som karaktäriseras av att vara nödvändiga för att verksamheten skall fungera (Norrköpings kommun, 2013f) och hur begreppen barnperspektivet och tillgänglighet tar sig i uttryck gällande lekplatser. Även sammanträdesprotokoll från KRF har analyserats. Det andra angreppssättet är att via intervjuer med fyra personer inom kommunen som med olika makt och påverkansmöjlighet hur begreppen barnperspektivet och tillgänglighet tar sig i uttryck gällande lekplatser. För att komplettera detta har jag även valt att intervjua två personer som representerar funktionshindersföreningar med barn i verksamheten. När jag analyserat har jag tittat på begreppen i sig men även i de sammanhang och omskrivningar som tydliggör att begreppen avses.

Ambitionen är att dessa två angreppssätt ska djuploda, tydliggöra och öka förståelsen av komplexiteten av det som analyserats. Fejes & Thornberg (2009) menar på att det är det som är ambitionen med kvalitativ forskning. Jag gör enligt Stukát (2005) en metodtriangulering vilket kan vara fördelaktigt när man som jag använder olika angreppssätt och att dessa rimligen kan stödja varandra.

Den kvalitativa metod som använts som vägledning av analyserna var *Kvalitativ textanalys*. Det finns tre analytiska dimensioner inom området och som har tydliggjorts under den historiska framväxten. Den första har en enskild individ som utgångspunkt och text som denne skrivit, den andra har texten, som form och innehåll, som utgångspunkt och den tredje är att se sammanhang, baserat i text, i relation till samhället i övrigt (Widén, 2009). Ambitionen med textanalysen är ” ... att ställa frågor om textsammanhanget utanför texten och förhållandet mellan texten och det större samhällsliga sammanhanget” (s. 144). De två analytiska dimensionerna jag använt mig av, är den första och den tredje.

Intervjuer

Här går det att läsa om förberedelser, själva genomförandet och efterarbetet som gjorts av intervjuerna.

Val av intervjupersoner

För att få en tillförlitlig bild av hur de som har makt att påverka lekplatsers utformning i kommunen intervjuade jag en politiker, en tillgänglighetssamordnare samt en tjänsteman, sammanlagt tre personer. Med tillförlitlig menas beslutsfattare på varierande nivåer inom kommunen samt personer med makt att påverka hur det tar sig i uttryck. Mitt tillvägagångssätt var att kontakta ordförande i Tekniska nämnden samt högsta chef på Tekniska kontoret. Tillgänglighetssamordnarens kontaktadresser fick jag via kommunens hemsida.

Det första kontakttagandet var frågan om eventuell medverkan samt att eventuellt skicka vidare förfrågan till mer lämpad intervjuperson utifrån forskningsområdet. Efter positivt svar skickade jag ytterligare e-post ut med förtydligande information och klarläggande. I dessa kontakttaganden har jag strävat efter att vara tydlig med informationskravet (uppsatsens syfte), konfidentialitetskravet (anonymiteten) samt informationskravmoment (Bryman, 2001.) Gällande konfidentialitetskravet förtydligade jag från första början att jag inte kunde garantera anonymitet. Samtliga av de intervjuade har uppgivit att de accepterar det.

Under den första intervjun insåg jag att uppdelningen och ansvaret inom kommunen var annorlunda än jag förstått innan. Inom Tekniska kontoret fanns en uppdelning av lekplatser mellan tjänstemän baserade på nybyggnation samt redan byggda. För att få en heltäckande bild utifrån mitt forskningsområde valde jag därför att intervju ytterligare en person på Tekniska kontoret och detta var även viktigt med tanke på tillförlitligheten (Bryman, 2002). Kontakttagandet var lika som ovan.

För att få en heltäckande bild inom forskningsområdet har jag intervjuat ytterligare två personer och detta från perspektivet brukarna. När jag läste de kommunala dokumenten stod det att Handikapporganisationernas Samarbetsorgan (HSO) samt Delaktighet, handlingskraftig, rörelsefrihet (DHR) medverkade i Kommunala rådet för funktionshinderfrågor (KRF). Jag tog kontakt med respektive kansli och urvalet av handikapporganisationer baseras på just medverkan i KRF.

På min fråga till kansliet i HSO, om de hade någon/några som förde barnets talan och bevakar den aspekten fick jag några namn. Kansliet informerade dessa personer i förväg och de accepterade att jag eventuellt skulle höra av mig för en intervju. Urvalet bland dessa blev personer medverkande i föreningar med barnverksamhet och personerna representerade även HSO i KRF. DHR:s kansli uppgav att de inte hade någon aktuell person utifrån det som jag efterfrågade.

Förberedelser och framtagandet av intervjuguide

Intervjuerna är en öppen riktad intervju där områden tydliggörs med framarbetade frågor inom respektive område (Lantz, 2007) och jag har genomfört sammanlagt sex intervjuer. Intervjuguiden är framarbetad under samt efter inläsning av bland annat dokument från Norrköpings kommun och som funnits att tillgå på kommunens hemsida. Urvalet av dokument har jag gjort utifrån vad som övergripande styr Norrköpings kommun, nämnd/förvaltning och som ansvarar för lekplatser och tillgänglighetsaspekten.

Under framarbetningen förstod jag att dokument löpte parallellt med varandra under hösten 2011. Dessa var *Program för full delaktighet* samt *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse* och jag bestämde mig då för att analysera båda. Att *Lekplan 2005* ersatts med *Riktlinjer för lekmiljöer 2010* förstod jag under första intervjun och även dessa båda är med. Detta då *Lekplan 2005* är antagen av Tekniska nämnden vilket inte *Riktlinjer för lekmiljöer 2010* är. Eftersom det tagit tid att färdigställa uppsatsen har ytterligare en kommunal uppdragsplan samt sammanträdesprotokoll från KRF tillkommit och jag valde att ta med dessa.

Under tiden jag arbetade med intervjuguiden läste jag litteratur och forskning som var aktuell. Det påverkade intervjuguidens upplägg, som Lantz skriver (2007), och var viktig för min personliga förståelse. Intervjuguiden är petig och går ner på detaljnivå (Lantz, 2007) men petigheten var viktig för mig. Allt för att jag skulle uppleva trygghet och närvaro i samspelet med informanten under själva intervjun. Eller som Lantz uttrycker det: ”det är lättare att tänka klart om man är avspänd” (s. 62).

Intervjuguiden (bilaga) är indelad i tre områden med ett antal frågeställningar. Det första området kallades *Kunskapsinventering* och frågorna rörde informantens kunskap av barns utveckling, erfarenhet av funktionsnedsättningar samt bemötande, sammanlagt tre stycken frågor. Det andra området kallades *Kommunens strategier och dokument*. Frågorna rörde vem som har ansvaret bland kommunala representanter samt handikapporganisationer att barnperspektivet diskuteras i KRF och uppföljningsinstrument av barnperspektivet i kommunen, sammanlagt tre stycken frågor. Det tredje området hade specifikt lekplatser i fokus och kallades *Upprustning och nyanläggning av lekplatser*. Frågorna här rörde omfattning av tillgänglighetsanpassning vid både upprustning/nyanläggning och inom/utanför tätorten, medverkan av handikappföreningar, kunskap inom aktuella yrkesgrupper gällande tillgänglighet, krav gällande tillgänglighet vid upphandling, helhetsbilden

av barn med funktionsnedsättningar och deras boende samt funderingar gällande förändringar mellan de två styrdokumenterna *Program för full delaktighet* och *Målområden, övergripande mål samt måluppfyllelse*, sammanlagt nio frågor. Intervjuguiden har modifierats för att vara anpassade till den aktuella intervjugruppen, det vill säga de som arbetande inom kommunen alternativt medlem i en förening. I stort är de identiska vilket gör att endast en av intervjuguiderna finns med som bilaga.

Pilotintervju

För att testa intervjuguiden men även mig själv som intervjuare har jag genomfört pilotintervjuer vilket även Lantz (2007) rekommenderar. Lantz tydliggör att pilotintervjuerna bör vara personer liknande de som ska intervjuas. Jag valde därför att genomföra mina pilotintervjuer med en fritidspolitiker samt en förälder till ett barn med funktionsnedsättning, det vill säga sammanlagt två.

Jag har även bitt ytterligare en person som medverkat i kommunala handikapprådet i en annan kommun att läsa och ge respons på intervjuguiden. Allt för att stärka intervjuguidens upplägg inför intervjuerna med representanterna från handikapporganisationer och öka tillförlitligheten.

Intervjun

Jag har alltså sammantaget intervjuat sex personer, en i egenskap av politiker i Tekniska nämnden, två tjänstemän på Tekniska kontoret, tillgänglighetssamordnaren i kommunen samt två stycken representanter från handikapporganisationer.

De jag intervjuat har själva fått bestämma var intervjun skulle äga rum. I e-postkonversationen har jag varit tydlig med vikten av att vara i ett ostört rum vilket vi även var vid samtliga tillfällen. Inte vid något tillfälle har vi blivit avbrutna eller störda och intervjuerna har varat mellan 47 och 105 minuter. Under intervjun satt vi mitt emot varandra och intervjuguiden låg framför mig alternativt i mitt knä. Samtliga har accepterat att intervjun spelades in. Alla har informerats om att de kan, om det önskas, avbryta under själva intervjun vilket även Bryman (2002) problematiserar under samtyckeskravet. Ingen av informanterna valde att göra detta. Jag har frågat om de varit förtrogna med de dokument jag hänvisat till och uppgivit att de svarar utifrån den kunskapen de har, där och då. I början av intervjun, som Lantz (2007) förtydligar som uppsatsens ram och upplägg, har jag valt att föra en dialog om ordet barnperspektiv.

Lantz skriver att inom den öppna strukturerade intervjun kan omkastningar i ordningsföljden samt att svar på frågor som intervjuaren tänkt presentera senare komma tidigare. När detta hände mig har jag valt varierande strategier. För att förtydliga för den intervjuade har jag muntligt framfört att vi redan har varit inne på frågan. Därefter har jag överlämnat åt den intervjuade att bedöma om ett eventuellt kompletterande svar. Ibland har jag redan när de berört/svarat på frågan uppgett att vi återkommer till frågan. Jag har alltid valt att fråga om frågan i ordningsföljen i intervjuguiden. I ett annat sammanhang kan svaret bli annorlunda samt att det kanske

kan komma fram annat som inte sagts tidigare. Även för min personliga del upplevdes det relevant att ha detta förhållningssätt. Allt för att känna tillförsikt i att frågan var besvarad och att det inte var min tolkning, den personliga referensramen (Lantz, 2007), som avgjort svarets innehåll eller inte.

Under samtliga intervjuer har jag regelbundet sammanfattat vad som sagts för att få en mer tillförlitlig bild. Lantz skriver att det är ett sätt att signalera att vi går vidare vilket jag ansåg var viktigt med tanke på antalet frågor. I slutet av intervjuerna hade även informanterna möjlighet att komplettera och förtydliga.

På frågan gällande barns grundläggande behov och informanternas svar gjorde jag medvetet i det sammanfattande svaret tillbaka att jag använde orden fysisk, psykisk och social utveckling. Jag valde att göra det för att vara säker på att deras val av begrepp inte skulle feltolkas i efterhand av mig. Baserat på deras reaktion är min reflektion i efterhand att mina förtydliganden troligen styrde och påverkade hur de uttryckte sig där efter. Lantz (2007) synliggör detta som intervju effekter.

Transkribering

Transkriberingen har gjorts av samtliga intervjuer, det vill säga allt det innehållsliga är nedskrivet. Längre eftertänksamma pauser samt skratt som det ibland blivit under intervjuerna har jag valt att skriva fram för att uppmärksamma det vid analysen. Talspråk har jag valt att skriva som det uppgavs förutom i några fall där jag skrev den korrekta stavningen för att inte missförstå vad som menades. Jag har inte städad i texten utan citaten från informanterna är utskrivna till fullo.

Under själva transkriberingen har jag i ett separat dokument nedtecknat frågor och reflektioner som uppkommit under avlyssningen. Dessa anteckningar har senare inte använts medvetet men de nedskrivna reflektionerna har mest troligen hjälpt mig senare i min tankeprocess och bearbetning. Förhållningssättet stärks av Lantz (2007) som skriver att databearbetningen är ett led i arbetet och som hjälper förståelsen. Vid de tillfällen jag haft svårt att höra samt inte direkt förstått innebörden i det som sagts har jag lyssnat ytterligare på transkriberingen både en och två gånger.

Analysen innefattar transkriberade intervjuer vilket innebär att den första dimensionen av *Kvalitativ textanalys* (Widén, 2009) har varit vägledande och har använts. Forskningsfrågorna, med förtydligande, är det som används som analysinstrument.

- På vilket sätt synliggörs tillgängligheten i intervjuerna? Hur tar det sig uttryck?
- På vilket sätt synliggörs barnperspektivet i intervjuerna? Hur tar det sig uttryck?

Analys av intervjuer

Jag har läst respektive intervju ett antal gånger för att möjliggöra ett helhetsintryck av transkriberingarna. Därefter har det som efterfrågats klippts ut och klistrats på ett

underlag med svar från respektive informant. För att markera svaren på frågorna har jag använt en understrykningspenna och efter det kategoriserade jag svaren i olika teman. För att säkra upp tillförlitligheten, efter att ha klipp och klistrat, läste jag respektive intervju i sin helhet ännu en gång för att upptäcka eventuella feltolkningar. Vid denna läsning arbetade jag även med att inte citat blivit satta i fel sammanhang.

När frågorna var tematiserade checkades respektive frågeställning av i intervjuguiden för att kontrollera om samtliga frågeställningar fanns representerade. Inte utifrån att alla frågeställningar måste vara med utan för att kontrollera att alla relevanta svar fanns med. Citaten från informanterna i uppsatsen har förtydligats på det sättet att tecknen // har används vid en kort märkbar paus. Ambitionen är att underlätta för läsarens förståelse i vad som framförs i talspråk till skrift.

Kommunala dokument

Den tredje dimensionen har varit vägledande för att förstå hur strukturen inom Norrköpings kommun är uppbyggd. Widén (2009) uttrycker det som att: ”Då riktas kunskapsintresset mot att förstå vilka samhällsföreträdare som framför vissa idéer, vilka politiska aktörer som definierar olika samhällsfrågor och är pådrivande i en politisk debatt. Därigenom kan också samhällsstrukturer såsom dominerande idéer, värderingar och samhällsnormen uttolkas från texten” (s. 140). Forskningsfrågorna, med förtydligande, är det som används som analysinstrument.

- På vilket sätt synliggörs tillgänglighet i de kommunala dokumenten? Hur tar det sig i skriftligt uttryck?
- På vilket sätt synliggörs barnperspektivet i de kommunala dokumenten? Hur tar det sig i skriftligt uttryck?

Urval

De dokument som jag valde att analysera var styrdokumentet – *Program för full delaktighet (2009–2012)* och *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse (2011–2014)* i Norrköpings kommun. Dessa dokument tillsammans med lagstadgade planer styr Tekniska nämnden vars *Uppdragsplaner 2011* och *2012* styr Tekniska kontorets arbete. Tekniska kontorets dokument: *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö, Lekplan 2005, Riktlinjer för lekmiljöer 2010* och *Krav på tillgänglighet* har jag även analyserat.

Valet av att läsa sammanträdesprotokollen från KRF är att forumet ska vara en mötesplats mellan kommunen och funktionshindervisorganisationer för ”... ömsesidig information och överläggningar...” gällande just funktionsnedsättningar (Norrköpings kommun, 2011b, s. 1).

Analys av kommunala dokument

Jag har läst samtliga dokument ett antal gånger och därefter har respektive dokument analyserats med hjälp av de två forskningsfrågorna. När jag analyserat har jag tittat

både på begreppen i sig men även om de sammanhang och omskrivningar som tydliggör att begreppen avses. Många gånger har texten förstärkts med citat.

I KRF:s sammanträdesprotokoll har jag inte analyserat forskningsfrågan om tillgänglighet. Andemeningen med KRF är att det ska finnas ett ömsesidigt utbyte mellan de två intresseparterna, kommunen och handikapporganisationerna, och arbeta med tillgänglighet. Det vill säga, KRF:s existens och det innehållsliga i protokollen utgår från tillgänglighetsaspekter och genomsyras av detta. KRF:s sammanträdesprotokoll har därför endast analyserat forskningsfrågan barnperspektivet.

Något jag funderat över är om de dokument jag valt i den lodräta uppbyggnaden är korrekt. Kan det finnas andra dokument av vikt jag inte kunna utläsa? Jag har inte funnit några i efterhand, heller inte fått något påpekande om så skulle vara fallet. Det som skrivs fram i detta arbete bygger således på det material som jag analyserat, och inget annat.

Etiska ställningstaganden

När det gäller validitet och reliabilitet var mina reflektioner kring svårigheter inom den kvalitativa samhällsvetenskapliga forskningen och att ge en bild av det som undersökts som trovärdig, vilket även Bryman (2002) skriver om. Jag har alltså vid upprepande tillfällen tänkt kring uppsatsens trovärdighet och valde Lincoln & Guba (1985) och Guba & Lincoln (1994) i Bryman (2002) uppdelning mellan trovärdighet och äkthet. Trovärdigheten delas i följande delkriterier:

- Tillförlitlighet, det vill säga överensstämmer bilden med verkligheten som undersökts
- Överförbarhet, det vill säga är undersökningen tydligt framskriver att den eventuellt kan jämföras/göras i en helt annan situation/kontext
- Pålitlighet, det vill säga tydlig redogörelse gällande till exempel de val och ställningstagande som gjorts samt även att andra personer kontaktats för respons och åsikter
- Möjlighet att styrka och konfirmera det vill säga att författaren, i den mån det går, försökt att vara objektiv i strävan och ge en sanningsenlig bild som möjligt

Intervjuer

Innan intervjuerna funderade jag på hur att göra det etiskt korrekt i valet av informanter på kommunen och jag bestämde mig för att den som var ansvarig/chef fick besluta vem som intervjuades. I efterhand har jag funderat över samtyckeskravet då utfallet ibland blev att informanten blev delegerad att intervjuas och personens frivillighet. Norrköpings kommun skriver gällande offentlighetsprincipen att: ”Syftet är att ge dig (det vill säga kommuninvånarna, författarens förtydligande) insyn och möjlighet att kontrollera hur politiker och tjänstemän sköter Norrköpings kommun” (2013d). Det tolkar jag som ett argument för mitt sätt att förhålla mig. Mitt

förhållningssätt blev alltså att de jag intervjuat inom Norrköpings kommun har uttalat sig i egenskap av tjänsteman och inte som privatperson. De två jag intervjuat som representanter för funktionshindarsföreningar har gjort det i egenskap av att representera den enskilda föreningen.

Bryman (2002) framför att detta ändå kan påverka, då vi trots allt är individer och inte endast, till exempel, tjänstemän. Bryman fortsätter med att i sådana situationer ska personen i fråga ha tillgång till relevant och viktig information som kan ges. Samtliga av de informanter som jag har intervjuat har tagit del av samma information och förutsättningar. Lantz (2007) skriver även hon om frivillighet och hur det kan påverka kommunikationen mellan intervjuaren och den som intervjuas. Lantz (2007) och Stukát (2005) menar även på att när människor är involverade finns det ytterligare en viktig felkälla. Det vill säga i denna troliga, frivilliga ofrivillighet kan svaren bli påverkade av situationen i sig. Kanske än mer då det kan upplevas som att det indirekt är en genomlysning av deras eget arbete och hur det tar sig i uttryck. Ärligheten i svaren, medvetet eller omedvetet, det vill säga felkällor bör därför reflekteras över, utvecklar Stukát.

Jag reflekterade även kring den kunskap inom området som jag var bärare av in i arbetet. I inledningen skriver jag om min personliga bild av den kunskap jag skaffat mig och att jag inte ansåg mig kunna speciellt mycket. Under intervjuerna insåg jag att den bilden var naiv då flertalet av de jag intervjuade hade mindre kunskap än vad jag hade. Både att jag hade kunskap och var insatt inom relevanta områden upplevde jag i mina eftertankar att informanterna reagerade intuitivt på. Detta har troligen påverkat svaren jag fått under intervjuerna men på olika sätt beroende på hur den enskilde upplevde min kunskap i form av intervjufrågornas presentation (se bilaga).

Under genomförande av de första intervjuerna förstod jag att min kunskap kring till exempel förfarandet av upphandlingar inte var korrekt. Med hänvisning till Lantz (2007), som tidigare skrivit om vikten av förförståelse, problematiserar hon i samband med detta om att förförståelse ”... kan vara mer eller mindre välutvecklad” (s. 50). Jag kontaktade därför en arkitekt (Personlig kommunikation, Frendberg, 2/1 2012) i en kommun i en annan landsände som kunde svara på mina frågor och som förtydligade problematiken. Jag valde att inte ta kontakt med Frendberg innan efter att samtliga intervjuer och att transkriberingarna var färdiga men innan själva analysarbetet påbörjats. Allt för att vara intervjuguiden nära och inte revidera intervjuguidens upplägg mellan de enskilda intervjuerna. Jag insåg ändå att den kunskap jag blev bärare av under intervjuerna påverkade mitt sätt att, till exempel uttrycka mig.

Dokument

Något som jag är medveten om, vilket Stukát (2005) problematiserar kring, och som kan vara en brist är hur att referera korrekt till myndighetstexter på internet. Texterna är oftast korta, koncisa och kärnfulla vilket gör dem svåra att sammanfatta med annan text än vad som faktiskt står. Mitt sätt att hantera detta har ofta varit att citera

ordagrant. Dilemmat då har inneburit att inga sidhänvisningar har kunnat göras. Ibland har jag valt att sammanfatta texterna men på grund av ovanstående problematik innebär det eventuellt att jag kan ligga nära originaltexten. Ambitionen har varit att försöka ha en god balans mellan dessa två sätt att hantera problematiken på.

Analys

Mitt sätt att praktiskt genomföra trovärdigheten och de fyra delkriterierna var att vara noggrann och djuplodande i analyserna. Det som uppstod var att texten blev lång och uppräknande. Texten upplevdes inte som Stukát (2005) skriver att texten blev levandegjord. Jag arbetade därför om texterna till att bli tydliggörande i stora drag, med forskningsfrågorna i fokus och riktningsmärke. Strävan var att ha en god bedömarreliabilitet och göra rimliga och trovärdiga tolkningar (ibid) i de val och ställningstagande jag gjorde. Jag reflekterade i efterhand, även om den första texten av mig upplevdes som lång och uppräknande över att jag som forskare fick kunskap av det analysen innefattar och som jag skulle missat om det arbetet inte gjorts. Något annat som jag reflekterade över var om samtliga frågor borde redovisas enskilt eller gruppvis.

Jag har i den löpande texten tydliggjort tre av de fyra krav som ingår i etiken i samhällsvetenskapliga undersökningar. Den fjärde, det vill säga nyttjandekravet, har jag valt att inte tydliggöra gentemot intervjupersonerna eller i texten ovan och detta baserat på bryderier gällande nyttjandekravet. Kan jag garantera att jag inte på något sätt kommer att återanvända materialet? Eller att andra kräver, vid ett ifrågasättande av resultaten, att få tillgång till mina intervjuer? Något Slavnić (2013) beskriver som ett spänningsförhållande mellan exempelvis anonymitet och nyttjandekrav. Slavnić påtalar dilemmat med vem som äger forskning och menade att forskningsresultat, i detta fall min magisteruppsats, ägs av Linköpings Universitetet. Det finns alltså, enligt mig, ett dilemma som forskare utifrån den moraliska aspekten gällande anonymiteten samt tillgång till materialet för att andra intressenter ska kunna utläsa uppsatsens kommunikerbarhet, kontrollerbarhet samt kritiserbarhet som Stukát (2005) skriver om.

Något jag brottades genomgående vid båda textanalyserna var om det jag såg/ansåg i texterna hade med tillgänglighet/barnperspektivet att göra. Med exemplet barnperspektiv, blev exempelvis mina tankar: Handlar detta om barnperspektivet? Ja, svarade jag ibland, baserat i den definition som valts i uppsatsen. Jag insåg exempelvis, utifrån att jag läste in mig på fler statliga dokument, att enstaka ord/delar av stycken som vid första anblicken inte tolkades som barnperspektiv kan/är det. Ett exempel på ord är till exempel barnfattigdom.

När det gäller att skriva fram informanternas tankar och balansen mellan dessa utkristalliserades ett mönster på det sättet att en del informanter är mer citerade i delar av analysen. Detta mönster kan relateras till bakgrundsvariablerna och det är tydligt att vissa frågor berör olika. Ett exempel är upprustning och nyanläggning av

lekplatser där tjänstemän på Tekniska kontoret har mycket tankar vilket är fullt förståeligt med tanke på erfarenhet och utbildning. Texten kan därför eventuellt upplevas som en snedfördelning samt att vissa citeras mer än andra. Stukát (2005) tydliggör att avvägningen av vilka svar som ska redovisas för att "... ge bäst och information och förståelse" (s. 138) är upp till mig som forskare och jag tänker att detta även gäller vid citering. Forskningsfrågorna har varit riktmärket men en uppdelning mellan barnperspektivet och tillgänglighet i intervjuresultatet är inte möjlig att genomföra. Förklaringen till det är att frågorna i intervjuguiden inte är ställda på det sättet. Begreppen är integrerade med varandra och intervjufrågornas utformning är en effekt av det. Liknande dilemma och dess komplexitet tydliggör Stukát (2005) gällande beskrivning, analys och tolkning av intervju svaren och skriver att "detta kräver en särskild klok och resonerande framställning" (s. 135) vilket även var min ambition i hur jag valt att formulera mig.

Inför vidare läsning

Petersson (2004) menar att det kan ligga en fara i att sätta ett samlingsbegrepp på gruppen funktionshindrade. Risken är stor för att det lätt kan missas skillnader mellan grupper samt att särskilt problematiska livsvillkor för vissa grupper kan glömmas bort. Specifikt för barn med funktionsnedsättningar, uppger Petersson, att "diagnoserna i sig är mycket individuella och funktionshindrade barn och unga är olika mycket beroende på hur allvarligt och svårt funktionshindret är" (s. 39). Att inte kunna röra sig på ett ändamålsenligt sätt kan innebära att medverka i till exempel leken kan bli problematiskt. Det innebär även att det finns barn med funktionshinder som oftast kan medverka i lek utan problem. Det finns även barn som med stöd av vuxna men även baserat i sin personlighet inte accepterar/vägrar inse att de inte kan medverka. Dessa två sistnämnda förhållningssätt visar sig ofta många gånger fungera praktiskt om än i anpassad och modifierad form. Hjälpmedelsinstitutet (2013b) tydliggör detta med att: "... för barn med funktionsnedsättning är lek intimt kopplat till rörelse, men rörelse utifrån just den individens villkor".

Flera av referenserna är hämtade på internet. Referenser hämtade därifrån, vilket jag även diskuterar under metoden, är förenad med viss problematik. Citaten som presenteras nedan, och som inte har sidnumrering, kommer alltså från internet.

Definitioner

Definitioner som är viktiga för förståelsen av arbetet ligger under denna rubricering.

Handikapp, funktionsnedsättning, funktionshinder

När det gäller handikapp avråder Socialstyrelsen sedan 2007 från tillämpning av ordet eftersom ordet kan upplevas som stigmatiserande. Från 2007 rekommenderar Socialstyrelsen orden funktionsnedsättning och funktionshinder istället (Socialstyrelsen, 2013). Fors (2004) lyfter även detta med stigmatisering och att det finns några accepterade termer att använda som till exempel funktionsnedsättning. I

kommunikation med personer med funktionshinder är det viktigaste regeln att det är individen som kommer i första hand, inte funktionshindret (ibid).

Ordet funktionsnedsättning definierades av Socialstyrelsens (2013) termbank som ”nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga”. Termposten anger i kommentarfältet att: ”En funktionsnedsättning uppstår till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana skador, tillstånd eller sjukdomar kan vara av bestående eller övergående natur”. Funktionshinder definieras av Socialstyrelsen som: ”begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen”. Socialstyrelsens termpost utvecklar detta med att i kommentarfältet ange: ”Exempel på begränsningar är svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, i sociala relationer, i fritids- och kulturaktiviteter, i utbildning och i demokratiska processer. Det handlar framförallt om bristande tillgänglighet i omgivningen” (ibid).

Jag har valt att definiera orden funktionsnedsättning och funktionshinder som Socialstyrelsen påtalar ovan.

Utomhuspedagogik

Definitionen av utomhuspedagogik, enligt Nationellt centrum för utomhuspedagogik (NCU), är ”... ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer” (Linköpings universitet, 2013). Min definition överensstämmer med NCU:s med förtydligandet att för barn med funktionshinder, där en del inte har möjlighet att vistas i naturen, kan stadsmiljön och dess naturinslag vara den autentiska situation som finns att tillgå. Allt för att få uppleva konkreta erfarenheter och lärandet mellan upplevelse och reflektion.

Hälsa

Enligt Raustorp (2000) har hälsobegreppet genomgått ett paradigmskifte gällande de strategier som främjar hälsa. Istället för riskfaktorer är det friskfaktorer, som även presenteras som stödjande miljöer, som är i fokus. ”En av de mest centrala delarna i sammanhanget är att människor själva ska få definiera sina behov och problem (s. 55). Raustorp menar även att en bred syn på hälsa innefattar andlighet förutom fysisk, psykisk och social hälsa. Han menar även att vår hälsostatus inte är statisk utan glider mellan polerna ohälsa/hälsa. Beroende på till exempel hur och vad livet innebär för den enskilde men även hur den enskilde tar det, det vill säga varför perspektivet. I min definition har jag den breda synen på hälsa, vikten av stödjande miljöer samt att människan ska kunna påverka den egna situationen i form av social-, psykisk- och fysisk utveckling

Barnperspektiv

Begreppet är problematiskt eftersom det används i olika kontexter och på varierande sätt. Jag har valt att inte se barnperspektivet utifrån tolkningen som Prellwitz (2001) uppger, det vill säga att ”... barnperspektiv läggs betoningen på barns rätt att komma till tals och förmedla sitt perspektiv” (s. 8) vilket även Pramling Samuelssons et al.

(2011) definition åskådliggör: ”Barnperspektiv riktar de vuxnas uppmärksamhet mot en förståelse av barns uppfattningar, erfarenheter och handlingar i världen” (s. 42). Min ambition, tillika min definition, är att vara som Halldén (2003) tydliggör; en röst för barn i dagens samhälle med utgångspunkt i en analys av en samhällslig struktur.

Tillgänglighet

Tillgänglighet definieras av Boverket (2013) som ”en ökad tillgänglighet handlar om den demokratiska rätten att kunna röra sig fritt och kunna verka i samhället även för personer med funktionsnedsättning”. Med stöd i Boverkets definition är uppsatsens definition att barn med funktionshinder ska kunna medverka och röra sig fritt i aktuella områden som är relevanta för ålder och utveckling. Utemiljön bör alltså i möjligaste mån vara anpassad för att möjliggöra medverkan.

Lekplats

Lekplats definieras av Norrköpings kommun som:

”... en plats som innehåller någon typ av lekanordning. Det kan vara en sandlåda med eller utan lekredskap, men i de flesta fall finns minst ett redskap, oftast en gungställning. I regel finns även sittplatser i anslutning till lekplatsen” (Norrköpings kommun, Lekplan 2005, s. 9).

Med stöd i denna definition är uppsatsens definition av lekplats en plats med lekanordningar, tillgänglig för alla barn och i deras närmiljö.

Teoretiskt ramverk

I denna del skrivs det om uppsatsens teoretiska ramverk, det vill säga Utomhuspedagogik, lek, samhällsliga styrande direktiv samt tillgänglighet.

Utomhuspedagogik

Under rubriken Utomhuspedagogik skriver jag om hälsoeffekter och utemiljö.

Hälsoeffekter

Szczepanski (2007) skriver att människors hälsa är hotad baserat på vår förlorade kontakt med landskapet. Han pratar om att skapa utomhuspedagogiska rum för barn där ”... möjligheterna till naturlig rörelse och möjligheterna till sociala och fysiska möten i gröna livsmiljöer” (s. 15) finns. Barnen, menar Szczepanski, är de stora förlorarna i det urbana samhället där det tenderar att byggas på barnens mötesplatser. För barn med funktionshinder som har svårare att ta sig ut till dessa gröna livsmiljöer kan detta bli ytterligare en faktor som påverkar deras hälsa negativt.

Öhman och Sundberg (2004) problematiserar hälsa utifrån ett folkhälsoperspektiv och menar att det är viktigt att barn får en positiv inställning till sin kropps möjlighet och att rörelse i naturen kan skapa detta. ”Om det etableras ett förhållningssätt till den egna kroppen där kroppen upplevs som värdefull och unik oavsett hur den ser ut eller vad den kan göra, kan detta förhållningssätt blir en kvalitet genom hela livet” (s.

184). Detta menar även Engström (2012) som har genomfört en nästan 40 år lång studie där han tittar på hur olika erfarenheter av fysisk aktivitet från barn- och ungdomsåren påverkar den framtida livsstilen. En aspekt av vikt som Engström påtalar är just mötet med naturen. Argumentet för detta, i ett livslångt perspektiv, är att vistelsen med och i naturen kan vi människor vara i och återuppta oavsett ålder. Här menar Ericsson (2004) att för att skapa denna relation med naturen förutsätter det och kräver att barn oavsett väder, årstid eller andra faktorer har tillgång till och är i naturen. Ericsson problematiserar även vikten av att detta erbjuds via samhälleliga instanser för att alla barn ska få möjlighet och erbjudas vistelse av uterummet.

Ericsson, Grahn & Skärbäck (2009) skriver om närmiljöns betydelse och funderar kring: ”En angelägen fråga i dagens samhälle är huruvida det finns rum för barn” (s. 81) och synliggör miljöns betydelse ur olika hälsoperspektiv. De menar att möjliga påverkansfaktorer för barn att öka den fysiska aktiviteten och allsidiga rörelseerfarenheter kan vara att öka tillgänglighet till bland annat lekplatser och fria ytor. Boverket (2011) skriver även de om vikten att barn ska få vistas ute och kunna leka. De menar att barnens rörelsefrihet är begränsad av den fysiska utemiljöns utformning och av vuxnas inställning till exempelvis utevistelse. Boverket skriver även de i ett livslångt perspektiv:

man betonar idag betydelsen av att barn är fysiskt aktiva för sin hälsa, sitt välbefinnande, kreativitet och för sin sociala, fysiska och mentala utveckling. Hälsan och välbefinnandet under barndomen är viktiga ur ett långsiktigt perspektiv, eftersom de får konsekvenser för individens hälsa som vuxen (s. 12).

Statens folkhälsoinstitut (2012:02) har även studerat de viktigaste bestämningsfaktorerna för barns hälsa. Bestämningsfaktorerna som presenteras är levnadsvillkor, fysisk aktivitet, skolgång, barnens och familjens fritidsaktiviteter samt barnens och föräldrarnas hälsa. Det som studien uttrycker när det gäller barnens hälsa generellt, oavsett hur funktionsnedsättningen tar sig i uttryck, är att den är sämre i jämförelse med barn utan funktionsnedsättning. Under ingen av dessa bestämningsfaktorer står det om utemiljön, anpassning eller tillgång till den, det vill säga det är inget som studien frågar efter.

Utemiljön

Kylin (2004) problematiserar barn och planering och menar att det finns en avsevärd skillnad mellan de som planerar utemiljön och de som använder den, det vill säga barnen. ”Planerare är tränade både i att uppfatta, utgå från och närma sig den fysiska miljön visuellt” (s. 15) medan barnens främsta utgångspunkt är ”... kroppens rörelse, aktivitet blir det främsta redskapet för att förändra och interagera med den fysiska miljön” (s. 14). Hennes slutsatser är att det är av stor vikt att planerare har förståelse och kunskap om barnens utgångspunkter för att där mötas och skapa utemiljöer utifrån barns önsknings, behov och utveckling.

Movium (2008) har av regeringen fått det nationella ansvaret att samordna och sprida kunskap om barns och ungas samspel med sin utemiljö. Baserat i detta

bemödar sig därför Movium särskilt om att anlägga ett barn- och ungdomsperspektiv på frågor som rör stadsutveckling. De utvecklande utemiljöer är

... miljöer som uppmuntrar barn att ge uttryck för sin fantasi, nyfikenhet och utforskarlust. Movium slår vakt om barns och ungas rätt till en god uppväxtmiljö i städer och tätorter. Med god uppväxtmiljö menas rörelsefrihet, tillgängliga mötesplatser och fysiska utmaningar i staden som sådan (s. 3).

Boverket (2011) skriver att barn behöver kunna röra sig fritt i sin utemiljö och upptäcka omvärlden på egen hand. Hur då utemiljön i närområdet planeras och kommer till uttryck är avgörande för barnens rörelseförmåga i omgivningarna. De påtalar även betydelsen av att för barn med funktionsnedsättningar "... är denna frihet särskilt viktig..." då de många gånger tillbringar mer tid inomhus och även har svårigheter att kunna medverka utan en vuxens hjälp. Verket skriver att alla barn genom egna erfarenheter behöver lära sig vad som är riskfyllt och hur de ska hantera det. Barns möjligheter att få utforska och undersöka utemiljön på eget bevåg, i samspel med vuxna, bör utformas att det uttrycker vuxenvärldens omtanke men samtidigt en signal om att det finns risker.

Barnsäkerhet i utemiljön är en fråga för de som arbetar inom stadsplanering hävdar Movium (2008), Regeringen (2009), BO (2009) och Boverket (2011). Ett antagande från Moviums (2008) sida var att personer som arbetar med fysisk planering många gånger är mindre insatta i barnkonventionen i relation till dem som har arbeten av social karaktär. Movium genomförde då en undersökning där syftet var att påvisa var, hur och i vilka sammanhang barn och unga är delaktiga i planering och/eller förvaltning av stadens utemiljö. Undersökningen visade bland annat att kunskapen om samspelet mellan barns lek, sätt att vara och den fysiska miljön är bristfällig hos de som är med och formar den svenska barnpolitiken. Det som bland annat efterfrågades av tjänstemän inom kommunerna var sektorsövergripande ansvar för barnkonventionens genomförande samt att det framfördes att det är enskilda tjänstemäns intresse och kunskap som avgör om och hur barn involveras.

Ur ett hälsoperspektiv kan det för barn med funktionshinder bli de offentliga mötesplatserna i utemiljön och hur dessa är skapade samt tillgängliggjorda vara avgörande för att möjliggöra samspel via till exempel lek.

Lek

Under rubriken Lek är leken, barns förutsättningar för lek, barns utveckling samt lekplatser i fokus.

Leken

Öhman (2011) problematiserar lek och funderar över vad lek egentligen är och vad det betyder att leka. "Att kunna leka och få leka är en välsignelse för alla människor, inte bara barn" (s. 9). Olofsson (1991, i Öhman 2011) menar på att lek inte kommer av sig själv utan den behöver näring och uppmuntran. Vuxnas ansvarstagande och kunskap om/av lek blir faktorer som kan avgöra hur den faktiska upplevelsen tar sig i

uttryck för det enskilda barnet. Men, menar Öhman, ”lika viktigt som att *få leka* är det att *få vara med* och leka” (s. 13). Ansvarstagandet som vuxen att möjliggöra på vilket sätt barn upplever delaktighet och medverkan vilket ”... hjälper dem (barnen, författarens förtydligande) att skapa och upprätthålla positiva sociala samspel och ett gott lekklimat” (s. 15).

Åkerblom (Personlig kommunikation, Arkitektmuseet, 16/9 2010) problematiserade detta med att om vi vuxna tänker säkerhetsmässigt i första hand, och inte utvecklingsmässigt, vilka konsekvenser och effekter detta kan ta sig i uttryck för barnen. Ericsson, Grahn & Skärbäck (2009) menar att den motoriska förmågan skapar förutsättningar för det enskilda barnet om dess självuppfattning och för deltagandet i lek med andra barn.

Hjälpmiddelsinstitutet (2013c) skriver om lekens betydelse för barns utveckling och uttrycker att ”leken är ett redskap för barnet att kunna gå vidare i sin sociala, emotionella, intellektuella och motoriska utveckling”. Hjälpmiddelsinstitutet skriver att leken möjliggör barnets utveckling och att det är barnens sätt att förbereda sig inför vuxenlivet. Lekregler som är viktiga att känna till och förhålla sig till för att fungera socialt med andra barn är till exempel:

- Förstå och urskilja de leksignaler som finns, att veta när leken börjar och slutar, veta när det är ”på riktigt eller på låtsas”
- Kunna samspele, turas om i språk och handling
- Ha en språkförståelse och ett tal, prata om och i leken
- Känna till och kunna de sociala normer och regler som gäller när man är tillsammans med andra. Exempelvis hälsa, fråga om lov, inte slåss

Hjälpmiddelsinstitutet skriver även om vikten av en anpassad och utmanande utemiljö då barn med funktionsnedsättningar kan ha behov av överinläring, tydlig struktur och automatisering. Boverket (2011) instämmer även de om vikten av att barn ska få vistas ute och leka. Verket tydliggör att för barn med funktionsnedsättningar ”... är denna frihet särskilt viktig...” (s. 9) och sätter detta i samband med det som framförts tidigare. Det vill säga att barn med funktionshinder många gånger tillbringar mer tid inomhus och även har svårigheten att kunna medverka utan en vuxens hjälp.

Förutsättningar för att kunna delta i lek

I en regeringsproposition (2008/09:28) står det i remissvaret från Stockholms universitet om vikten av goda grundläggande villkor för delaktighet och inkludering i samhällslivet. Stockholms universitet tydliggör vikten av inkludering för barn och ungdomar i olika samhälleliga kontexter. De menar att inkluderad i förskolan och skolans lärmiljö inte är likhetstecken med att vara i kamrat- och vänskapsrelationer, det vill säga socialt inkluderad. Universitetet tydliggör även att exkludering även finns inom kognitiva, kommunikativa liksom inom motoriska och sensoriska

avseende och som "... enstämigt bekräftas i svensk såväl som internationell socialvetenskaplig och pedagogisk forskning" (s. 32).

Hammar och Johansson (2008) skriver att alla barn har "... särskilda behov och behov av särskilt stöd i olika sammanhang" (s. 9). För barn med funktionshinder kan en del av dessa barn ibland ha behov av extra stöd och/eller anpassning. Författarna skriver vidare att kunskap om barns utveckling, oavsett funktionshinder eller inte, gör det möjligt att ställa adekvata krav och skapar förutsättningar för det enskilda barnet att uppleva rörelseglädje för att kunna medverka i till exempel lek.

Barns utveckling

Genom barnets kroppslighet lär de känna både sig själv. Kroppslighet, det vill säga rörelser av fysisk art, är en viktig komponent för att möjliggöra utveckling av till exempel kroppsuppfattning (Osnes, Skaug & Eid Kaarby, 2012, Ericsson, 2003). Effekten av detta blir att den fysiska aktiviteten blir viktig samt att inne- och utemiljön är tillåtande och möjliggör utmaningar av kroppslig karaktär. Osnes, Skaug & Eid Kaarby (2012) menar även att andra vetenskapligt förankrade ämnesdiscipliner som till exempel psykologi och sociologi har påverkan på kroppsligheten vilket även Ericsson (2003) tydliggör. Ericsson skriver bland annat att

Kroppsuppfattning är både en faktisk kunskap om kroppen och dess olika delar och en djupkänsl, dvs. en kunskap om muskelspänning och kroppsdelarnas inbördes förhållande. Dessa kunskaper och motorisk kompetens är viktig både för självkänsla, status bland andra barn och inte minst för att kunna klara praktiska uppgifter i vardagen (s. 13).

Även Engström (2012) skriver om vikten av grundläggande motoriska färdigheter. Engström menar att det finns ett antal färdigheter som är förutsättningar för att kunna medverka i till exempel motionsutövande i ett livslångt perspektiv. Han menar att "alla barn måste därför ges möjlighet till kroppsligt lärande och utveckling av den fysiska och motoriska kompetensen" (s. 123).

Motorik innebär i korthet magliggande stabilitet, ryggliggande stabilitet, rulla, sitta, åla, krypa och stå. Det är samspelet mellan motorik och perception som utgör förutsättningar för fysisk aktivitet och detta samspel kallas sensomotorik². Det finns

² Sensomotorik som Jonsson (2013) vid Dormsjöskolan arbetar medvetet med presenterades i en artikel med titeln "Träning för sinnen och reflexer" i tidningen Skandinavisk Sjukvårdsinformation, den 8 december 2009. Dormsjöskolan (2013) är ett läkepedagogiskt behandlingshem, är ett särskilt boende och ett hem för vård eller boende (HVB) med integrerad friskola.

Att arbeta med sensomotorik ifrågasattes då av Docent Eva Brogren Carlberg, Karolinska Institutet. En anmälan till Socialstyrelsen skedde och den baserades på att den teoretiska grunden är föråldrad och att det saknas vetenskaplig grund. De specialpedagoger som ansvarar för träningen instämmer i de teoretiska dubierna men uppger samtidigt att den sensomotoriska träningen har fungerat och hävdar att träningen varit avgörande för verksamheten då resultaten varit positiva. Socialstyrelsens utredning synliggör att "... den sensomotoriska träningen och dess metod är kunskaps- och erfarenhetsbaserad men delvis föråldrad och även kontroversiell. Socialstyrelsen poängterar därför

fem perceptioner (sinnen) som är viktiga sett i ett rörelseperspektiv och dessa är: Auditivt (hur hjärnan tolkar det som hörs), visuellt (hur hjärnan tolkar det vi ser), taktilt (hur hjärnan tolkar den yttre känslan), vestibulärt (grundläggande balans/kroppens inre kompass) och kinestetiskt (var finns armar och ben samt hur mycket kraft behövs). (Personlig kommunikation, Beijer-Olsen, 31/8 2011). Samspelet där mellan är avgörande för hur den fysiska förmågan kan komma till uttryck (Langlo Jagtoien, Hansen & Annerstedt, 2002, Ericsson, 2003). Intryck från omvärlden uppfattas av sinnen och dessa signaler skickas till hjärnan via sensorer. Hjärnans förmåga att tolka dessa signaler, skicka vidare till kroppens muskler och leder är avgörande för hur kroppen agerar. Förenklat går det att säga: Sinnena uppfattar, hjärnan tolkar och motoriken agerar. (Personlig kommunikation, Beijer-Olsen, 31/8 2011).

Sensomotorik påverkar även upplevelsen av trygghet. Det vill säga, barnets fysiska utveckling och hur det tar sig i uttryck kroppsligt kan påverka upplevelsen av att duga i olika sammanhang. Sensomotoriken påverkar till exempel kamratrelationer utifrån att kunna medverka och samspeja med omgivningen samt kommunikation i form av att höra, se, uppfatta, tolka etc. (Ericsson, 2003, Langlo Jagtoien, Hansen & Annerstedt, 2002, Personlig kommunikation, Beijer-Olsen, 31/8 2011). Ett flöde av upplevelser och erfarenheter ligger alltså till grund för den fysiska, sociala och psykiska utvecklingen och som i ett livsperspektiv för den enskilde kan få konsekvenser. Detta överensstämmer med det Ericsson, Grahn & Skärbäck (2009) skriver om att barnets "... motoriska utveckling kan ha betydelse för deras psykologiska utveckling, hur deras sociala förmåga utvecklas samt på sikt hur de kan känna sig delaktiga i samhället" (s. 81).

Hjälpmiddelsinstitutet (2013b) menar att för barn med funktionsnedsättningar är lek oftast relaterat till rörelse men då utifrån det enskilda barnets nedsättning. Barnen kan kanske inte "... krypa, åla, rulla, hasa, dra sig fram..." och för dessa barn påtalas att det är extra viktigt "... att träna och förstärka de förmågor som finns och som många gånger ersätter en annan, utvecklad eller förlorad funktion". Utveckling utifrån sina förutsättningar av den fysiska förmågan och skapa goda betingelser för den sociala och psykiska utvecklingen blir än viktigare för barn med funktionsnedsättningar. Det vill säga, att kunna medverka i leken i autentiska situationer och stödja utvecklingen av hälsa i ett livslångt perspektiv.

Lekplatser

Prellwitz (2001) som påvisar hur barn med rörelsehinder upplever sin hemmiljö utifrån fysisk, social och privat tillgänglighet menar att barnen var nöjda med deras personliga hemmiljö. Det som var problemet var anpassningen av den fysiska utemiljön kring hemmet. "Hemmet, där inflytandet var stort, hade den bästa miljön och lekplatser, där inflytande saknades och besluten låg på hög nivå i systemet, den

vikten av att en fortsatt systematisk uppföljning sker av de effekter som uppnås" (Inspektionen för vård och omsorg, Dnr 9.2-6111-2010).

sämsta” (s. 21). Barnen påtalade även att det var i hemmiljön utomhus som kamratkontakten var som minst. Hjälpmedelsinstitutet (2013a) uppger att det är mycket viktigt att barn med funktionshinder i sin personliga hemmiljö har kontaktytor ”... som skiljer sig från familjens eller skolans mera skyddade världar”, detta då ”lekplatserna är barnens offentliga mötesplatser”. Institutet fortsätter med att problematisera vikten av att barn har fått deltagit i den sociala träningen som dessa kontaktytor ger och menar att det är avgörande för att förstå de sociala koderna. Till exempel skrivs det att ”barn som inte övat samspel med andra barn kan inte delta i rollerkar eller leka låtsaslekar. De är inte tränade i att förstå andra barns lekinviter eller i att förstå de signaler som styr lekandet eftersom de allt för sällan kommer i kontakt med andra barns lek”. Knutsdotter Olofsson (1987) skriver om samspel i leken och hävdar att utifrån frånvaron av de tre grundläggande lekregler: samtycke, ömsesidighet och turtagning att all samlek kapsejsar.

Prellwitz (2007) skriver att resultaten från barnen själva, när de fick frågan om lekplatsers anpassning, uppgav att dessa var fysiskt otillgängliga på grund av den fysiska miljöns utformning samt att designen av lekplatsen gjorde att de sociala kontaktytorna var låg. Designen krävde oftast en vuxen persons närvaro/delaktighet som möjliggjorde samspelet med övriga barn. Prellwitz ställde en liknande fråga till föräldrarna om lekplatser. Frågan tydliggjorde att lekplatsernas utformning var ett hinder för att barnen skulle kunna leka självständigt och direkt hindrade barn med funktionshinder att umgås med andra barn. ”Lekplatsen var även en miljö som fick barnen att känna sig annorlunda” (s. 46). Harvard (SOU 2003:127) skriver att speciella krav på lekmiljöers utformning för barn med funktionsnedsättningar bör ställas. Hon menar vidare att lekplatser bör vara designade och konstnärligt utformade och ”viktigt är då att det utförs med kunskap om barnen” (s. 43).

Lenninger och Olsson (2006) problematiserar lekplatser i ett tillbakablickande perspektiv. EE-SS 1176-1/7 och SS-EN 1177 är de standard som idag reglerar hur en lekplats ska se ut. Lekplatser som är i bruk före 1999 ingår inte, utifrån förutsättningen att de motsvarade de krav som gällde innan 1999. Vilket innebär att om redskapen är ”... hela, behövs de inte tas bort eller ändras” (s. 75). Prellwitz (2007) understryker även detta och menar att lekplatser än idag är utformade som tidigare. ”This historical background implies that few changes on playgrounds implies that few changes on playgrounds actually have been made since the 1970s or even earlier, in Sweden” (s. 10).

Boverket (2011) menar att lekplatser är den plats där alla barn kan mötas och leka. Boverket skriver, för att utmana barn med funktionshinder, om vikten av att anpassa lekplatser både på ett säkerhetsmässigt tryggt och lockande sätt. ”Det handlar om fysisk tillgänglighet men också om social tillgänglighet och trygghet” (s. 9). Humana³ (2012) påvisar i sin tillgänglighetsbarometer att av de 202 kommuner som besvarade enkäten (290 kommuner i Sverige) var det 173 som svarade på frågan och

³ Sveriges största företag inom personlig assistans. Deras vision är: Alla har rätt till ett bra liv.

hälften av dem saknar beslut eller skriftlig plan för att tillgängliggöra kommunala lekplatser. Av dessa 173 svarar 13 kommuner att alla kommunala lekplatser som de ansvarade för är tillgänglighetsanpassade. Humana skriver ”att ge barn förutsättningar för lek och interaktion med andra barn genom kommunens lekplatser bör vara högt prioriterat när kommunen arbetar för ökad tillgänglighet” (s. 18).

Prellwitz (2001) tittade även på anpassning och vad skaparna samt brukarna i en kommun hade för tankar kring lekplatser. Det som kom fram gällande skaparna, det vill säga fem kommunala tjänstemän med relation till funktionshinder/lekplats inom tjänsten, var att de inte tänkt kring att tillgängliggöra lekplatser. Anledningarna till detta trodde tjänstemännen bottnade i bristande kunskap och ekonomi. Jansson (2008) har genomfört en undersökning på hur utvecklingen i 23 kommuner ser ut gällande kommunala lekplatser i Sverige. Undersökningen påvisar att det är stora skillnader mellan kommunerna utifrån lekplatser som respektive kommun förvaltade, de ekonomiska förutsättningarna och de framarbetade strategierna. Generellt sett hade lekplatserna i Sverige blivit färre till antalet på grund av neddragningar samt att i några fall att kommunerna medvetet satsat på några få större. En del av de satsningar som genomförts har enligt uppgift gjorts specifikt utifrån att öka tillgängligheten för barn med funktionshinder.

Svenska Kommunförbundet (2003) skriver om relevansen av att uppmuntra lekplatsers utformning till lekmöjligheter av olika karaktär för barn. Sveriges kommuner och landsting (2006) tydliggör vikten av ett helhetstänk vid anläggandet av lekplatser. Lenninger och Olsson (2006) påtalar även detta och menar att det inte finns likhetstecken mellan en säkerhetsmässigt godkänd och rolig lekplats. De menar att de som har makten till beslut inte beaktar barnens inneboende drivkrafter till lek och uppger att ”garanterad säkerhet skapar i sig aldrig några fullvärdiga miljöer för barn” (s. 10).

Barns utveckling och hur detta många gånger kommer till uttryck via leken för att möjliggöra hälsa i ett livslångt perspektiv blir viktig kunskap. Dokument som styr och påverkar detta bottnar i FN:s konventioner.

Samhälleliga styrande direktiv

Eftersom Sverige ratificerat, och därmed förbundit sig att följa, FN:s konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättningar samt FN:s konvention om barnets rättigheter har dessa två utgångspunkter betydelse för den politik som förs i Sverige (Handisam, 2013h).

Två begrepp som blir viktiga, som har betydelse för lekplatser och hur dessa kommer till uttryck för barn med funktionshinder är barnperspektivet och tillgänglighet. Båda begreppen problematiserar jag nedan för att skapa förståelse ur ett myndighetsperspektiv. Tillgänglighet problematiserar jag först allmänt för att sedan specifikt titta på hur Norrköpings kommun använder begreppet i sina dokument.

Begreppet barnperspektiv problematiserar jag dessutom ur ett vetenskapligt perspektiv då det är ett mycket omdiskuterat begrepp.

Barnperspektivet

De som skriver om barnperspektivet ur ett vetenskapligt förhållningssätt förhåller sig annorlunda till begreppet än det som skrivs bland statliga och kommunala myndigheter. I de vetenskapliga texterna problematiserar och tydliggör författarna samt att de diskuterar vikten av att veta vad analysen utgår ifrån. I myndigheternas texter framhålls även detta, men då oftast kort, för att i huvudsak skriva om strategier, hur och vilka som ska verkställa.

Vetenskapligt perspektiv

Halldén (2003) skriver att: ”sättet att hantera dessa frågor är beroende av etiska ställningstaganden och av de frågeställningar och de teoretiska perspektiv som styr analysen” (s. 12). Petersson (2004) beskriver att barnperspektivet är ett viktigt men omdiskuterat begrepp både inom forskning och i det praktiska arbete som görs i barnkonventionens anda. Hon menar att ”olika definitioner och innebörd och tolkning av begreppet beror på vilket samhälle och i vilken tid vi lever i” (s. 21). Pramling Samuelsson, Sommer och Hundeide (2011) problematiserar ytterligare när de skriver att det:

Begreppet ”barnperspektiv” verkar vara genomsyrat av ideologiska, etiska och moraliska värderingar och vi har långt kvar till en gemensam och övergripande begreppsmässig, teoretisk och empirisk förståelse av termen (s. 233).

Pramling Samuelsson et al (2011) skriver även fram vikten av förståelse av begreppets komplexitet utifrån ett historiskt och kulturell kontext internationellt. De skriver om barnperspektivet i den skandinaviska kontexten och menar att det ” i Skandinavien finns en lång familjepolitisk tradition där ideologin har varit en universalmodell för alla barn. Valfärdsservicen grundar sig på jämlikhet och rättvisa samt barn- och mödravård men också på rätten till förskola och barnomsorg för alla” (s. 17). Svårigheter med begreppet blir även tydligt vid sökning i internationella databaser. För enligt Quennerstedt (personlig konversation, 18/2 2012), barnrättsforskare inom utbildningsområdet, är ordet barnperspektivet en svensk term och vid en direkt översättning av ordet till engelska fås oftast inte några nedslag i internationella sökningar.

Halldén (2003) tydliggör i sin text att i det implementeringsarbete som gjorts i Sverige, baserat i *FN:s konvention om barnets rättigheter*, har ”slagits fast att alla myndighetsbeslut som inverkar på barn ska tas med hänsyn till barnperspektivet och till barns bästa” (s. 12). Författaren menar att begreppet är mångtydligt, och understryker, att så måste det få vara. Halldén poängterar att eftersom begreppet används både i politiska kontexter, detta för att markera ett ideologiskt ställningstagande, samt i vetenskapliga kontexter är ett kritiskt förhållningssätt viktigt.

Myndighetsperspektiv

Barnkonventionens budskap är i regeringspropositionen (1997/98:182) tydlig och tydliggörs med endast tre ord: Barn skall respekteras. För att kunna göra detta menar regeringen att det synsätt som genomsyrar barnkonventionen är långsiktigt och att det är ett verktyg för att förbättra barns villkor. Texten presenterar vikten av ”... att ändra attityder, förhållningssätt och arbetssätt i olika verksamheter och på olika nivåer i samhället. Det krävs därför satsningar för att höja medvetenheten hos beslutsfattare och vuxna som arbetar med barn samt hos barn och ungdomar själva” (s. 1). Barnombudsmannen (BO, 2001) problematiserar kring dilemmat med att det saknas kriterier för hur olika begrepp kan tolkas. BO problematiserar begreppet Barnets bästa och aspekter som att begreppet kan bli intet förpliktigande eller att tolkningen kan variera är aspekter som diskuteras. BO menar vidare att denna avsaknad av kriterier kan innebära att rättsäkerheten och likheten inför lagen kan påverkas.

Regeringen (2003/04:47) presenterar vidare sitt arbete med att förverkliga barnkonventionen. Med bas i det tidigare arbetet menar regeringen att de valda tillvägagångssätten behöver fördjupas och att nya framarbetade sätt att göra detta på behövs erbjudas till dem som ansvarar för konventionens implementering. Några av de åtgärder som vidtas är att utveckla riktlinjer för barnkonsekvensanalyser, att följa upp olika myndigheters arbete med att implementera barnperspektivet samt stimulera lärosäten till att ha barnkonventionen i yrkesutbildningar.

Riksrevisionen (RiR 2004:30) har tittat på hur barnkonventionen tog sig i uttryck hos stat och kommun. Undersökningen visar att de åtgärder som staten vidtagit inte har fått genomslagskraft. Det som undersökts, med stöd i att det är ett ”centralt inslag i arbetet med att omsätta konventionens bestämmelser i praktiskt arbete” (s. 22) är användandet av barnkonsekvensanalyser. Sammanfattningsvis menar Riksrevisionen att det är sällsynt med barnkonsekvensanalyser och få myndigheter eller kommuner har en strategi för implementeringen. Riksrevisionen skriver även att det är sällsynt att det tas hänsyn till barnets perspektiv i beslut som rör barnen samt att kunskap om hur att arbeta med detta är begränsad. Även rapporter som BO genomfört överensstämmer med Riksrevisionens (RiR 2004:30) granskning. I en av dessa rapporter (BR 2008:03) står det att barnperspektiv har svårare att få genomslag än jämställdhet-, hälsa- och miljöperspektivet. Gällande barnkonsekvensanalyser menar rapporten att det är ytterst sällan metoderna används trots ”att alla beslut som berör barn och unga ska föregås av konsekvensanalys” och ”är ett absolut krav i den nationella strategin” (s. 8).

I en annan av dessa rapporter (BR 2008:04) skrivs det fram att kommunerna i Sverige har en avgörande roll för implementeringen av barnperspektivet och är den nivå ”... där det borde vara mest naturligt för barn och ungdomar att få göra sina röster hörda” (s. 5). Av enkätsvaren i undersökningen står det att flertalet av kommunerna har fattat ett centralt beslut om implementering av barnperspektivet. BO påvisar vikten av övergripande mål i de centrala styrdokumenterna samt ”...

tydliga mål om detta...” (s. 23). Rapporten visar att dessa övergripande mål ofta finns men påvisar även att det går trögt med hur det tar sig uttryck. Några av förklaringarna till trögheten uppges vara brist på resurser och samverkan men även kunskapsbrister som försvårar implementeringen. Det finns även framskrivet att en personell resurs i kommunen är en viktig faktor för införandet av barnperspektivet. Kommunerna anser att de som arbetar inom skola, förskola och socialtjänstens individ- och familjeomsorg har god kompetens gällande barnperspektivet. Den del som kommunerna anser är undantaget är samhällsplaneringen.

En tredje rapport (BR 2008:05) redogör för en enkätundersökning för att se hur barnperspektivet är framskrivet bland handikappråd i Sverige. Sammanfattningsvis konstateras att den viktiga roll handikappråden kan ha som påtryckare och bevakare av barnfrågor blivit svagare. Detta baserat på att frågor om barn i realiteten inte är på rådets agenda i någon större utsträckning eller att råden har någon större kontakt med barn eller unga. BO konstaterar att ”barnen och deras situation har ingen hög prioritet inom rådets arbete” (s. 8).

I regeringens proposition (2009/10:232) finns ett antal principer som är utgångspunkterna för att säkerställa barnets rättigheter. Kommunerna bör till exempel erbjuda personal utbildning och inrätta system för att kunna utvärdera hur begreppet barnets bästa förverkligas. Det skrivs ”att anamma ett barnperspektiv handlar både om attityder, kunskap och arbetssätt” (s. 11). Texten skriver även att relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och använda den i praktisk handling. BO (Dnr 9.3:0523/09) föreslår förslag som de anser behövs för att säkerställa barnens rättigheter utifrån detta med relevanta yrkesgrupper. Det som presenteras är ett antal generella insatser men även specifika insatser för vissa yrkesgrupperingar

BO påvisar i samma rapport att det kan vara bekymmersamt att peka ut några specifika yrkesgrupper då det ur ett samhällsperspektiv kan vara viktigt för många yrkesgrupper. En av de yrkesgrupper som pekas ut är inom samhällsplanering och där menar BO att det mycket viktigt att just dessa grupper har kunskap om barns utvecklingsbehov. BO tydliggör att: ”med barnkompetens avser vi kunskap och förståelse för barnets biologiska, psykologiska och sociala utveckling i alla åldrar som är relevant inom det aktuella yrkesområdet” (s. 20). Riksrevisionen (u.å.) menar att det fortfarande är ”... svårt att avläsa påtagliga effekter i det praktiska arbetet med att tillämpa barnkonventionen. Fortfarande finns stora kunskapsbrister...” (s. 32 f). Ett exempel på att avläsa påtagliga effekter var avsaknaden av barnkonsekvensanalyser.

Tillgänglighet

Grundtanken i FN:s standardregler för människor med funktionsnedsättningar är delaktighet och jämlikhet (Handisam, 2013e). I denna rubricering är det skrivet hur myndigheter samt specifikt Norrköpings kommun tydliggör begreppet.

Myndigheters perspektiv

Den första handlingsplanen för att modernisera och som idag är grunden för funktionshinderspolitiken är regeringens plan *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken* (1999/2000:79). Handlingsplanen innebar kraftfulla insatser för att människor med funktionshinder skulle integreras i samhället på ett annat sätt än tidigare. Tre huvudområden arbetades fram: handikapperspektivet ska genomsyra alla samhällssektorer, skapa ett tillgängligt samhälle samt förbättra bemötandet. Arbetet skulle ske mellan 2000–2010. Enligt Handisam (2013g) var kärnan att ”bekämpa diskriminering och att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning blir fullt delaktiga”.

I linje med detta ligger även ställningstagandet att människor med funktionsnedsättningar från och med nu skulle ses som medborgare och inte som patienter. I förordet står det att detta kommer att innebära förändringar i samhället, det kräver mycket arbete och att det kommer att ta tid. En utgångspunkt var att en bristande tillgänglighet ofta berodde på brister i samhället. Det som behövs förändras, som dåvarande socialminister Lars Engqvist talade om, är samhället i sig samt att ansvaret är gemensamt för oss alla.

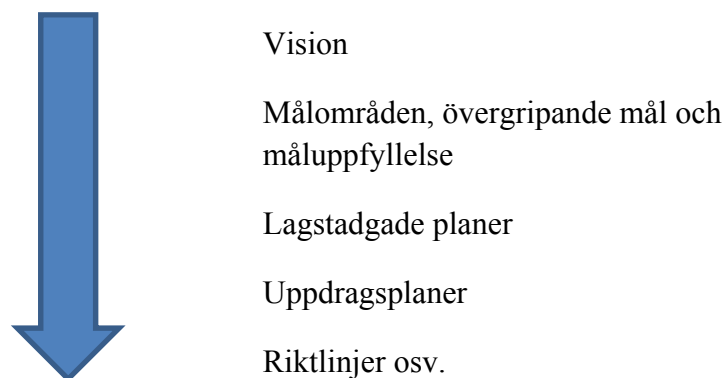
Handisam (2013a) skriver att hela den offentliga sektorn har ansvar för att funktionshinderspolitiken genomförs. Regeringen har satt upp konkreta mål för att genomföra politiken och ansvariga aktörer är hela den offentliga sektorn. 22 strategiska myndigheter, där ibland Boverket, Socialstyrelsen samt Statens folkhälsoinstitut, har särskilt ansvar. Även kommunerna har stort ansvar för att politiken genomförs, till exempel inom området hälsa. Kommunernas uppgift är även att arbeta med tillgänglighetsfrågor samt att samarbeta med funktionshindersorganisationerna.

Norrköpings kommun

Eftersom den största delen av samhällsservicen utförs av kommun och landsting faller ett stort ansvar på dessa aktörer gällande funktionshinderspolitiken. Var femte kommuninvånare i Sverige har någon form av funktionsnedsättning (Handisam, 2013d). Exempel på tillgängliga områden för att kunna ta del av kommunernas tjänster, fortsätter Handisam, är till exempel utemiljö. Myndigheten skriver även att det är viktigt att de som arbetar inom kommunerna tar hänsyn till att människor har olika förutsättningar, vilket är att ha ett funktionshindersperspektiv.

Norrköping kommuns organisation

Nedan följer en presentation av Norrköping kommun uppbyggnad av organisation (se figur 1). Från övergripande styrdokument i nedstigande led till dokument som karaktäriseras av att vara nödvändiga för att verksamheten skall fungera (Norrköpings kommun, 2013f).

Figur 1. Den lodräta uppbyggnaden av Norrköpings kommun.

Kommunens politiker har tillsammans arbetat fram en vision som ”handlar om att den som väljer Norrköping väljer det goda livet.” Visionen antogs 29 september 2008 och är kommunens framtidsscenario och strävansmål (Norrköpings kommun, u.å.a). Det skrivs att ”visionen ska tillsammans med de fördjupande texterna utgöra ett styrande dokument för de fortsatta riktlinjerna och handlingsprogram som kommer att antas i Norrköpings kommun under de kommande åren”.

Det fanns flera styrdokument, så kallade program, som styrde fram till årsskiftet 2012. *Program för full delaktighet* var ett av dem. Ett gemensamt politiskt måldokument, *Målområden, övergripande mål samt måluppfyllelse*, arbetades fram och hösten 2012 löpte de olika programmen och måldokumentet parallellt med varandra. Vid årsskiftet 2012 fasades programmen ut och måldokumentet trädde i kraft. Motiveringen till att förändra styrningen inom kommunen var att det fanns för många mål (284 stycken) i de olika programmen och nästan samtliga av de kommunala programmen upphörde därför (Norrköpings kommun, 2013e, 12/5 2011).

Styrdokument

Program för full delaktighet (2009–2012)

Programmet antogs den 23 februari 2009 av kommunfullmäktige och var ett av flera program som styrde kommunen. Varje nämnd skulle tydliggöra i uppdragsplanen hur nämnden skulle bidra till att förverkliga programmen i alla dess delar. Kommunala handikapprådet⁴ skrivs fram som ett viktigt forum för samverkan. Det beskrivs att handikappfrågorna ska finnas med i allt policy- samt planeringsarbete. Dokumentet tydliggör att beslut som kan få konsekvenser för personer med funktionsnedsättning vid verksamhets- och strukturförändringar alltid ska redovisas.

Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse (2011–2014)

Det enda styrdokumentet synliggör sex målområden, 23 övergripande mål och måluppfyllelser av dem. De övergripande målen uttrycker de politiska

⁴ Tidigare benämning på Kommunala rådet för funktionshinderfrågor (KRF)

prioriteringarna för mandatperioden 2011–2014 och antogs i kommunfullmäktige på augustimötet 2011. Uppföljningen sker via delårsrapporter och årsredovisningar utifrån specificerade måluppfyllelsen. På baksidan av styrdokumentet finns en hänvisning till kommunens vision och där står det bland annat att alla har "... rätt till jämlikhet, delaktighet och del av välfärden".

Gällande konsekvenser för personer med funktionsnedsättning är det framskrivet att "tillgänglighetsfrågor ska integreras i alla verksamheter och på alla nivåer, från beslutsunderlag till uppföljning och utveckling. I situationer där man måste göra avsteg från detta ska anledningen förklaras och motiveras" (mål 23). Detta sker via måluppfyllelsen att frågor av tillgänglighetsart ska finnas med i samtliga verksamhetsnämnders uppdragsplaner.

Verkställare

Tekniska nämnden

Tekniska nämnden har ansvaret för det arbete som sker inom nämndens område, att nämnden följer de politiska uppdragsplaner som är beslutade av kommunfullmäktige och att andra styrdokument följs. Nämnden ansvarar även för uppföljning av resultat, för verksamheten och ekonomin (Norrköpings kommun, 2013g).

Tekniska kontoret

Tekniska kontoret är det kontor som arbetar på uppdrag av Tekniska nämnden och med uppdragsplanen. Kontoret ansvarar för "... stadsmiljö och naturvård, vägar och trafik, kollektivtrafik, färdtjänst, skolskjuts och kommunens avfallshantering" (Norrköpings kommun, 2013g). Här finns även servicedeklarationer.

Det är Tekniska kontoret som ansvarar för skötsel, underhåll och investeringar gällande de kommunala lekplatserna. Skötsel av lekplatser är utlokaliserade till entreprenörer. Kommunen lovar att säkerhetsbesiktiga kommunens lekmiljöer en gång om året, åtgärda trasiga lekredskap som äventyrar säkerheten inom ett dygn efter anmälan och utföra tillsyn av kommunens lekmiljöer minst en gång i veckan (Norrköpings kommun, 2013b). Lekplatserna är 94 stycken, de är i varierande storlekar och finns på olika ställen inom kommunen (Norrköpings kommun, 2013c).

Kommunala dokument

Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö

Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö är Tekniska kontorets riktlinjer för en användbar stad. Riktlinjerna är en av flera i kommunen och "dessa uttrycker oftast, till skillnad för programmen, ingen politisk ambitionsnivå men är viktiga för att verksamheten ska fungera bra" (Norrköpings kommun, 2013f). De aktuella riktlinjerna är framarbetade i samspel med handikappföreningar. I dokumentet skrivs att "riktlinjerna vänder sig till planerare, projektörer och utförare" (Norrköpings kommun, 2008, s. 3).

Lekplan 2005

Lekplan 2005 är en kartläggning av de kommunala lekmiljöerna 2005 och en framtida vision av utveckling var anledningen till framarbetningen av lekplanen. Lekplanen är antagen och tillkommen på uppdrag av Tekniska nämnden den 19/5 2005. I dokumentet finns förslag på hur olika lekmiljöer ska utvecklas både i och utanför tätorten.

Lekplanens mål är att vara en hjälp för att tillgängliggöra utemiljön i stad och tätort samt vägledning i beslut. Lekplanen ska även till exempel kunna visa hur att skapa: ”Lekmiljöer anpassade efter barns behov, även funktionshindrade barns behov” (*Lekplan 2005*, s. 8) samt ”En samhällsplanering där barns lek beaktas i varje led och överallt” (ibid).

Riktlinjer för lekmiljöer 2010

Riktlinjer för lekmiljöer 2010 uppdaterar kartläggningen av *Lekplan 2005* och är en framtida vision av lekmiljöers utveckling och dessa riktlinjer är inte politiskt antagna. I dokumentet finns ett förslag på hur olika lekmiljöer ska finnas både i och utanför tätorten.

Indelningen är stadsdelslekmiljöer/tätortslekmiljöer, lokala lekmiljöer och smålekmiljöer. Lekplanens prioriteringsordning är baserat på där det finns flest barn, där det sociala behovet är stort samt där befintliga lekmiljöer är dåliga. Texten tydliggör även att kvalitén är sämre på lekplatserna i tätorterna än i staden och att det är av stor vikt att detta åtgärdas.

Krav på tillgänglighet

Underlaget *Krav på tillgänglighet* finns i *Riktlinjer för lekmiljöer 2010, bilagedelen*, och preciserar kraven på tillgänglighet vid ny- och ombyggnation avseende tillgänglighet och användbarhet för människor med funktionsnedsättningar. Kraven som ska vara uppfyllda är till exempel: yta – som bland annat innebär framkomlighet för att självständigt kunna ta sig till lekredskap, färg – till exempel tydliggörandet av olika ”rum” samt centrala delar av lekmiljön med hjälp av färgsättning och produkter – tillgängliga och användbara produkter ska köpas vid eventuella inköp.

Remissinstans

Kommunala rådet för funktionshinderfrågor (KRF)

KRF är ett remissorgan för funktionshinderfrågor i kommunen. Handikapporganisationer har möjlighet att ha invändningar och påverka beslut som kan påverka för människor med funktionsnedsättningar (Norrköpings kommun, 2011b). Detta är en av insatserna från kommunens sida för att människor med funktionsnedsättningar ska känna delaktighet i samhället. I KRF finns det fyra stycken referensgrupper, varav *UngaVuxna* är en av dem (Norrköpings kommun, 2011a).

Resultat

Analysen av angreppssätten, intervjuerna samt kommunala dokument, har gjorts var för sig för att därefter sammanfogats. Forskningsfrågorna har varit vägledande i de resultat som presenteras.

Kommunala dokument

Först är det begreppet barnperspektiv som analyseras och därefter tillgänglighet i de kommunala dokumenten. Dokumenten presenteras i samma ordningsföljd som uppbyggnaden inom kommunen (se figur 1) och presenteras i fallande ordning. Sist presenteras en sammanfattning under respektive rubricering. Sist av allt finns en analys av resultat av samtliga kommunala dokument.

När jag analyserat de kommunala dokumenten gällande barnperspektivet har jag tittat på begreppet i sig men även i de sammanhang och omskrivningar som tydliggör att begreppet avses.

Barnperspektivet

Styrdokument

Barnperspektivet finns med i *Program för full delaktighet via FN:s konvention om barnets rättigheter* och är även framskrivet till exempel genom målet att barn ”får det stöd, som man har beviljats, man bemöts med respekt, man har ett verkligt inflytande på insatsernas utformning och genomförande...” (s. 14). I *Målområdet, övergripande mål och måluppfyllelse* är inte barnperspektivet framskrivet specifikt, men finns med i målområde *Den barnvänliga staden* i det övergripande målet: ”en av de faktorer som har störst negativ effekt på barn och ungas uppväxt är barnfattigdom. Genom samordnade insatser från olika samhällsaktörer ska denna minska” (Mål 12–13).

I *Program för full delaktighet* skrivs det om barn under rubrikerna *Utbildning för barn, ungdomar och vuxna, Kultur & Fritid, Stöd och service* och *Vård, habilitering, rehabilitering och hjälpmedel*. Exempelvis står det om vikten av att landstinget och kommunen inom habilitering och rehabilitering samverkar för att ”... utveckla ett gott samarbete till gagn för både barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar” (s. 15). Det står även, under *Stöd och service*, att ”så långt det är möjligt vara inriktat på delaktighet och självbestämmande” (s. 14). Under *Kultur & Fritid* skrivs det fram under målen att: ”kommunala kulturella institutioner, fritidsanläggningar och lekplatser är tillgängliga och användbara för personer med funktionsnedsättning” (s. 12).

I *Målområdet, övergripande mål och måluppfyllelse*, målområde *Utbildningsstaden* skrivs det om skolan och förskolan. Texten skriver om barn i allmänhet och inget specifikt, till exempel barn med funktionsnedsättning. *Den barnvänliga staden* lyfter fram bra livs- och lekmiljöer, hälsoförebyggande insatser samt kultur och fritid för barn och ungdomar.

Sammanfattning:

Gällande barnperspektivet är det svårt att dra paralleller mellan de kommunala styrdokumenterna baserat på att det i *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse* inte är lika tydligt skrivet som det görs i *Program för full delaktighet*. Det går, i *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse*, att utläsa formuleringar som troligen har med barnkonventionens uppfyllande att göra, men det behöver inte vara så. Båda styrdokumenterna skriver om lekplatser/lekmiljöer.

Uppdragsplan

Barnperspektivet är framskrivna på samma sätt i Tekniska nämndens Uppdragsplaner från 2011 och 2012 och lyder: barnperspektivet, bra och fler lekmiljöer och säkrare trafikmiljöer. Lekmiljöer finns i *Uppdragsplan 2011* under verksamhetsområde Stadsmiljö och det uttrycks som ”antalet lekmiljöer ska öka med minst 2 stycken under 2011 för att öka närheten för barnen” (s. 7). I *Uppdragsplan 2012* finns lekmiljöer även här under verksamhetsområde Stadsmiljö och det uttrycks som ”minst två lekplatser anläggs varje år, varav en är en temalekplats (måluppfyllelse för mål nr 11 i KF:s mål)” (s. 5).

Sammanfattning:

Barnperspektivet likställs som det är formulerat ovan med konkreta mål. Det kan uppfattas som ett konkret mål bland andra och inte något speciellt att ta hänsyn eller att utgå från. Alternativt kan det även uppfattas som att barnperspektivet tar sig i uttryck genom de konkreta målen, det vill säga bra och fler lekmiljöer samt säkrare trafikmiljöer.

Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö

I dokumentet *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö* skrivs det inte om barnperspektivet specifikt. Det står kort om att skapa förutsättningar för barn samt om lekplatser vilket kan tolkas som att inta ett barnperspektiv.

Lekplaner

Lekplan 2005 genomsyras av barnet i fokus och ”... är ett försök till att belysa utemiljön ur barnets perspektiv” (s. 4). I sammanfattningen förs det fram vikten av att göra den offentliga miljön barnvänlig och ställer frågan: ”vad är det vi egentligen vi erbjuder dagens barn i den offentliga miljön, och vad *borde* de erbjudas, om man ser till barnens bästa?” (s. 4). För att lyckas med detta skrivs det att barnens perspektiv måste ”... integreras på alla nivåer i samhällsplaneringen” (s. 29). Texten fortsätter med att kommunen ska bevaka lagar och medvetet arbeta för att barnvänligheten i staden ska öka. ”Detta arbete måste integreras på alla beslutsnivåer och ske parallellt på flera olika kontor och enheter” (s. 29). Lekplanen ifrågasätter lekplatsbegreppet, med motiveringen att lekplatsens redskap inte är tillräckligt för att ge goda lekmöjligheter, och lekplatsen ses som ett komplement. Dokumentet påtalar även att:

De komponenter i utemiljön som bäst stimulerar till innehållsrik lek är platser med naturkaraktär och naturupplevelse. Forskning har visat att sådana typer av platser har visat sig vara av avgörande betydelse för att lek ska komma igång och utvecklas på många plan (s. 4)

Riktlinjer för lekmiljöer 2010, som är en revidering av *Lekplan 2005*, har samma text som ovan med undantaget att den istället för lekplats genomgående använder ordet lekmiljö och detta troligen som en effekt av ovanstående ifrågasättande. Även här står det att barnens perspektiv måste "... integreras på alla nivåer i samhällsplaneringen" (s. 35) samt att "detta arbete måste integreras på alla beslutsnivåer och ske parallellt på flera olika kontor och enheter" (s. 35).

Sammanfattning:

Riktlinjer för lekmiljöer 2010 är, som uppgivits, en revidering av *Lekplan 2005*. Stora likheter finns även om texten på vissa ställen strukturerats om. När det gäller barnperspektivet generellt är texterna snarlika men sett i hur det tar sig i uttryck kring lekmiljöerna finns det skillnader. Skillnad på det sättet att texten i *Riktlinjer för lekmiljöer 2010* är mer detaljerad och utvecklad efter de erfarenheter som *Lekplan 2005* troligen inneburit.

Sammanträdesprotokoll KRF

Gällande barnperspektivet i sammanträdesprotokollen (Norrköpings kommun, 2013e) står det oftast framskrivet som en bisats eller som information, förutom vid ett tillfälle (25/9 2009) där rapporten *Barnperspektiv inom handikappråden. En uppföljande studie bland landsting och kommuner 2008* (BO, 2008) diskuteras. Här diskuteras vad barnperspektivet kan innebära och det skrivs fram att det inte behöver innebära en dialog direkt med barn utan att perspektivet lyfts in i de frågor som rådet diskuterar. Farhågor att gruppen *UngaVuxna* mer har fokus på ungdoms- än barnperspektivet skrivs fram i sammanhanget. Sammanfattningen av diskussionen är att närvarande ansåg barnperspektivet vara viktigt och beslutar att beredningsutskottet ska diskutera barn- och ungdomsperspektivet ytterligare. Barnperspektivet efter detta år fram till 2013 finns med marginellt i protokollen. Oftast, som det står ovan, i form av en bisats eller som information.

Gruppen *UngaVuxna* finns med i stort sett i alla protokoll. Oftast genom avrapportering av gruppens minnesanteckningar men även via till exempel faktisk närvaro. Gruppen har bland annat år 2010 fört samtal kring styrdokumentet *Program för full delaktighet* med fokus just på barn- och ungdomsfrågor. Lekplatser/lekmiljö nämns tre gånger mellan 2010–2012 och detta tar sig i uttryck vid samtal kring Vasaparken, den tillgängliga lekparken för barn med funktionsnedsättningar.

Sammanfattning:

Tolkningen av varför inte barnperspektivet är tydliggjort mer i sammanträdesprotokollen kan vara att det, som det uppges, lyfts fram i frågor som diskuterats men att det inte är framskrivet. Det kan även tolkas som att det inte har

skrivits fram i sammanträdesprotokollen men att det diskuteras i beredningsutskottet. Det vill säga innan själva mötet som protokollet finns från och att begreppet därför inte finns med på KRF:s möten. Det kan dessutom tolkas som att barnperspektivet inte är i fokus och samtalas kring. En sammanfattning av barnperspektivet i KRF är att ambitionen från flertalet av mötesdeltagarna är att begreppet ska finnas med. Konkret hur det tar sig i uttryck, är att omfattningen och framskrivningen av begreppet är marginellt i sammanträdesprotokollen.

Tillgänglighet

Styrdokument

I *Program för full delaktighet* står det att kommunen ska ”verka för att förtroendevalda och anställda har grundläggande kunskaper om barn och ungdomar med funktionsnedsättning” (s. 8) för att kunna nå mål som till exempel ”stöd och service till barn/ungdomar med funktionsnedsättning och deras familjer utvecklas ur ett helhetsperspektiv med barnet/ungdomen i centrum” (s. 8).

I *Målområden, övergripande mål och målpuppfyllelse* skrivs det fram från ett större angreppssätt. ”Tillgänglighetsfrågor ska integreras i alla verksamheter och på alla nivåer, från beslutsunderlag till uppföljning och utveckling. I situationer där man måste göra avsteg från detta ska anledningen förklaras och motiveras” (mål 23). Hur detta ska gå till vägs beskrivs i målpuppfyllelsen: ”Tillgänglighetsfrågorna ingår i samtliga verksamhetsnämnders uppdragsplaner”.

Program för full delaktighet har inledningsvis rubriker som bemötande och tillgänglighet. Under bemötande återknyts det till kommunens vision *Det goda livet* (u.å.h) och i texten står det, för att kunna nå dessa mål, att det ”... krävs insikt och förståelse kring människans olika förutsättningar” (s. 4). Det står även att förtroendevalda och anställda bör ha god kunskap om gällande lagstiftning samt om det innehållsliga i dokumentet för att kunna nå de mål kommunen skrivit fram. Här står det även att anställda samt förtroendevalda får regelbunden utbildning i bemötandefrågor.

I *Målområden, övergripande mål och målpuppfyllelse*, målområde *Den demokratiska och tillgängliga staden* fokuseras det på demokrati, diskriminering samt tillgänglighetsfrågor. Här står det i det övergripande målet att:

Aktivt deltagande invånare är grunden för en fungerande demokrati. Det är viktigt för oss att alla människor kan påverka sitt samhälle och ta del av det fullt ut. Därför ska tjänstemän och förtroendevalda arbeta aktivt med att öka sin öppenhet och tillgänglighet. Det är också en demokratisk rättighet att kunna ta del av offentliga miljöer och inte utsättas för strukturell diskriminering (mål 20–23)

Texten är allmänt hållen, förutom den sista meningen, där grupperingar med behov i samhället, till exempel människor med funktionshinder, kan ingå. Ordet

tillgänglighet i meningen innan påvisar vikten av kommunala anställdas tillgänglighet för andra medborgare.

Mål 21, i samma styrdokument, skriver att ”den fysiska tillgängligheten i kommunen ska öka” och detta via en årlig bedömning med hjälp av ett E-verktyg. Detta sker, fortsätter måluppfyllelsen med, genom att kommunen stödjer tillställningar som har för ambition att minska diskriminering samt att kommunen genomför tillställningar för den egna personalen för att öka kunskaperna inom området.

Sammanfattning:

När det gäller tillgänglighetsaspekten skiljer sig inte texterna nämnvärt, även om omfånget är olika. Båda dokumenten lyfter fram hur tillgängligheten även ska ta sig i uttryck via till exempel utbildning och att anordna tillställningar för personalen. Ett ord som inte används i *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse*, till skillnad från *Program för full delaktighet* är bemötande. Ett ord vars innehåll har betydelse inom tillgänglighetspolitiken och hur tillgänglighet tar sig i uttryck.

Uppdragsplaner

I *Uppdragsplan 2011* används ordet funktionsnedsättning genomgående i texten och även fyra kvalitetskriterier som nämnden skulle beakta: tillgänglighet, inflytande, bemötande och kompetens (s. 3). Tillgänglighet var en av två strategier och beskrivs som: ”hur arbetet med att göra kommunen tillgängligare för alla ska kunna bli effektivare” (s. 3). Hur detta ska ta sig i uttryck står inte i samband med skrivningarna. Verksamhetsområde Stadsmiljös innehåll börjar med att det ska finnas attraktiva platser för alla invånare i staden. Dessa platser ska upplevas trygga, säkra, tillgängliga och jämställda. *Uppdragsplan 2012* använder inte ordet funktionsnedsättning genomgående i texten. Det ligger som en egen rubrik/Vision under verksamhetsområde Stadsmiljö och det finns inget mål, det vill säga hur det tar sig i uttryck, framskrivet. Även denna plan inleds under Verksamhetsområde Stadsmiljös innehåll att det ska finnas attraktiva platser för alla invånare i staden. Dessa platser ska upplevas trygga, säkra, tillgängliga och jämställda trygga, säkra, tillgängliga och jämställda.

Sammanfattning:

I *Uppdragsplan 2011* finns tillgänglighet med som ett styrande direktiv samt att ordet genomgående finnas med i samtliga verksamhetsområden som planen innehåller. I *Uppdragsplan 2012* ligger det inte som ett styrande direktiv utan synliggörs som en del i ett verksamhetsområde. Båda uppdragsplanerna har samma vision för verksamhetsområde Stadsmiljö. Där står det, gällande tillgänglighet, att alla platser är utformade så att de upplevs trygga, säkra, tillgängliga och jämställda.

Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö

I *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö* är dokumentet fullt av tillgänglighetsaspekter på olika nivåer och infallsvinklar. Texten tydliggör även att

om riktlinjerna inte går att följa ska detta motiveras och i samråd med handikapprörelsen ska en lösning arbetas fram för att nå ett så bra slutresultat som möjligt. Om lekplatsernas utförande står det inte mycket utan textens karaktär är mer att den hänvisar, tydliggör var att finna förtydligande och utförligare kunskap för att skapa tillgängliga lekplatser.

Sammanfattning:

Tillgänglighetsaspekterna är i detta dokument av praktiska och handfasta slag som information var att finna än mer utförligare kunskap.

Lekplan

Lekplan 2005 skriver under rubriceringen *Fysisk tillgänglighet – lekmiljöer för alla* hur att underlätta för barn med funktionshinder av olika slag. Här skrivs även om tio riktlinjer för tillgängliga lekmiljöer/parker som till exempel stora och rymliga lekredskap för både barn och vuxna. Under rubriceringen *Mål för Norrköpings stadsdel- och tätortsparkar* (sammanlagt fem mål) står det att parken ska vara tillgänglig för alla samt att parken ska vara lättillgänglig genom grönområde/rekreativstråk.

I *Riktlinjer för lekmiljöer 2010*, och under lekmiljöerna *Stadsdelslekmiljöer/Tätortslekmiljöer* står det att det är av "... yttersta vikt..." (s. 44) att miljön är tillgänglig och användbar av alla. Det skrivs även om vikten av att kunna parkera med ett handikappfordon samt handikapptolett i nära anslutning som möjligt. I de Lokala lekmiljöer och vid Smålekmiljöer är det framskrivet att vid nyanläggning samt vid större upprustningar ska bilaga *Krav på tillgänglighet* uppfyllas där det är möjligt. Kraven gäller vid både ny- och ombyggnation.

Sammanfattning:

Båda lekplanerna synliggör vikten av tillgänglighet samt tydliggör hur det tar sig i uttryck till exempel via riktlinjer eller dokument som förtydligar krav.

Sammanträdesprotokoll KRF

Begreppet funktionsnedsättning finns med genomgående i samtliga protokoll. Vilket är naturligt då KRF:s tillkomst är för att göra det.

Analys

Orden tillgänglighet och barnperspektivet och tolkningen av dessa begrepp i dokumenten är det som analysen skrivit fram och dessa två begrepp varierar i omfattning. Först skriver jag om barnperspektivet och därefter tillgänglighet.

Styrdokumentet *Program för full delaktighet* och som fasats ut är tydligare i sin framtoning, baserat på att ordet barnkonventionen skrivs fram. Styrdokumentet, *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse*, som gäller från 2011 är inte lika tydlig i sin framtoning. Vilket innebär att det krävs kunskap och insikt i begreppens innebörd för att se kopplingarna mellan till exempel barnperspektivet och

barnfattigdom. Samtidigt överensstämmer det med den anledning som programmen fasades ut och ersattes av just *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse*.

Begreppet tillgänglighet används regelbundet i flertalet av dokumenten. Regelbundet relaterat i jämförelse med hur ordet barnperspektiv skrivs fram och hur det begreppet tar sig i uttryck. Sammanträdesprotokollen från KRF har genomgående tillgänglighet som en röd tråd medan barnperspektivet sällan finns med. Anledningar till det kan vara många, till exempel att barnperspektivet inte diskuteras.

Tittar jag på dokumenten, utifrån den vertikala uppdelningen i kommunen, och de båda begreppen finns det tydliga avtryck i efterföljande dokument utifrån hur styrdokumentet är författade. Det enda dokumentet som är identiskt, oavsett styrdokument, är *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö*. Texten i detta dokument är allmänt hållen och kan därmed troligen användas oavsett styrdokument. I samtliga dokument skrivs det om lekplatser/lekmiljöer men i olika omfattning.

Intervju

Analysen börjar med att presentera bakgrundsvariabler och därefter en rubricering baserad på frågan om informanternas definition av begreppet barnperspektivet. Efter det kategoriseras svaren utifrån teman som beskrevs under metod.

Forskningsfrågorna har varit riktmärket för analysen men en uppdelning mellan barnperspektivet och tillgänglighet som frågorna i intervjuguiden är författade har inte varit möjlig. Intervjuguidens frågor inte uppdelade och ställda på det sättet. Sista under respektive rubricering står en sammanfattning av respektive tema.

Bakgrundsvariabler

Informanterna 1–4 finns inom den kommunala verksamheten. En är politiker i Tekniska nämnden, två stycken ansvariga för lekplatser inom Tekniska kontoret och en arbetar som tillgänglighetssamordnare. Informanterna 5 och 6 är engagerade inom funktionshindersföreningar, där barn finns med i verksamheten. Hädanefter kallas de Politiker, Tjänsteman 1 och 2, Tillgänglighetssamordnare och Representant 1 och 2.

Tjänsteman 1	Landskapsarkitekt på Tekniska kontoret, ansvarig för utvecklingsgruppen/nybyggnation av lekplatser, liten erfarenhet av funktionsnedsättning
Tillgänglighetssamordnare	Tillgänglighetssamordnare i kommunen samt stabsfunktionen på Vård och omsorgskontoret, sammankallande och sekreterare i KRF, stor erfarenhet av funktionsnedsättning
Politiker	Politiker i Tekniska nämnden, liten erfarenhet av funktionsnedsättning
Tjänsteman 2	Landskapsingenjör på Tekniska kontoret, driftansvarig för samtliga färdigställda lekplatser, liten erfarenhet av funktionsnedsättning
Representant 1	Medverkat i funktionshindersföreningar cirka 40–45 år och i KRF cirka 15 år, stor erfarenhet av funktionsnedsättning

Representant 2

Medverkat i funktionshindersföreningar 10–15 år och i KRF 3 år, stor erfarenhet av funktionsnedsättning

Jag har valt att skriva stor bokstav på informanterna. För att underlätta förståelsen av informanternas talspråk till skrift i citaten har jag använt tecknet //. ⁵

Informanternas definition av barnperspektivet

Gällande barnperspektivet berättar flertalet av informanterna sina ståndpunkter i politisk korrekthet, medan några grundar sin ståndpunkt i yrkes- eller i personlig erfarenhet. Tjänsteman 1 talar om det i politisk korrekt term och att det ska ”genomsyra allting vi gör”. Politikern fortsätter med att det är en riktlinje inom kommunen och uppger ”att alla beslut som fattas i kommunen ska ha ett barnperspektiv”, medan tillgänglighetssamordnaren uppger att: ”som tjänsteman är ju mitt perspektiv att lyfta fram barn- och ungdomsfrågor”. Även Representant 2 grundar sin ståndpunkt i politisk korrekthet med att ”det är ju viktigt att man tänker på barnen också att de också ska kunna delta i samhället som alla andra barn”. Tjänsteman 2 utgår från lekplatsen, det vill säga personlig yrkeserfarenhet, och tydliggör med begrepp som rolig, säker, spänning, attrahera olika åldrar och lärorik. Representant 1 utgår från personlig erfarenhet som sin ståndpunkt och menar att: ”har det tänket eftersom har haft barn med funktionshinder”.

Tillgänglighetssamordnaren och Politikern är de två som problematiserar begreppet ytterligare. Tillgänglighetssamordnaren uppger att ”lyfta fram barn- och ungdomsfrågor men sen så tycker jag att barnperspektivet också // vad ska man säga på en individuell nivå också det vill säga lyssna på vad barn och ungdomar tycker i olika frågor att inte vuxna ska ta sig tolkningsföreträde”. Politikern återkommer till barnperspektivet senare i intervjun och funderar över ”hur skapar man sig ett barnperspektiv alltså vilka verktyg har vi i kommunen”.

Analys:

Samtliga av informanterna har en ståndpunkt gällande begreppet barnperspektivet. Två av informanterna komplicerar och problematiserar begreppet utförligare.

Barnperspektivet

Om någon från kommunen bevakar barnperspektivet i KRF är svaret från samtliga nekande. Politikern menar att Norrköpings kommuns förhållningssätt är att ”alla nämnder har alltid ett ansvar för alla beslut alltså vi gör ju // Norrköping kommun beaktar barnkonventionen”. Detta tydliggör även Tillgänglighetssamordnaren: ”ett sätt som vi gjorde inför den här mandatperioden var att vi också ville ha med ledamöter från barn- och ungdomsnämnden” och fortsätter med ”det (barnperspektivet, författarens förtydligande) är fortfarande ändå ganska låg frekvens på det”. Vilket även Representant 1 bekräftar: ”det är sällan någon som någon sån fråga kommer upp”. De sistnämnda medverkar båda i KRF.

⁵ // = ”knapp märkbar paus” (Bryman, 2001, s. 343)

På frågan om det från kommunens sida funnits önskemål om att representanterna från funktionshindersföreningarna och som medverkar i KRF medvetet ska arbeta för att påtala barnperspektivet skiljer sig svaren åt. De tre som inte medverkar i KRF uppger samtliga att de inte vet och Politikern säger i en bisats att ”det är naturligt att det borde finnas”. Övriga tre som medverkar i KRF, samtliga med stor erfarenhet av funktionsnedsättningar, påvisar problematik i att överhuvudtaget få folk att engagera sig. Representant 2 uppger att ”jag antar att kommunen utgår från att HSO väljer så brett de kan” och ”det är ju inte bara att man ska ha ett namn // ska ha någon som går också på de olika aktiviteterna”. Representant 1 uppger att ”jag tror folk (föräldrar till barn med funktionshinder, författarens förtydligande) inte orkar helt enkelt // man driver sina speciella frågor för sitt barn men sen så orkar man inte mer”.

Av de fyra som finns inom kommunen skiljer sig svaren åt vid frågan om uppföljningsinstrument av barnperspektivet inom kommunens verksamhet. Tjänsteman 1 påvisar en checklista med ”krav på tillgänglighet vid ny/ombyggnation av lekmiljöer avseende tillgänglighet och användbarhet”. Tjänsteman 2 tror sig veta att en utvärderingsmetod användes vid framtagningen av *Lekplan 2005* men minns inte vilken. Politikern berättar att: ”vi pratar mycket om barnperspektiv men exakt vilka verktyg vi har det har jag faktiskt ingen aning om”. Politikern minns efter ett tag en checklista som ”man alltid ska stämma av varje beslut utifrån och då tänker jag inte på barnperspektivet utan då är det från ett funktionshindersperspektiv // en sån checklista har vi fått”. Tillgänglighetssamordnaren uttrycker att ”kommunen har en checklista för Hållbar utveckling” och senare i samma stycke tydliggörs ”alltså när man bereder olika frågor och gör olika utredningar och så där // barnperspektivet är en // likväl ska funktionshindersperspektivet vara något som man ska ta hänsyn till”. Tillgänglighetssamordnaren förtydligar även med: ”ja den har ju kommunen haft jätte länge men vi som tjänstemän här kände inte till den”.

Tillgänglighetssamordnaren är den som problematiserar ytterligare och talar om vikten samt nyttan av uppföljningsinstrument: ”han (före detta anställd tjänsteman, författarens förtydligande) utgick väldigt mycket utifrån den här checklistan för Hållbar utveckling // han hade den som han refererade till // tar jag hänsyn till det som står här liksom // medan andra inte alls har samma inställning samma kunskap alltså”.

Analys:

Informanternas upplevelse är att ingen tjänsteman från kommunens sida som medverkar i KRF bevakar barnperspektivet specifikt utan det faller på alla tjänstemäns ansvar. Ett sätt att stärka upp barnperspektivet i KRF är att ledamöter från Barn- och ungdomsnämnden från och med denna mandatperiod (2010) kommer att medverka. På frågan om det funnits önskemål från kommunens sida att representanterna från funktionshindersföreningarna som medverkar i KRF medvetet ska bevaka barnperspektivet skiljer sig svaren. De tre som inte medverkar i KRF vet inte medan de tre som medverkar i KRF påtalar svårigheter med att få representanter

över huvudtaget. Två av informanterna, som medverkar i KRF, uppger att frågor med barnperspektiv i låg utsträckning lyfts fram. Om det finns uppföljningsinstrument av barnperspektivet inom kommunens verksamhet är tjänstemännen och politikern osäkra på men de tror sig veta att det finns med hänvisning till olika kommunal dokument. Tillgänglighetssamordnaren vet att det finns ett uppföljningsinstrument men påtalar även att tjänstemän inom kommunen inte alltid fått kännedom om checklistan. Den sistnämnda påtalar även vikten och nyttan av att checklistan används.

Utbildning/erfarenhet

Av dem som har mindre erfarenhet av funktionsnedsättningar finns samtliga inom kommunen och två av dem har genomgått utbildningar som erbjudits. Politikern som svarar jakande uppger flera aktiviteter till exempel trygghetsvandringar, rollspelsövningar, film, diskussioner och testa på miljön. Tjänsteman 2 uppger att ”nej det har jag inte”. Av dem, som har stor personlig erfarenhet av funktionshinder, har Tillgänglighetssamordnaren och Representant 1 medverkat på arrangerade utbildningar.

Det är inte kommunen centralt som stått bakom utbildningarna framkommer av svaren. Tillgänglighetssamordnaren uppger att det ”inte varit så som jag vet att kommunen arrangerat några särskilda bemötandeutbildningar” utan uppger att det är KRF som anordnat ett antal seminarier. Detta överensstämmer med det Politikern uppger och som även tydliggör på individnivå att ”hon har varit oerhört aktiv och genomfört en rad olika såna här punktinsatser // för hon har upplevt det här som ett behov och det är hon som legat bakom det här”. Politikern tydliggör att det är en person, Tillgänglighetssamordnaren, som inom kommunen stått bakom utbildningarna och som troligen då genomförts i KRF:s regi. Tillgänglighetssamordnaren berättar även om svårigheter i att arrangera utbildningar inom kommunen, när det gäller till exempel ekonomiska förutsättningar: ”de (några nämnder/förvaltningar, författarens förtydligande) har haft särskilt avsatta pengar i deras budget” och berättar att andra nämnder/förvaltningar inte har haft det.

Tillgänglighetssamordnaren lyfter även vikten av utbildning och menar på att ”det har ju varit ett sätt att lyfta fram barn- och ungdomsperspektivet och det handlar väl på ett sätt om bemötande // om du inte har förståelse för att människor har olika förutsättningar och vad det innebär att leva med funktionsnedsättning som politiker eller tjänsteman // att man får med sig det där perspektivet”. Vikten av utbildning och hur det tar sig i uttryck lyfter även de två informanterna med mindre erfarenhet av funktionsnedsättningar. Politikern, som är en av två som medverkat mest på de arrangerade aktiviteter, berättar till exempel ”där har vi pratat om bemötandefrågor” medan Tjänsteman 1 pratar om att ”det var jätte intressant att prova att gå och va blind // jag brukar tänka att jag vet vilken sträcka jag gick så där // där gick jag // det kändes helt annorlunda än vad jag ser det”. Det som framkommer tydligt är att två av de som har mindre erfarenhet av funktionshinder uppger en annan förståelse och insikt än innan utbildningen som troligen även påverkar bemötandet. Vilket påtalar

vikten av obligatoriska och av kommunen arrangerade utbildningar för samtliga kommunala tjänstemän.

Här framträder alltså en skillnad gällande utbildning/erfarenhet och förståelse mellan de tre som har stor personlig erfarenhet av funktionsnedsättningar och de tre som har mindre. Till exempel menar Representant 2 att ”det behövs så lite för att det ska bli bra” och fortsätter senare med att ”bemötande är så otroligt viktigt och på något sätt så känns det som att samhället blivit hårdare”. Tillgänglighetssamordnaren påtalar att det ”handlar om värderingar alltså vad vi tror att fördomar // alltså sådana saker // det finns ju väldigt många fördomar speciellt med barn med funktionsnedsättningar”. Här tydliggörs återigen vikten av en personlig insikt och att eventuella förutfattade meningar får motstånd. Det vill säga ett tydliggörande att det är eventuella förutfattade meningar och att en mer nyanserad bild av komplexiteten kan framträda och påverka själva bemötandet. Något som centralt arrangerade utbildningar och ett obligatorium för samtliga personer inom kommun i styrande och maktpositioner skulle kunna generera.

Representant 1 berättar även om andra aspekter på vikten av utbildning men ur annan infallsvinkel. Även om lagar och förordningar följs, menar Representant 1, får det konsekvenser av hur det byggs. ”När det gäller tillgänglighetsfrågor så tittar byggmästaren på handikaptoa och har man gjort en så är det klart” men om det som åtgärdas/byggs är användbart och fungerar i realiteten för de med funktionshinder upplevs mindre relevant. Det som framkommer är ännu en gång vikten av förståelse och insikt i varför det är viktigt, inte bara att bocka av att det gjorts, hos personer i beslutande och verkställande positioner.

Analys:

Av de sex informanterna har fyra gått den kommunala utbildningen. Av de tre som har mindre erfarenhet av funktionsnedsättningar har två gått den. En av dessa informanter i högre grad än den andre. Kommunen centralt har inte stått bakom utbildningarna utan det är KRF som arrangerat och även svårigheter i att arrangera för hela kommunen, till exempel på grund av ekonomiska förutsättningar, framträder. En skillnad mellan de som har stor respektive mindre erfarenhet blottas gällande förståelse av funktionsnedsättningar. De som har stor erfarenhet problematiserar problematiken i en samhällelig kontext medan de med mindre erfarenhet i en personlig kontext. Det som framkommer tydligt gällande utbildning inom kommun är ännu en gång vikten av ett obligatorium samt att det arrangeras centralt. Lagar, förordningar och styrdokument blir pappersprodukter om inte personer som beslutar och verkställer har en medvetenhet kring till exempel bemötande. Faran kan då ligga i att det kan bli individens personliga kunskap, värderingar och ställningstaganden som är det som styr och inte intentionerna med styrdokumentet.

Barns utveckling

På frågan om barns grundläggande behov berättar de tre som har mindre erfarenhet av funktionshinder i termer av rummet, det vill säga platsen i sig, säkerhet men även utifrån psykisk, social och fysisk utveckling. Tjänsteman 1 till exempel menar att ”förstå den plats man är på rumsligt det ska vara tydligt // det tror jag alla vinner på”. Säkerhet och fysisk utveckling lyfts av Tjänsteman 2: ”lära sig att de ska lära sig motorik och röra sig på ett säkert och tryggt sätt” och den sociala utvecklingen genom att ”umgås med kamrater”. Politikern pratar om den psykiska utvecklingen i form av ”utan att känna sig rädda // känns oerhört viktigt // fantasi alltså kunna stimulera tanken”.

Två med stor erfarenhet av funktionsnedsättningar påtalar även barns behov och lekplatsen/lekmiljön utifrån en individs delaktighet i en samhällelig kontext. Tillgänglighetsamordnaren utifrån vikten av att inte bli satt i en speciell gruppering utan ”då hade jag inte utvecklats eller kunnat socialisera med andra // alltså då menar jag med andra andra som inte har funktionsnedsättningar eller så”. Representant 2 anser att det är ”viktigt att ungarna får vara med och upptäcka samhället runt omkring”. Representant 2 problematiserar samhällsperspektivet vidare med hur det kan ta sig i uttryck ”om man blir exkluderad liksom till och med i leken så säger det extremt mycket om // tänker jag för ett barn”.

Analys:

De tre med mindre erfarenhet av funktionsnedsättning synliggör aspekter på barns utveckling utifrån lekplatsen och miljön som den kan erbjuda. Två av de med stor erfarenhet påtalar aspekter på barns utveckling utifrån lekplatsen och miljön som den kan erbjuda utifrån en individs delaktighet i en samhällelig kontext.

Kreativitet och flexibilitet

Vid tillgänglighetsanpassning av befintliga lekplatser menar Politikern att ”jag vet inte i vilken grad de tillgängliggörs” men vid nybyggnation ”försöker vi göra rätt från början // för det kostar så oändligt mycket mer och göra rätt // alltså att göra om något som blivit lite tokigt”. Politikern berättar även att ”vi kan inte bara bygga nya utan ibland rustar vi upp och vi gör om befintliga och då är det klart att utifrån den miljön som finns där idag så kanske man kan göra de bättre ur tillgänglighetsperspektiv”. Tjänsteman 2 berättar angående tillgänglighetsanpassning av befintliga lekplatser att ”nej i dags läget så tittar vi nog inte på den biten överhuvudtaget” och förtydligar med att det är säkerheten utifrån säkerhetsbesiktningar som hanteras när det gäller lekredskap. Han förtydligar även vid nybyggnation att ”ja alltså det beror ju på i vilket sätt man menar med tillgänglighetsanpassning” och tillägger att det inom kommunen inte finns många som är tillgängliggjorda. Tjänsteman 2 fortsätter även utifrån nybyggnation och menar att ”vi (Tekniska kontoret, författarens kommentar) har ju inte byggt några nya lekplatser utanför Norrköping de senaste 10 åren”. Tjänsteman 1 vet inte om

befintliga lekplatser vid upprustning tillgängliggörs men påtalar att det vid nybyggnation är en aspekt som diskuteras med Tillgänglighetssamordnaren.

Detta bekräftas av Tillgänglighetssamordnaren men hon vet inte hur det förhåller sig med tillgänglighetsaspekten vid upprustning. Tillgänglighetssamordnaren berättar även att ”jag tror ju att tänket ändå finns // att vi måste se till att många barn ska kunna leka här // det tror jag // det tänket finns nu”. Representanterna 1 och 2 tror inte att befintliga lekplatser tillgänglighetsanpassas vid upprustning men vid nyanläggning tänker de att ”det förutsätter jag ju” (Representant 1) och ”jag kan inte tänka mig att man bygger något som inte är tillgängligt idag” (Representant 2). På frågan om det finns en strategi i Norrköpings kommun av redan befintliga lekmiljöer och tillgänglighetsanpassning är samtliga osäkra men uppger nekande svar.

På frågan om vikten av kunskap gällande tillgänglighet hos entreprenörer och konstruktörer menar Tjänsteman 1 att det inte är viktig och uppger att entreprenörer ska ”bygga det som vi beställer så den mesta kunskapen krävs av oss” och ”inte deras jobb att titta på det här med tillgänglighet”. På samma fråga berättar Tjänsteman 2 att ”det kan det vara” och förtydligar med ”de ska kunna klara av de krav vi ställer från kommun”. Om valet av konstruktörer är viktigt utifrån kompetens av tillgänglighet svarar Tjänsteman 2 att han inte kan svara då han inte arbetar med nyanläggning men uppger: ”tog vi ju in en konsult som ritade lekplatsen (Vasaparken, författarens förtydligande) och hon tog i sin tur hjälp av tillgänglighetssamordnaren i det här fallet då // för att // men hon läste ju på också hon var ju inte utbildad”. Vilket tyder på att kompetensen av tillgänglighet, i detta fall, finns inom kommunen och inte hos utförarna samt att denna specifika kompetens inom kommun finns hos Tillgänglighetssamordnaren. Representant 2 berättar att ”jag tycker att det är jätte viktigt // jag menar // du måste ju vara väldigt detaljerad och spesa upp vad du vill ha du får ju inte vara generell // det måste ju vara peta ner i smådetaljer för att det ska bli rätt” och fortsätter med hur det kan komma i uttryck: ”för annars kan man ju som leverantör och entreprenör krya undan tyvärr”.

Tillgänglighetssamordnaren, som är den inom kommunen som enligt utsaga har kompetensen, är klar över att ”jag kan hänvisa och hjälpa till att bidra vad det finns för olika skrifter eller vad det finns för olika alltså // så bidra till tjänstemän eller så men det är inte jag som ska komma på de praktiska lösningarna // för det är deras sak att göra”. Tjänsteman 1 berättar att en dialog med Tillgänglighetssamordnaren sker och detta utbyte bekräftas av Tillgänglighetssamordnaren. Tillgänglighetssamordnaren uppger även att ”jag går inte och bjuder in mig själv och de vet (tjänstemän och politiker inom kommunen, författarens förtydligande) att de kan höra av sig om de vill det så är de välkomna att göra det”. Vilket innebär att om inte tjänstemän på Tekniska kontoret tar kontakt är det den personens individuella kompetens alternativt på Tekniska kontoret och som de har om tillgänglighet som avgör hur till exempel upphandlingskrav specificeras gentemot entreprenörer och konstruktörer.

Tillgänglighetssamordnaren uppger även att en tjänsteman som arbetar på Tekniska kontoret, men inte med lekplatser, ofta får mycket frågor av tillgänglighetsart. ”Det kan ju vara att när man är bra på någonting eller intresserad av en fråga så kan det bli så att man använder av x för att x kan det där med tillgänglighet fastän x kan tycka att alla borde”. Här tydliggörs bristen av kunskap/erfarenhet av tillgänglighet av flertalet som arbetar på Tekniska kontoret utifrån sina roller inom samhällsplanering.

På frågan om det ställs krav på kunskap vid upphandlingar om barns utveckling uppger Tjänsteman 2 att ”nej det kan jag inte tycka att man gör”. Tjänsteman 1 menar att hon tror att Tekniska kontoret uppger till konstruktören att lekplatsen ska vara ändamålsenlig gentemot de relevanta åldrarna och ”då måste ju de som ritat lekplatser ha kunskap kring hur man ritat en lekplats som är bra för just den åldern”. Kompetens förutsätts finnas hos dem som ritat baserat på att kravet är framskrivet i upphandlingen. Politikern däremot förutsätter att kompetensen finns hos tjänstemännen: ”i min värld så har vi ju på Tekniska kontoret en expertis som med sin fackkunskap kan de här frågorna”.

Analys:

Vid tillgänglighetsanpassning av befintliga lekplatser vet ingen av informanterna om detta sker vid upprustning. Vid nybyggnation menar båda representanterna att de tror att lekplatserna blir tillgänglighetsanpassade. De övriga fyra uppger ja-svar men problematiserar tillgänglighetsanpassningen vidare, till exempel vikten av att göra rätt från början och vad menas med att tillgängliggöra. På frågan om det finns en strategi i Norrköpings kommun av redan befintliga lekmiljöer och tillgänglighetsanpassning är samtliga osäkra men uppger nekande svar.

På frågan om vikten av kunskap gällande tillgänglighet hos entreprenörer och konstruktörer är Tjänstemännen överens. Det är de själva/Tekniska kontoret som ska ha kunskapen. Tjänsteman 2 problematiserar även att den kunskap som entreprenörer och konstruktörer har kan ha betydelse. Representant 2 uppger vikten av tydlighet i upphandlingar för att det som byggs av entreprenörer och konstruktörer blir det som avses på detaljnivå. Tillgänglighetssamordnaren berättar om hennes syn på sin roll inom kommunen när det gäller kunskap om tillgänglighet. Hon finns som hjälp baserat inom området men ansvaret att lagar och förordningar följs, tillämpningen av de samt kontaktagandet faller endast på tjänstemännen och politiker inom kommunen. På frågan om det ställs krav på kunskap vid upphandlingar om barns utveckling uppger de tre som finns på tekniska sidan i kommunen olika svar. Tjänsteman 2 anser inte att dessa krav ställs, Tjänsteman 1 anser att de ställs och Politikern förutsätter att tjänstemännen på Tekniska kontoret har den kunskapen.

Samhällsperspektiv

Frågan om det finns någon förteckning över barn med funktionsnedsättningar och var de bor tydliggör även svårigheter, till exempel sekretess, balansen mellan det personliga ansvaret och det samhälleliga. Politikern tänker kring frågan och menar att ett mål i Norrköpings kommun är att tillgängliggöra hela staden för alla varav en

förteckning inte än nödvändig. Ett annat sätt att se det är som Tillgänglighetssamordnaren gör: ”skolan bör ju veta vart barnen är utifrån att man går i förskola och man går i skolan // om de sen då om de // den kunskapen används för att tillgängliggöra lekmiljöer det tror jag inte”.

Tjänsteman 2 har, utifrån en annan infallsvinkel, tidigare i intervjun tydliggjort liknande tankar om samarbete. Samarbetet mellan Tekniska kontoret och till exempel Lokalförsörjningskontoret, som har hand om förskolor och dess lekplatser, finns inte. Då inget samarbete existerar ställer det till det, enligt Tjänsteman 2, ”för när vi byggt en ny lekplats så kommer de och bygger en precis bredvid så då känns det lite slöseri med resurser”. Tjänsteman 2 problematiserar vidare över svårigheter mellan öppen, allmän utemiljö och inhägnad förskolegård men uppger även vidare att ”det (samarbete mellan kontoren, författarens förtydligande) kan ju kommunen dra nytta av”. Det vill säga en samkörning av var lekplatser läggs/rustas upp istället för att några områden får flera upprustade och några inga. Han relaterar även till svårigheter med ursprungsfrågan gällande förteckning av barn med funktionshinder utifrån att områden över tid växlar mellan familj- till pensionärskonstellationer och ”då är frågan // ska man bygga om lekplatsen för att anpassa eller ska man låta vänta eller hur ska man göra”. Han påtalar hur det borde ta sig i uttryck och ”ha en lekplats som man skulle kunna fälla ihop och flytta vart femte år // ja det är väl det största bekymret idag” och ”det skulle vara lite mer flexibelt i dagsläget”.

På frågan om funktionshindringsföreningarna har medverkat i planering av andra lekplatser än den tillgängliggjorda Vasaparken uppger båda representanterna nej. Tjänsteman 1 och 2 samt Politikern 2 vet inte. Tillgänglighetssamordnaren uppger även hon nej och menar vidare ”det måste jag säga // det var ju verkligen ett exempel på hur det ska gå till tycker jag”. Metoden var att det fanns fokusgrupper som representerade olika funktionshindringsföreningar och som hade brainstormingsmöten med konstruktören som ritade Vasaparken. Ett förslag ritades med utgångspunkt i denna dialog och diskuterades åter igen med Fokusgrupperna. Tillgänglighetssamordnaren berättar att ”man tog till sig kunskapen och det var // som var det var // så jag kände försökte lyfta in de behov som fanns”. Hon tydliggör även den utsatthet och desperation föräldrar och barn med funktionsnedsättningar upplevt: ”alltså när man inte har någonting // när det inte finns någonting överhuvudtaget // då är det klart att det // vi vill ha det vi önskar // det är en som är riktigt riktigt bra där vi kan vara liksom”.

Om Vasaparken är helt tillgänglighetsanpassad råder det delade meningar om. Tjänstemännen menar att stora delar av lekplatsen är anpassad men troligen inte allt. Båda fortsätter med att förtydliga utifrån deras referensram som tjänstemän men är tveksamma om allt är tillgänglighetsanpassat för allas behov och hinder. Representanterna och Politikern svarar ja och Tillgänglighetssamordnaren berättar att det mesta är tillgänglighetsanpassat men att det på grund av en konstruktörs/entreprenörs miss byggts en ramp som är byggd för högt och som inte har rätt lutning vilket exkluderar en del barn med funktionshinder.

Tillgänglighetssamordnaren sätter Vasaparken i ett samhälleligt perspektiv: ”ja det här ska var ett ställe där man möts” och tänker vidare med ”Norrköping är en väldigt segregerad stad utifrån etnicitet och sådana bitar och Vasaparken används ju av familjer som kommer från innerstad som kanske har en annan ekonomisk situation // alltså så kanske lite mer socialt utsatta // så Vasaparken är verkligen en samlingspunkt”. Det vill säga att verkställa, i detta fall en tillgängliggjord lekplats, bidrar till att skapa möjligheter till att andra mål, exempelvis integration, och förutsättningar för att nå målet. Vilket även Politikern påtalar under frågan om var barn med funktionshinder bor och som menar att ”försöker man istället arbeta med det som är generell inriktning // att allting vi gör ska vara tillgängligt // det blir inte // det blir så klart bra för de som har behovet av det men det blir också mycket mycket bättre för alla va // så att vi går bort från den här särlösningen till den generella lösningen”.

Analys:

På frågan om det finns någon förteckning över barn med funktionsnedsättningar och var de bor tydliggör svårigheter av olika slag, till exempel sekretess, balansen mellan det personliga ansvaret och det samhälleliga. Politikern funderar om det är nödvändigt då tanken är att hela Norrköping stad ska vara tillgänglig för alla. Tillgänglighetssamordnaren ser möjligheter att få tillgång till kunskapen via förskolans och skolans vetskap om dessa barns existens. Tjänsteman 2 utgår från sin erfarenhet av verkligheten i sitt arbete och påtalar samarbete mellan olika nämnder/kontor för att sprida lekplatser inom staden/kommunen. Han problematiserar även, med tanke på var barn med eller utan funktionsnedsättningar finns över huvudtaget, och har tankar kring hur att lösa situationen.

På frågan om funktionshindर्सföreningarna har medverkat i planering av andra lekplatser än den tillgängliggjorda Vasaparken svarar samtliga nej eller vet inte. Tillgänglighetssamordnaren menat att sättet som Vasaparken arbetades fram, med delaktigheten/påverkan från funktionshindर्सföreningarna samt henne själv, var föredömlig. Om Vasaparken är helt tillgänglighetsanpassad råder det delade meningar om. Tjänstemännen är tveksamma om allt är tillgängliggjort för alla, representanterna och Politikern svarar ja och Tillgänglighetssamordnaren att det mesta är tillgängliggjort. Tillgänglighetssamordnaren och Politikern menar även att tillgänglighet kan generera andra, för kommunen, positiva samhälleliga perspektiv.

Styrdokument

Något som har återkommit i intervjuguiden vid ett flertal gånger är frågor kring revideringar, borttagande och förändringar mellan de två styrdokument. På nästan samtliga av dessa frågor har samtliga informanter inte själva reagerat. Politikern, som medverkat i processen av framtagandet av *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse*, framför att ”det finns liksom ingen medveten tanke om att ta bort det utan vi har haft ett väldigt väldigt hårt jobb med att minska”. Försättningsvis uppger Politikern även att ”jag tror inte att man ska läsa in för mycket i det” och

”förhoppningsvis så syns ambitionen lite bättre nu för det är många färre mål” men problematiserar och reflekterar vidare med att: ”bemötandefrågor tycker jag // jag blir själv lite frågande nu när vi pratar om det // borde vi inte tagit in bemötandefrågor”.

Tillgänglighetssamordnaren uppger att ”det är ett politiskt dokument det där är inget något som vi (tjänstemän, författarens förtydligande) har fått se eller haft synpunkter på” men tror att ”de tänkte nog inte på det” och ger förklaringen ”det är ju tre olika partier som har samsas”. De andra fyra anser även de att det verkar konstigt och Tjänsteman 1 påtalar ett dilemma gällande att den övergripande texten över ett mål i *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse* saknas ”det är ju fritt för tolkning ungefär och då blir det ju kanske svårare att uppfylla målet”. Vilket även Tjänsteman 2 är inne på och som menar att ”det är lite synd att de kortat ner det så mycket // det var ju många målområden förut men risken är att det (saker av vikt, författarens förtydligande) försvinner på vägen”.

Analys:

Borttagandet av till exempel begrepp i styrdokument samt oklarheter i dessa har inte uppmärksammats av informanterna. Från informanternas sida finns det olika förklaringar eller spekulationer över borttagandet/oklarheter. Det som kommer till uttryck är att revideringen är en kompromiss mellan olika politiska partier. Politikern, som medverkat i denna process, berättar att det finns ingen medvetet tanke bakom detta men är fundersam över att ordet bemötandet försvunnit. Något som tjänsteman 2 är fundersam över är att nedbantningen kan innebära att viktiga delar inte länge finns med.

Diskussion

I diskussionen presenteras med fokus på dokumentens innehåll, det som fördes fram av informanterna och detta relaterat till studiens kontext samt teoretiska ramverk. Först presenteras barnperspektivet och därefter tillgänglighet. I slutet summeras uppsatsen i slutsatser, slutord och sist ges förslag till vidare forskning.

Barnperspektivet

Först diskuteras barnperspektivet utifrån styrande direktiv, därefter barnkonsekvensanalyser och stycket avslutas med en diskussion kring KRF:s sammanträdesprotokoll.

Styrande direktiv

När det gäller barnperspektivet varierar tydligheten mellan de kommunala dokumenten. Till exempel är det skillnad i hur perspektivet är framskrivet mellan de två styrdokumenterna med tydlighet och innehåll, avseende ordval. Jag är fundersam över hur barnperspektivet är författat i *Målområden, övergripande mål samt måluppfyllelse*, om och hur det av gemene man kan tolkas. Att förstå att ordet barnfattigdom är relaterat till barnperspektivet förutsätter en inläsning i olika

officiella dokument och kunskap kring själva begreppet. Resultatet från intervjuerna tyder även på att begreppet över tid kan urholkas om begreppet inte är klarlagt för exempelvis tjänstemän i kommunen. Detta påvisar vikten av en gemensam, kontinuerlig utbildning inom kommunens verksamhet om barnperspektivet ska ha en rimlig möjlighet att genomsyra. Hur barnperspektivet tar sig i uttryck kan troligen variera med tanke på samhällets socioekonomiska struktur samt över tid vilket även Halldén (2003), Petersson (2004) och Pramling Samuelsson et al (2011) problematiserar utifrån komplexitet av begreppet barnperspektivet. Detta kan i sig bli ett problem, menar även BO (2001), som påtalar att begreppet kan bli intet förpliktigande eller att tolkningen kan variera. Vilket kan få som konsekvens att rättsäkerhet och likhet inför lagen kan påverkas.

Här är det även möjligt att relatera ovanstående till komplexiteten i vad respektive tjänsteman under sin utbildning erbjudits av båda begreppen, det vill säga barnperspektivet och tillgängligheten. Regeringen (2009/10:232) menar att yrkesgrupper ska ha kunskaper om barnets rättigheter men även att kunna använda den praktiskt. Handisam (2013i) menar att bristande tillgänglighet beror på att de lagar som finns inte följs. Relateras detta till en tidslinje, sett hur till exempel begrepp förändras, infinner sig svårigheter för tjänstemän att hålla sig uppdaterade. Det kan även innebära att begreppens implementering blir godtycklig, skiljer sig över tid samt mellan enskilda tjänstemän.

De styrande direktiven, som Politikern, Tjänsteman 1 och 2 samt Tillgänglighetssamordnaren uttrycker i intervjuerna, det vill säga att barnperspektivet ska genomsyra och ligga till grund för beslut, är ibland svårt att utläsa. I styrdokumenterna finns perspektivet med men det skiljer sig åt och kan, som problematiseras ovan, eventuellt tolkas olika. I uppdragsplanerna är det svårt att förstå vad som menas och om det verkligen genomsyrar. Är konkreta mål, till exempel i form av lekplatsers byggande, att uppfylla barnperspektivet? Det kan vara fallet, men det kan även vara ett sätt att bocka av mål som ska göras och eventuellt inte se effekter/konsekvenser av hur det tar sig i uttryck. Representant 1, ger uttryck för detta i ett annat sammanhang, när hon tydliggör frustration över att det är viktigare att det byggs, inte användbarheten för dem det är tänkt för.

I *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö* finns inget framskrivet gällande barnperspektivet. I *Lekplan 2005* samt *Riktlinjer för lekmiljöer 2010* förhåller sig i stort all text till barnperspektivet, barnet/tonåringen är i centrum och hur lekmiljöer verkställs på bästa sätt. Jämför jag detta med svaren om hur tjänstemännen tillgängliggör lekplatser, som är de som ska genomföra intentionerna, blir jag frågande och funderar över, som jag tolkar det, okunskapen om lekplanernas innehåll. Jag återkommer kring frågan när underlaget *Krav på tillgänglighet* senare diskuteras.

Oavsett hur och om barnperspektivet är framskrivet eller inte, som jag tolkat de kommunala dokumenten, funderar jag på eventuella konsekvenser på grund av

tydlighet. Finns det faror i att inte ha tydliggjort vad barnperspektivet innebär? Kan det tolkas på olika sätt, av politiker, nämnder, kontor och av enskilda tjänstemän inom en och samma kommun? Kan det även innebära att enskilda tror att de uppfyller barnkonventionens intentioner men kanske inte gör det? Både Halldén (2003), Petersson (2004), Pramling Samuelsson et al (2011) och BO (2001) påvisar detta som en svårighet. I de statliga dokumentens framväxt kan vikten av ett tydliggörande vad perspektivet står för urskiljas. När jag läser dokumenten i ordningsföljd på årsbasis märks en skärpning av vissa begrepp samt att begrepp problematiseras och tydliggörs. Tillgänglighetssamordnaren i Norrköpings kommun som problematiserar barnperspektivet ytterligare uppger även hon att begreppet kan stå för olika aspekter. ”Det räcker alltså inte med att man gör någonting som man som vuxen anser vara till barnets bästa”. Det handlar om att ha kunskap om begreppet och använda på ett för ändamålet klokt sätt.

Barnkonsekvensanalyser

Många av ovanstående frågor tycks inte bara bli farhågor då redskap för att utvärdera och synliggöra barnperspektivet, till exempel checklistor och barnkonsekvensanalyser, inte verkar vara något som Politikern, Tjänsteman 1 och 2 använder. Detta är något som BO (BR 2008:03) och Riksrevisionen i båda sina granskningar (RiR 2004:30, u.å.) skriver fram som en brist i kommunerna i Sverige. I Norrköpings kommun finns en checklista, enligt Tillgänglighetssamordnaren, men informationen om att den finns har inte nått alla verksamma inom kommun. Checklistan som nämns är *Checklista till Konsekvensbeskrivning för hållbar utveckling i Norrköpings kommun* (HKB, 2010). Listan är en konsekvensbeskrivning som beskrivs av kommunen som en medveten strategi och synliggörande inför politiska beslut, detta för att pröva besluten samt att de leder till ökade förutsättningar för hållbarhet i ett brett perspektiv. HKB är ett sätt att lyfta fram tillgänglighet och barnperspektivet utifrån givna kriterier.

Politikerns reflektion ”hur skapar man sig ett barnperspektiv alltså vilka verktyg har vi i kommunen” blir än mer relevant då användandet av checklistor och barnkonsekvensanalyser är lågt, vilket gör det svårt att säkerställa att det inte blir godtycklighet. Tillgänglighetssamordnaren påvisar också vikten och nyttan av när hon påtalar att en före detta anställd tjänstemannen som använde HKB (2010) använde den som ett uttryck för att säkerställa vad som förväntades. BO (2008:03) skriver om barnkonsekvensanalyser och tydliggör att det är ytterst sällan metoden används trots ”att alla beslut som berör barn och unga ska föregås av konsekvensanalys” och ”är ett absolut krav i den nationella strategin” (s. 8).

En annan aspekt på mina frågor i sista stycket under föregående rubrik blir vikten av eller frånvaron av utbildningar arrangerade av kommunen centralt. Ett tydliggörande av kommunens intentioner av barnperspektivet, hur det kan ta sig i uttryck och anställdas ansvar för dess genomförande är några punkter som kan reflekteras över. Kommunen skulle alltså kunna medvetandegöra på flera plan samtidigt. Det vill säga både tydliggöra vad barnperspektivet kan stå för samt brottas/få motstånd i arbetet

med begreppet på ett personligt plan. Vilket kommunens båda lekplaner tydliggör med formuleringen att barnens perspektiv måste "... integreras på alla nivåer i samhällsplaneringen" (2005 s. 29, 2010 s. 35). Här tycks mina intervjuer med samtliga informanter peka på att så är inte alltid fallet i det konkreta arbetet. Regeringen framför det som "att anamma ett barnperspektiv handlar både om attityder, kunskap och arbetsätt" (2009/10:232, s. 11). Dessa sammankomster skulle då även kunna vara den möjlighet att kunna säkerställa behovet av "... sektorsövergripande insatser där olika yrkesgrupper får mötas och reflektera över hur barnrättsperspektivet kan utvecklas utifrån en helhetssyn på barnet" (BO, Dnr 9.3:0523/09, s. 11).

Dessa sektorsövergripande insatser skulle även kunna öppna upp för samarbete mellan olika kommunala förvaltningar som Tjänsteman 2 tydliggör gällande byggandet av lekplatser. Vilket även står i lekplanerna med formuleringen: "Detta arbete måste integreras på alla beslutsnivåer och ske parallellt på flera olika kontor och enheter" (2005 s. 29, 2010 s. 35). Allt i en anda, tänker jag, med utgångspunkt i barnperspektivet och tillgänglighet.

Sammanträdesprotokoll KRF

I sammanträdesprotokollen i KFR är barnperspektivet med som en bisats eller som information. I protokollet från september 2009 är begreppet framskrivet och barnperspektivet diskuteras mer genomgripande, men innan dess och efter förekommer det sparsamt. Denna avsaknad påtalas även av Tillgänglighetssamordnaren och Representant 1 som är två av tre informanter i KRF.

Enligt BO (2008:05) är det av vikt att riktlinjerna för handikappråd är tydliga och att föreningar vet vad som efterfrågas av dem. Att tydliggöra i *Riktlinjer för rådet för funktionshindersfrågor i Norrköpings kommun* (2011b) vad som efterfrågas och förväntas av föreningarna anser jag vara ytterligare en väg för att möjliggöra barnens röster via, i detta fall, ombud genom föreningsrepresentanter. Att kommunen tydliggör och skriver fram en önskan/rekommendation gentemot föreningarna ökar möjligheten att representanterna är valda utifrån att föra barn med funktionshinders talan. Att det är svårt, vilket Representanterna 1, 2 samt Tillgänglighetssamordnaren påvisar, att få representanter må vara. Finns en uttalad önskan ökar medvetenheten och möjligheten att de som medverkar i KRF har just barnperspektivet i fokus. Önskan kan även tydliggöras med att dessa representanter regelbundet strävar efter att konsultera barnen som finns i föreningens verksamhet. Detta för att få in fler och troligen yngre barn, sett till ålder i gruppen *UngaVuxna*, åsikter om aktuella frågor, framtiden och dessa kan då återremitteras till KRF.

Representant 1 påvisar svårigheten i att få någon av föräldrarna med ett funktionshindrat barn att engagera sig. Prellwitz (2007) skriver att föräldrar ansåg att lekplatsernas utformning var ett hinder för att barnen skulle kunna leka självständigt och direkt hindrade barn med funktionshinder att umgås med andra barn. Möjligen kan upplevelser likt dessa och en framskriven tydlighet i de kommunala direktiven

om vikten av barnperspektivet vara ett första steg att engagera sig som förälder. Det vill säga som förälder kan du känna stöd att framföra det som är aktuellt.

Det behöver även bli tydliggjort gentemot kommunens representanter och som medverkar i KRF att de ska ha barnperspektivet och ha kunskap om, vilket problematiseras ovan, som ett viktigt honnörsord. Allt för att säkerhetsställa att och hur perspektivet kan tydliggöras i det som avhandlas vilket Representant 1, Tillgänglighetssamordnaren samt sammanträdesprotokollen påvisar att så inte är fallet. BO (BR 2008:03) påvisar även de att det är svårare för barnperspektivet att få genomslagskraft i relation till andra perspektiv. Den utbildning som kan ges om barnperspektivet av kommunen centralt kan här ligga till grund för att verkställa perspektivets faktiska uttryck gentemot dem det handlar för och om, nämligen barnen. Jag utgår här från att barnperspektivet bör vara högt på agendan för kommunala tjänstemän med tanke på begreppets dignitet både i statliga och kommunala direktiv.

Tillgänglighet

Först diskuteras tillgänglighet utifrån styrande direktiv samt upphandlingar, därefter lekmiljöer och stycket avslutas med samhällsperspektivet.

Styrande direktiv

När det gäller tillgänglighet finns begreppet genomgående skrivet i styrdokumenterna och det finns med, i relation till barnperspektivet, mer frekvent. Detta överensstämmer med det BO (BR 2008:03) framhåller att det är svårare för barnperspektivet att få genomslagskraft i relation till andra perspektiv. Det skiljer sig åt mellan styrdokumenterna och uppdragsplanerna vilket inte är förvånande med tanke på skillnad i omfång. Tittar jag på styrdokumenterna är det tydligt framskrivet i båda två att all verksamhet inom kommunen ska genomsyras av tillgänglighet. I *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse* står det framskrivet som ett eget mål (23) vilket tydliggör digniteten. Där står också att om det görs "... avsteg från detta ska anledningen förklaras och motiveras" vilket även finns med i *Program för full delaktighet*. I båda styrdokumenterna påtalas två av de tre huvudområden som skulle vara implementerade enligt regeringen (1999/2000:79) senast 2010, det vill säga: Att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer och skapandet av ett tillgängligt samhälle. Det tredje huvudområdet är att förbättra bemötandet och ordet finns framskrivet i *Program för full delaktighet* men nämns inte i *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse*.

Att ordet bemötande är borttaget i *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse* anser jag vara ett misstag. Vilket jag upplevde att även Politikern insåg: "bemötandefrågor tycker jag // jag blir själv lite frågande nu när vi pratar om det // borde vi inte tagit in bemötandefrågor". Att förbättra bemötandet är från regeringens sida ett huvudområde (1999/2000:79) att arbeta med. Även två andra informanter påtalar vikten av ett förbättrat bemötande. Representant 2 uppger att "det behövs så lite för att det ska bli bra" och fortsätter senare med att "bemötande är så

otroligt viktigt”. Tillgänglighetssamordnaren menar vidare att det ”handlar om värderingar alltså vad vi tror att fördomar // alltså sådana saker // det finns ju väldigt många fördomar speciellt med barn med funktionsnedsättningar”. Intressant att fundera över här är att det är två av tre med stor erfarenhet av funktionsnedsättningar samt Politikern, som är den av de tre med mindre erfarenhet men som genomgått flest utbildningar via KRF, som uttrycker detta. En slutsats som eventuellt kan dras är att bemötandet och förståelse för andra bottnar i den personliga erfarenheten. Detta är ett område som jag personligen anser att vi människor behöver reflektera över och brottas med regelbundet. Än viktigare är det att inom yrkesområden som är i direkt kontakt med barn och dess vardag brottas med problematiken. En vag undran i början och som blev en reflektion under arbetets gång är svårigheten, precis som BO (Dnr 9.3:0523/09) påtalar, vilka yrkesområden som har, inte har och om det finns några som inte har påverkan.

Uppdragsplanerna skiljer sig åt vid framskrivning av tillgänglighet. I *Uppdragsplan 2011* genomsyras hela texten av ordet samt finns med som ett av fyra kvalitetskriterier som skulle beaktas. I *Uppdragsplan 2012* finns tillgänglighet som en vision på sidan sex (av sju) men det finns inget mål framskrivet, det vill säga hur det tar sig i uttryck. Sättet som denna vision är formulerad rimmar bra med den intention som mål 23 har i *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse*. Visionen överensstämmer även med det Handisam (2013a) skriver som ett av de centrala målen inom funktionshinderspolitiken. Tänkvärt blir dock, vilken signal det skickar att tillgängligheten ligger just som en vision, bland andra visioner och att det inte finns något mål för hur den ska förverkligas men kanske främst att den är framskriven som vision sex av visionens sju.

Troligen kan revideringen av ovanstående fyra dokument gällande till exempel mängden text vara en del av förklaringarna till borttaganden/oklarheter men en del kan även vara av strukturell karaktär. Jag anser precis som Politikern uttrycker vid frågor om styrdokumentet att ”jag tror inte att man ska läsa in för mycket i det”. Vid revideringar och förändringar sker det saker som inte alltid tänks på, vilket även Tillgänglighetssamordnaren uppger: ”de tänkte nog inte på det”. Faran ligger i att inte använda redskap, till exempel en konsekvensanalys, som tydliggör vad som tas bort och att det sker medvetet för att inte något av vikt försvinner. Eller som Tjänsteman 2 påtalade ”det är lite synd att de kortat ner det så mycket // det var ju många målområden förut men risken är att det (saker av vikt, författarens förtydligande) försvinner på vägen”. Faran kan även tydliggöras med det som Tjänsteman 1 uppger: ”det är ju fritt för tolkning ungefär och då blir det ju kanske svårare att uppfylla målet”. Enligt mig kan dessa farhågor få effekt både på kort och på lång sikt samt av olika dignitet. Till exempel ordet bemötandes försvinnande vilket jag problematiserat tidigare här i diskussionen.

Dokumentet *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö* (2008) är Tekniska nämndens riktlinjer som ska underlätta för användandet av utemiljön. Tanken är att stadens miljö, gällande delaktighet, ska öka för människor med funktionshinder i

staden. Detta kan tolkas överensstämma med Boverkets delmål ”funktionshindersperspektivet ska tydligt avspegla sig i den fysiska planeringen vid utgången av 2016” (Handisam, 2013b). Ambitionen med riktlinjerna är att göra Norrköpings stad bra för alla och uttrycker även att skriften vänder sig till planerare, projektörer och utförare. Detta överensstämmer med Regeringens (2009/10:232) intentioner om vikten av kunskap inom relevanta yrkesgrupper samt det BO (Dnr 9.3:0539/09) tydliggör att ”... yrkesgrupper inom detta område har kunskap om de utvecklingsbehov som barn och unga har...” (s. 13f). Jag anser att kommunen med dessa formuleringar förtydligar och tar ansvar utöver det som kanske åligger dem, vilket ligger i linje med det dåvarande socialminister Lars Engqvist synliggör: ”Det är bara med ett gemensamt ansvar vi kan bygga ett samhälle för alla” (Regeringens proposition, 1999/2000:79, s. 3).

Lekmiljöer

I båda lekplanerna är det tydligt framskivet vikten av att tillgängliggöra lekmiljöer. Båda dokumenten har tillgänglighet som en genomgående röd tråd men det tycks som att *Riktlinjer för lekmiljöer 2010* är tydligare i framtoningen än vad *Lekplan 2005* är. Troligen är dessa förtydliganden baserade på erfarenhet från *Lekplan 2005* och vikten av dessa förtydliganden för hur tillgänglighet kommer till uttryck i praktiken. I *Riktlinjer för lekmiljöer 2010* när det gäller Stadsdelslekmiljö/Tätortslekmiljö står det att det är av ”... yttersta vikt...” (s. 44) att miljön är tillgänglig för alla. Vid de mindre lokala *Lekmiljöerna* samt *Smålekmiljöer* hänvisas det till bilagan *Krav på tillgänglighet* i de fall det är möjligt. *Krav på tillgänglighet*, enligt dokumentet, gäller ”... vid ny- och ombyggnation av lekmiljöer avseende tillgänglighet och användbarhet för människor med funktionsnedsättningar” (*Riktlinjer för lekmiljöer 2010*, Bilaga 2).

I de båda lekplanerna finns prioriteringsordningar. Prioriteringsordningen är baserat på där det finns flest barn, där det sociala behovet är stort samt där befintliga lekmiljöer är dåliga, kommuninvånarnas involvering/referensgrupp samt remissomgång. De två sistnämnda blir tydliga vid uppförandet av Vasaparken där kommunen involverat och bjudit in handikappföreningar. Tillgänglighets-samordnaren beskriver detta med ”det måste jag säga // det var ju verkligen ett exempel på hur det ska gå till tycker jag”. När det gäller andra lekmiljöers byggnation är svaret från informanterna att handikappföreningarna inte medverkat. Även vid ombyggnation är svaren nekande och på frågan om lekplatserna tillgängliggörs vet ingen. Vilket är mycket förvånande då underlaget *Krav på tillgänglighet* (*Riktlinjer för lekmiljöer 2010*, Bilaga 2) har tillgänglighet som ett krav vid ombyggnation. Detta skulle kunna jämföras med det Handisam (2013i) skriver: ”I mångt och mycket handlar bristande tillgänglighet om de lagar som finns, inte tillämpas” men relaterat till de dokumenten tjänstemännen i Norrköpings kommun ska förhålla sig till.

Jag har även reflekterat över var gränsen går för ombyggnation och upprustning. Är det skillnad? Om det är skillnad, skiljer sig det då tillgängliggörandet? Om det gör

det, var går gränsen? Tjänsteman 2 svarar att de inte alls tittar på att tillgänglighet – ”nej i dagsläget så tittar vi nog inte på den biten överhuvudtaget” och förtydligar med att det är säkerheten utifrån säkerhetsbesiktningar av lekredskap som i första hand hanteras. Vilket jag tolkar som att det är upprustningar av lekplatser som genomförs. Eller är det ombyggnation där kravet på tillgänglighetsaspekterna inte är medvetandegjord? Politikern problematiserar och uppger att ”vi kan inte bara bygga nya utan ibland rustar vi upp och vi gör om befintliga och då är det klart att utifrån den miljön som finns där idag så kanske man kan göra dem bättre ur tillgänglighetsperspektiv”. Min tolkning är att det här handlar om ombyggnationer av lekplatser. Baserat i ovanstående tycks det mig som att kravet vid ombyggnation och direktiv i *Riktlinjer för lekmiljöer 2010*, bilaga 2 inte är fullt ut är medvetandegjorda hos de i maktposition att besluta.

Samhällsperspektiv

De två som har stor politisk makt att påverka hur lekplatserna kommer till uttryck lyfter fram olika påverkansfaktorer på barns utveckling. Tjänsteman 1 menar till exempel att ”förstå den plats man är på rumsligt det ska vara tydligt // det tror jag alla vinner på”. Detta citat är intressant att reflektera kring. Planerare menar Kylin (2004) är tränade i att uppfatta uterummet visuellt – ett utifrånperspektiv. Barnens främsta utgångspunkt är, enligt Kylin, ”kroppens rörelse, aktivitet blir det främsta redskapet för att förändra och interagera med den fysiska miljön” (s. 14) – ett inifrånperspektiv. Ericsson, Grahn & Skärbäck (2009) menar att barnen idag har mer syn- och hörselerfarenheter än rörelseerfarenheter. Vad menar då Tjänsteman 1 med orden att förstå? Det kan stå både för ett in- och utanförperspektiv. Allt beror på hur det tolkas, är det barnets eller den egna förståelsen som avses? Eller är det både och? Att vara medveten om skillnaden mellan de som planerar och barns perspektiv, hävdar Kylin, är av stor vikt för att som planerare/tjänsteman ha förståelse och kunskap om barnens utgångspunkter för att där genom mötas och skapa utemiljöer utifrån barns önskningar, behov och utveckling.

Tjänsteman 2 framlyfter främst säkerhet och fysisk utveckling och menar att barnen ska: ”lära sig att de ska lära sig motorik och röra sig på ett säkert och tryggt sätt”. Reflekterar jag över detta svar påtalar även Boverket (2011) att ”... sambandet mellan barnets rätt till säkerhet och trygghet och rätten till utveckling och lek” (s. 76). Lenninger och Olsson (2006) menar på att lekplatsens utformning har säkerhet som högre prioritet. De menar på att standarden inte alls berör vad som är ”... viktigt och utvecklande för barn, eller barns lek” (s. 77). Tjänsteman 2 påtalat att det är säkerheten utifrån säkerhetsbesiktningar vid upprustningar som hanteras när det gäller lekredskap och då infinner sig frågan vad som styr ombyggnation och/eller renovering i kommunen. Säkerhet eller barns utveckling? Både och eller ett av dem? Tjänsteman 2 påtalar vikten av barns utveckling men vilket som är rådande, styrande samt hur det kommer i uttryck på ett konkret plan är oklart. Oavsett svar, är sättet det görs på viktigt utifrån ett samhällsperspektiv. En trygg och säker utemiljö och som skapar förutsättningar för barn att utvecklas och erbjuder utmaningsmöjligheter

innebär troligen även nöjda föräldrar. Vilket i sig kan tolkas som att vara en del i att uppfylla kommunens vision för det ”handlar om att den som väljer Norrköping väljer det goda livet” (2008).

Relateras Vasaparken till en samhällelig kontext, vilket Tillgänglighetssamordnaren gör med: ”ja det här ska vara ett ställe där man möts” och uppger vidare att ”Norrköping är en väldigt segregerad stad utifrån etnicitet och sådana bitar och Vasaparken används ju av familjer som kommer från innerstad som kanske har en annan ekonomisk situation // alltså så kanske lite mer socialt utsatta // så Vasaparken är verkligen en samlingspunkt”. Om jag endast här reflekterat kring ovanstående citat utifrån barn med funktionshinders förutsättningar att känna delaktighet och möta barn för att utmanas själva är Vasaparken en mötesplats att räkna med. Vilket bland annat Prellwitz (2007), Öhman (2011) och som av Hjälpmedelsinstitutet (2013c) tydliggörs med vikten av att kunna ”... tillämpa färdigheter såväl motoriskt som i samspel med andra barn”. Även Svenska Kommunförbundet (2003) tydliggör relevansen av att uppmuntra, utifrån hur lekplatsen utformas, till lekmöjligheter av olika karaktär för barn. Vilket Sveriges Kommuner och Landsting (2006) förtydligar vikten av vid anläggandet av lekplatser och titeln på boken får tala för sig själv: *Mer åt fler på lekplatsen. Bra lekplats för barn med funktionshinder blir bättre lekplats för alla.*

Reflekterar jag vidare utifrån en samhällelig kontext och lyfter fram vad två informanter uppgav gällande barns behov och lekplatsen/lek miljön tycks det som om lekplatser överlag, eller kanske mer rättvisande, mötesplatser för ALLA barn blir livsviktiga. Tillgänglighetssamordnaren tydliggör detta utifrån vikten av att inte bli satt i en speciell gruppering och menar att ”då hade jag inte utvecklats eller kunnat socialisera med andra // alltså då menar jag med andra andra som inte har funktionsnedsättningar eller så”. Vilket överensstämmer med remissvaret från Stockholms Universitet (Regeringens proposition, 2008/09:28) och som tydliggör vikten av inkludering för barn och ungdomar i olika samhälleliga kontexter. Mötesplatser i en allmän samhällelig kontext för att möjliggöra kontaktytor blir här mycket viktig. Något som även lyfts fram av Representant 2: ”viktigt att ungarna får vara med och upptäcka samhället runt omkring”. Representant 2 tydliggör vidare samhällsperspektivet med hur det kan ta sig i uttryck: ”om man blir exkluderad liksom till och med i leken så säger det extremt mycket om // tänker jag för ett barn”.

Tänker jag holistiskt och sätter ovanstående i en hälsokontext för barn med funktionsnedsättningar blir det åter livsviktigt. Statens Folkhälsoinstitut (2012:02) skriver att när det gäller barns hälsa, oavsett hur funktionsnedsättningen tar sig i uttryck, är den sämre i jämförelse med barn utan funktionsnedsättningar. Arnhof (2008:13) menar att ”mycket av den ohälsa som finns hos personer med funktionsnedsättningar är påverkbar” (s. 27). Hjälpmedelsinstitutet (2013c) påtalar vikten av en tillgänglig utmanande utemiljö då barn med funktionsnedsättningar kan ha behov av överinläring, tydlig struktur och automatisering. Vilket i sin tur skapar förutsättningar för att ”... tillämpa färdigheter såväl motoriskt som i samspel med

andra barn”. Detta överensstämmer även med det som Ericsson (2003) och Engström (2012) skriver. Här menar jag att de lekplatser/utemiljöer, sett ur ett antal barn med funktionshinderns förutsättningar, kan vara den utomhuspedagogiska miljö som de kan komma i kontakt med. Ericsson (2004) menar att samhälleliga instanser är viktiga för att nå alla barn. Kommunala lekplatser/utemiljöer anser jag då kan vara ett sätt att tillgodose en del barn med funktionshinder och deras behov av utemiljö.

Relaterar jag detta till Boverket (2011), Öhman och Sundberg (2004) och Szczepanski (2007) som menar att människors hälsa är hotad och detta baserat på människans förlorade kontakt med landskapet. Barnen, menar Szczepanski, är de stora förlorarna i det urbana samhället där det tenderar att byggas på barnens mötesplatser. Att kunna samverka med andra, utmana sig kroppsligt och själsligt men utifrån sina premisser handlar om dessa barns möjlighet till att utveckla de fysiska, psykiska och sociala och som sammanfattas i just ordet hälsa. För att anknyta till min inledning – det är inte min erfarenhet eller mentala bild av *där*. Men möjligen kan dessa utemiljöer/lekplatser för barn med funktionshinder bli deras *där*.

Idag händer det mycket inom handikappidrotten som möjliggör för individer med funktionshinder att kunna medverka ute i naturen vilket är glädjande, utmanande och bra. Det vi inte får glömma är att det är oerhört viktigt för barnen gällande till exempel socialisering och självständighet att kunna medverka i samspel med andra i sin hemmiljö genom att till exempel ta sig dit själv och kunna delta. Åkerblom (Personlig kommunikation, Arkitektmuseet, 16/9 2010), Hjälpmedelsinstitutet (2013c) och Boverket (2011) påtalar just vikten att barn ska få vistas ute och leka. Boverket tydliggör att för barn med funktionsnedsättningar ”... är denna frihet särskilt viktig...” (s. 9) och sätter detta i samband med det som framförts av Prellwitz (2007) att barn med funktionshinder många gånger tillbringar mer tid inomhus och även har svårigheten att kunna medverka utan en vuxens hjälp. Att det då finns utemiljöer/lekplatser för att möjliggöra ett personligt *där* tillsammans med andra i den omedelbara närmiljön blir både ur ett kort- och långt perspektiv livsviktigt.

Slutsatser

Ur ett holistiskt perspektiv tycks det mig som att Norrköpings kommun har, precis som BO:s rapport (BR 2008:05) skriver fram, gjort insatser för att stärka barnperspektivet och tillgängligheten. Några exempel på hur det tar sig i uttryck är att Tillgänglighetssamordnaren anställts och att det är tydligt i de styrande direktiven att båda begreppen finns framlyfta. Något av vikt är dock att checklistan (HKR) är/var inte allmänt känd. Att det inte heller finns fler och djuplodande barnkonsekvensanalyser som är/var anpassade till aktuell verksamhet är något att fundera över. De styrande direktiven från myndigheter pekar med hela handen att barnkonsekvensanalyser ska användas. Boverket (2011) påtalar flera sätt för de som arbetar inom samhällsplaneringssektorn. Mest förvånande var att lekplanerna, på det sättet som jag tolkar de framskrivna intentionerna, inte följs. Anmärkningsvärt är även, men ändå inte baserat i BO:s rapport (2008:05), att inte barnperspektiven

synliggörs mer i KRF. Intentionen finns men inte handlandet. Perspektivet framkommer i sammanträdesprotokollen, men som BO (2008:03) även skriver, barnperspektivet har svårare att få genomslagskraft än andra perspektiv. Gruppen *UngaVuxna* är ett bra initiativ men är det tillräckligt? Jag instämmer med de två informanterna som medverkar i KRF och som anser att det inte är det utifrån sina uttalanden. Möjligen kan några av de förslag som lyfts fram i denna diskussion bli medvetna sätt hur barnperspektivet kan ta sig i än mer konkreta uttryck.

Resultaten överensstämmer även med det som Kylin (2004) Movium (2008) och BO (Dnr 9.3:0523/09) pekar på gällande yrkesgrupper och att det är yrkesgrupper inom samhällsplaneringen som behöver djupare kunskaper. Med kunskap menar jag här, vilket min uppsats även haft som ambition att påvisa: "... kunskap och förståelse för barnets biologiska, psykologiska och sociala utveckling i alla åldrar som är relevant inom det aktuella yrkesområdet" (BO, Dnr 9.3:0523/09, s. 20), vikten av lek och tillgängliga platser för barn att leka på. Här finns ett kunskapsområde, det vill säga barns utveckling och hur den tar sig i uttryck, som troligen inte beslutsfattare och personer med makt så som politiker och chefer inom kommuner, utbildningsansvariga på universitet/högskolor och som utbildar inom samhällsplaneringen eller andra inom statliga myndigheter har insikt om. Vilket kan och är förödande för barn generellt men specifikt för barn med funktionshinder. Behovet av denna kunskap anser jag att de tjänstemän som Movium (2008) intervjuade tydliggör och problematiserar. Även Engströms (2012) resultat angående vad som kan påverka livslång hälsa och tillgång till natur stärker denna slutsats.

Relaterar jag tillbaka till syftet anser jag att jag fått en ökad insyn i hur tillgänglighet av lekplatser för barn med funktionsnedsättningar synliggörs på politisk nivå i Norrköping. Det blev inte alls som jag trodde eller tänkte från början. Snarare mer komplext och ja, helt enkelt annorlunda. Frågan vad som verkligen är viktigt och för vem har infunnit sig åtskilliga gånger. Som jag förstår det, här och nu, med hänvisning till presenterade dokument, rapporter, utvärderingar och det informanterna tydliggjort är det var och ens personliga kunskap, värderingar och ställningstaganden som många gånger sätter fokus på begreppen. Det kan även uttryckas som att det är var och ens personliga *icke* kunskap, insikt om och effekter av personliga värderingar samt ställningstaganden som präglar hur begreppen tar sig i uttryck. Vilket skrämmer mig och jag blir än mer övertygad om vikten av att båda begreppen, speciellt barnperspektivet, bör arbetas medvetet med gentemot samtliga anställda inom kommunen och att det även arbetats konkret med insatser av upplevande art.

Dessa tankar överensstämmer med regeringens proposition *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken* (1999/2000:79) skriver fram och som påvisar att det kommer att innebära förändringar i samhället, det kräver mycket arbete och det kommer att ta tid och att det fortfarande efter 14 år är ett korrekt antagande. Vilket även överensstämmer med det Handisam (2013i) skriver och där en av slutsatserna som rapporteras till Regeringen är att: Det går för

långsamt! Fast frågan är kanske inte hur lång tid det ska ta, frågan kanske mer bör ställas vad görs åt det och vilka förutsättningar ges för att kunna verkställa?

Slutord

Om jag ska utgå från min själv, min naiva bild av kunskapen jag är var/är bärare av är det slående hur många gånger jag under arbetets framväxt insett att mina från början tyckande, troende, så här måste det vara vid ett flertal gånger har kunnat verifieras till statliga och kommunala dokument och det som förväntas styra. Här tänker jag att det handlar om ett personligt ställningstagande och intresse för barn och deras rättigheter men där jag fått förmånen att fördjupa mig inom området. Hur många av oss får den förmånen? Hur många av de i maktposition som har med barn, barns hälsa och de stödjande miljöer som Raustorp (2000) skriver om har den förmånen och kunskap? En konkret fråga baserat i ovanstående är vilken kunskap utbildningar av landskapsarkitekter, landskapsingenjörer och eventuellt andra som har makt inom samhällsplanering fått gällande lekplatser och tillgänglighet av dessa. Får de som utbildar sig kunskap om vikten av lek och att ”med barnkompetens avser vi kunskap och förståelse för barnets biologiska, psykologiska och sociala utveckling i alla åldrar som är relevant inom det aktuella yrkesområdet” som BO (2009, s. 20) tydliggör? Det verkar inte som att det är ett prioriterat område trots rådande direktiv.

Om ett barn inte lärt sig de koder som Knutsdotter Olofsson (1987) och som Hjälpmedelsinstitutet (2013c) skriver att leken möjliggör för barn med funktionshinder, det vill säga utveckling av sociala, emotionella, intellektuella, motoriska färdigheter och som är barns sätt att förbereda sig inför vuxenlivet blir det svårare att aklimatisera sig i samhället. Koderna kan ett barn till exempel lära sig tillsammans med andra barn på de offentliga mötesplatserna. Om tillgängligheten av dessa mötesplatser för barn inte finns, hur lätt är det då att förstå koderna som vuxen på offentliga mötesplatser? Ur ett samhällsperspektiv skulle frågeställningar av detta slag troligen kunna påverka borttagande, planerandet och utförandet av lekplatser och generera positiva hälsoeffekter för barn med funktionsnedsättningar.

Något som tydliggjorts i uppsatsen, som är oerhört angeläget och viktigt är formuleringskompetens vid upphandlingar och kravspecificeringar. Jag tror mig ha förstått att det finns en osäkerhet och okunskap hos dem som arbetar på Tekniska kontoret. Vilket innebär att de direktiv som tjänstemännen får från statliga myndigheter och vad de skriver blir av oerhörd vikt. Kammarkollegiet (Handisam, 2013c) är den strategiska myndighet som har hand om upphandlingar och funktionshinderspolitiken. Den statliga tillsyningsmyndigheten att kontrollera att upphandlingar, inom till exempel kommuner, följer lagar och krav som finns är Konkurrensverket (2013). När jag söker på Konkurrensverket och på Kammarkollegiets hemsidor på ordet barnperspektiv/barnperspektivet (31/7 2013) blir det ingen träff. Vilket troligen avspeglar sig i hur dessa statliga myndigheters dokument tar sig i uttryck och som kommunala tjänstemän ska förhålla sig till. Att inte barnperspektivet är framlyft som en grundbult att förhålla sig till kan bli ytterligare en negativ faktor för barnen. Eller som Politikern tydliggör gällande just

lekplatser: ”försöker vi göra rätt från början // för det kostar så oändligt mycket mer och göra rätt // alltså att göra om något som blivit lite tokigt”. Att varken Konkurrensverket eller Kammarkollegiet synliggör barnperspektivet kan även relateras till det jag problematiserade ovan: *Det kan även uttryckas som att det är var och ens personliga icke kunskap, insikt om och effekter av personliga värderingar samt ställningstaganden som präglar hur begreppen tar sig i uttryck*. Här anser jag att det är djupt olyckligt om dessa parametrar, det vill säga att inte barnperspektivet är synliggjort och enskilda personers medvetna/omedvetna ställningstaganden, får de konsekvenser jag tycker mig kunna se.

Vidare forskning

Tjänsteman 2 uppger att ingen lekplats utanför staden har byggts av Tekniska kontoret de sista tio åren. I *Riktlinjer för lekmiljöer 2010* står det även att kvalitén är sämre på lekplatserna i tätorterna än i staden och att det är av stor vikt att detta åtgärdas. Vilken strategi har Norrköpings kommun/Tekniska nämnden/Tekniska kontoret för byggandet av lekplatser utanför staden Norrköping? Vad innebär detta för barn med funktionshinder och som bor utanför tätorten? Utemiljöns utformning, inkluderat lekplatsen, innebär det att möjligheterna till delaktighet minskar om man som förälder väljer att bo utanför staden än innanför?

År 2003 presenterade regeringen (2003/04:47) några av de åtgärder som ska vidtas, bland annat att stimulera lärosäten till att ha barnkonventionen i yrkesutbildningar. Som statligt anställd på en lärarutbildning vet jag att lärarstudenter får kurser i detta. I en av regeringens propositioner (2009/10:232) står det att statligt anställda, vars arbete har konsekvenser för barn och ungdomar, ska erbjudas fortbildning i hur att stärka barnkompetensen och kunskaper om barnkonventionen samt om barnkonsekvensanalyser. Det skulle vara intressant att undersöka vilken utbildning, till exempel på lärarutbildningar, som de undervisande lärarna har om barnkonventionen och vilka fortbildningar inom detta som genomgått.

Det skulle även vara intressant att undersöka lekredskapstillverkarens och dess personals kunskap om barnperspektivet. Det vill säga hur de använder sig av perspektivet i processen av framtagandet och tillverkning av lekredskap.

I en av regeringens propositioner (2009/10:232) finns ett antal principer som är utgångspunkter för att säkerställa barnets rättigheter. Det står bland annat att kommuner bör erbjuda sin personal utbildning och inrätta system för att kunna utvärdera hur barnets bästa förverkligas. Texten tydliggör att relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och använda den i praktisk handling. Här har jag funderat över hur gymnasieskolor med till exempel deras byggprogram synliggör barnperspektivet under utbildningen. BO (BR 2008:04) skriver att kommunerna anser att de som arbetar inom till exempel skola har god kompetens gällande barnperspektivet. Inräknas byggprogrammet i detta? Även andra yrkesgrupper inom byggbranschen, som troligen då kan agera mer funktionellt utifrån tillgänglighetsaspekten, i sitt sätt att bygga, montera och skapa vore även det

intressant att undersöka. Har tillgänglighetsaspekter, både teoretiskt men främst i praktiskt kunnande, funnits med under deras gymnasieutbildning?

Litteraturlista

Program för full delaktighet samt Lekplan 2005 & Riktlinjer för lekmiljöer 2010 A–C finns av olika skäl, vilket har problematiserats i arbetet, inte att tillgå på Norrköpings kommuns hemsida. *Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse (2011–2014)* finns på hemsidan men har förändrats utseendemässigt. *Uppdragsplan 2011 & 2012* har ersatts av *Uppdragsplan 2013*. En del av ovanstående går att söka fram på Norrköpings kommuns hemsida/Politik och organisation/Beslut och dokument (www.norrkoping.se/organisation/diarium/). Handisams rapport *Hur är läget? Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2012* har även den ersatts av *Hur är läget? Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2013*.

Många av de internetdokument som finns länkade nedan har reviderats regelbundet under uppsatsens framväxt och kommer troligen inte att finnas kvar i de upplagor som utgått från. Dokumenten som saknas och materiel på internet som utgått från finns att tillgå hos författaren.

Referenser

Aktiebolaget Dormsjöskolan. (2013). *Dormsjöskolan*. Från <http://www.dormsjoskolan.com/680.php> (1/9 2013)

Arnhof Y. (2008). *Onödig ohälsa – hälsoläget för personer med funktionsnedsättningar* (2008:13) Statens folkhälsoinstitut. Från <http://www.fhi.se/Publikationer/Alla-publikationer/Onodig-ohalsa--Halsolaget-for-personer-med-funktionsnedsattning/>

Barnombudsmannen. (2001). *Barnets bästa, från vision till verklighet*. Stockholm: Fritzes

Barnombudsmannen. (2008). *Styrning och uppföljning nyckeln till framgång. Barnperspektivets genomslag i statliga myndigheter*. (BR 2008:03). Från <http://www.barnombudsmannen.se/publikationer/bestall-och-ladda-ner/styrning-och-uppfoljning-nyckeln-till-framgang-2008/>

Barnombudsmannen. (2008). *Från beslut till praktik. Barnkonventionen i kommunala verksamheter*. (BR 2008:04). Från <http://www.barnombudsmannen.se/publikationer/bestall-och-ladda-ner/fran-beslut-till-praktik-2008/>

Barnombudsmannen. (2008). *Barnperspektiv inom handikappråden. En uppföljande studie bland landsting och kommuner 2008*. (BR 2008:05). Från <http://www.barnombudsmannen.se/publikationer/bestall-och-ladda-ner/barnperspektiv-inom-handikappraden-2008/>

Boverket. (2011). *Bygg barnsäkert – i byggnader, på tomter och i utemiljön*. Från <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2011/Bygg-barnsakert/>

- Boverket. (2013). *Tillgänglighet*. Från <http://www.boverket.se/Tillganglighet/> (25/5 2013)
- Bryman A. (2009). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Engström L-M. (2012, 2:a tryckningen). *Smak för motion. Fysisk aktivitet som livsstil och social markör*. Stockholm: Stockholms universitets förlag
- Ericsson G. (2004). Uterummets betydelse för det egna växandet. I Lundegård I, Wickman P-O & Wohlin A. (Red.), *Utomhusdidaktik* (s. 137-150). Lund. Studentlitteratur
- Ericsson I. (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer. En interventionsstudie i skolår 1–3*. Doktorsavhandling, Malmö Högskola, Lärarutbildningen.
- Ericsson I, Grahn P & Skärbäck E. (2009). *Närmiljöns betydelse och hur den kan påverkas*. Educare (Malmö). 2009:1, (s. 81–101)
- Fejas A & Thornberg R. (red). (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Fors E. (2004). *Passa mig! – inkluderad idrottsundervisning*. Stockholm: SISU idrottsböcker.
- Halldén G. (2003). Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 8 (1–2). Tema: ”Barns perspektiv och barnperspektiv”.
- Hammar L & Johansson I. (2008). *Visst kan ALLA vara med! – i idrott, lek och spel*. Örebro: Varsam AB
- Handisam. (2013a). *Ansvariga aktörer*. Från <http://www.handisam.se/Funktionshinderspolitiken/Handlingsplanen-och-strategin/Gemensamt-ansvar/> (11/7 2013)
- Handisam. (2013b). *Delmål för Boverket*. Från <http://www.handisam.se/Funktionshinderspolitiken/Strategi-for-genomforande/Okad-fysisk-tillganglighet/Boverkets-delmal/> (11/7 2013)
- Handisam. (2013c). *Delmål för Kammarkollegiet*. Från <http://www.handisam.se/Funktionshinderspolitiken/Strategi-for-genomforande/IT-politiken/> (11/7 2013)
- Handisam. (2013d). *För dig i kommun och landsting*. Från <http://www.handisam.se/For-dig-i-kommun-och-landsting/> (11/7 2013)
- Handisam. (2013e). *För dig på myndighet*. Från <http://www.handisam.se/For-dig-pa-myndighet/> (11/7 2013)

- Handisam. (2013f). *Hur är läget? Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2013*. (Dnr 2011/0135) Från <http://www.handisam.se/Publikationer-och-press/Rapporter/Handikappolitisk-utveckling/Hur-ar-laget-2013/> (11/7 2013)
- Handisam. (2013g). *Nationellt styrande dokument*. Från <http://www.handisam.se/Funktionshinderspolitiken/Nationella-dokument/Nationellt-styrande-dokument/> (11/7 2013)
- Handisam. (2013h). *Strategi för genomförande*. Från <http://www.handisam.se/Funktionshinderspolitiken/Handlingsplanen-och-strategin/> (11/7 2013)
- Handisam. (2013i). *Ökad fysisk tillgänglighet* Från <http://www.handisam.se/Funktionshinderspolitiken/Strategi-for-genomforande/Okad-fysisk-tillganglighet/> (11/7 2013)
- Harvard I. (SOU 2003:127). *Bilagedel till betänkandet: Från barnolycksfall till barns rätt till säkerhet och utveckling – bilaga 3*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Hjälpmedelinstitutet. (2013a). *Att välja för lek*. Från <http://www.hi.se/sv-se/hjalpmedelstorget/lekplatsen/-/Planera-och-bygga/Att-valja-for-lek/> (11/7 2013)
- Hjälpmedelinstitutet. (2013b). *Barn med funktionsnedsättningar vill och kan leka!* Från <http://www.hi.se/sv-se/hjalpmedelstorget/lekplatsen/-/Funktionshinder--Lek/Barn-med-funktionsnedsattning-vill-och-kan-leka/> (11/7 2013)
- Hjälpmedelinstitutet. (2013c). *Lek och funktionsnedsättningar*. Från <http://www.hi.se/sv-se/hjalpmedelstorget/lekplatsen/-/Funktionshinder--Lek/> (11/7 2013)
- Hjälpmedelinstitutet. (u.å.d). *Regler och säkerhet för lekplatser*. Från <http://www.hi.se/sv-se/hjalpmedelstorget/lekplatsen/-/Information/> (11/7 2013)
- Humana. (2013). *Humanas tillgänglighetsbarometer 2012*. Från <http://www.humana.se/PageFiles/12469/Tillg%c3%a4nglighetsbarometer%202012.pdf> (11/7 2013)
- Inspektionen för vård och omsorg. (2013). *Beslut* (Dnr 9.2-6111-2010)
- Jansson, M. (2008). *Kommunala lekplatser i tider av förändring*. (2008:9). Sveriges Lantbruksuniversitet, Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
- Jonsson R. (2013). *Sensomove – om mig*. Från <http://www.sensomove.se/om-sensomove/om-mig/> (1/9 2013)
- Knutsdotter Olofsson, B. (1987). *Lek för livet*. Stockholm: HLS.

- Kylin, M. (2004). *Från koja till plan. Om barnperspektiv på utemiljön i planeringssammanhang*. Doctoral thesis, Swedish University of Agricultural Sciences, Institutionen för landskapsplanering
- Konkurrensverket. (2013). *Välkommen till konkurrensverket*. Från <http://www.konkurrensverket.se/> (1/8 2013)
- Langlo Jagtøien G, Hansen K & Annerstedt C.(2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare Förlag.
- Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lenninger, A & Olsson, T. (2006). *Lek äger rum*. Stockholm: Formas.
- Linköpings Universitet. (2013). *Välkommen till Nationellt centrum för utomhuspedagogik!* Från <http://www.liu.se/ikk/ncu?l=sv> (24/5 2013)
- Movium. (2008). *Barns plats i staden*. Malmö: Movium.
- Norrköpings kommun. (2008). *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö*. Från http://www.norrkoping.se/organisation/pdf/mal-regler/riktlinjer/stadsplanering/Riktlinjer_utemiljo_080208.pdf (24/5 2013)
- Norrköpings kommun. (2010). *Checklista till Konsekvensbeskrivning för hållbar utveckling i Norrköpings kommun*. Från <http://www.norrkoping.se/bo-miljo/sakerhet/folkhalsa/Checklista.pdf> (25/5 2013)
- Norrköpings kommun. (2011a) *Kommunala rådet för funktionshindersfrågor*. Från <http://www.norrkoping.se/var-domsorg/funktionsnedsattning/kommunala-handikappradet/krf-2011-webb.pdf>
- Norrköpings kommun. (2011b). *Riktlinjer för rådet för funktionshindersfrågor i Norrköpings kommun*. Från <http://www.norrkoping.se/organisation/mal-regler/riktlinjer/omsorg/RiktlinjeKRF.pdf> (11/7 2013)
- Norrköpings kommun. (u.å.a). *Det goda livet finns i Norrköping. En vision för 2030*. Från http://www.norrkoping.se/organisation/mal-regler/vision/vision_broschyr.pdf (24/5 2013)
- Norrköpings kommun. (2013b). *Lekplatser*. Från <http://www.norrkoping.se/organisation/mal-regler/servicedeklarationer/stadsmiljo/lekplatser/index.xml> (11/7 2013)
- Norrköpings kommun. (2013c). *Lekplatser. 94 platser att besöka när leklusten faller på*. Från <http://www.norrkoping.se/bo-miljo/stadsmiljo/lekplatser/> (11/7 2013)
- Norrköpings kommun. (2013d). *Offentlighetsprincipen*. Från <http://www.norrkoping.se/organisation/mal-regler/offentlighet/> (24/5 2013)

- Norrköpings kommun. (2013e). *Protokoll från KRF*. Från <http://www.norrkoping.se/var-domsorg/funktionsnedsattning/kommunala-handikappradet/protokoll-fran-khr/> (11/7 2013)
- Norrköpings kommun. (2013f). *Riktlinjer*. Från <http://www.norrkoping.se/organisation/regler/riktlinjer/> (11/7 2013)
- Norrköpings kommun. (2013g). *Tekniska kontoret*. Från <http://www.norrkoping.se/organisation/kommunen/verksamhetskontor/tekniska/> (11/7 2013)
- Norrköpings kommun. (u.å.i). *Vision*. <http://www.norrkoping.se/organisation/mal-regler/vision/> (24/5 2013)
- Øsnes H, Skaug H N & Eid Kaarby K M. (2010). *Kropp, rörelse och hälsa i förskolan*. Lund: Studentlitteratur
- Petersson C. (2004). *Bra för barn? Forskning om barn och byggs miljö*. Institutionen för pedagogik: Växjö Universitet
- Pramling Samuelsson I m fl. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber
- Prellwitz M. (2001:18). *Olika miljöers tillgänglighet för barn med rörelsehinder – hemmet, skolan, lekplatser*. (2001:18). Licentiatuppsats, Luleå Tekniska Universitet, Institutionen för Arbetsvetenskap
- Prellwitz M. (2007:50). *Playground Accessibility and Usability for Children with Disabilities*. (2007:50). Doktorsavhandling, Luleå Tekniska Universitet, Institutionen för Arbetsvetenskap
- Raustorp A. (2000). *Att lära fysisk aktivitet – bildning i rörelse, livsstil och hälsa*. Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala AB
- Regeringens proposition 1997/98:182*. Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Från <http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/16/27/3282d940.pdf>
- Regeringens proposition 1999/2000:79*. Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Från <http://www.regeringen.se/content/1/c4/14/78/e9da3800.pdf>
- Regeringens proposition 2008/09:28*. Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Från <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/112554>

Regeringens proposition 2009/10:232. Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Från <http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/87/01/e6d5b9d9.pdf>

Regeringens skrivelse 2003/04:47. Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Från <http://www.regeringen.se/content/1/c4/14/87/a589764b.pdf>

Riksrevisionen. (RiR2004:30). *Barnkonventionen i praktiken*. Från <http://www.riksrevisionen.se/sv/rapporter/Rapporter/EFF/2004/Barnkonventionen-i-praktiken-/>

Riksrevisionen. (u.å). *Uppföljningsrapport 2010*. Från <http://www.riksrevisionen.se/sv/rapporter/Rapporter/Uppfoljningsrapporten/Uppfoljningsrapporten-2010/>

Slavnić Z. (2013). Towards Qualitative Data Preservation and Re-Use – Policy Trends and Academic Controversies in UK and Sweden. *Qualitative Social Research Sozialforschung (FQS)*, Volume 14, No. 2, Art. 10.

Socialstyrelsen. (2013). *Socialstyrelsens termbank*. Från <http://app.socialstyrelsen.se/termbank/QuickSearchBrowse.aspx> (24/5 2013). Sök på orden funktionsnedsättning och funktionshinder.

Statens Folkhälsoinstitut. (2012). *Hälsa och välfärd hos barn och unga med funktionsnedsättningar*. (2012:02) Från <http://www.fhi.se/Publikationer/Alla-publikationer/Halsa-och-valfard-hos-barn-och-unga-med-funktionsnedsattning/>

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbetet inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Svenska kommunförbundet. (2003, 3:e upplagen). *Olycksförberedande utformning av lekplatser och lekredskap*. Stockholm: Svenska kommunförbundet

Sveriges Kommuner och Landsting. (2006). *Mer åt fler på lekplatsen. Bra lekplats för barn med funktionshinder blir bättre lekplats för alla*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting

Szczepanski A. (2007). Uterummet – ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I Dahlgren L-O, Sjölander S, Strid J-P & Szczepanski A. (Red), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla* (s. 9–37). Lund: Studentlitteratur

Widén P. (2009). Kvalitativ textanalys. I Fejes A & Tornberg R (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s. 136–153). Stockholm. Liber

Vetenskapsrådet. (u.å.) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Öhman J & Sundberg M. (2004). Rörelse i naturen – ett alternativt kroppsmöte. I Lundegård I, Wickman P-O & Wohlin A. (Red). *Utomhusdidaktik* (s. 171–186) Lund: Studentlitteratur.

Öhman M. (2011). *Det viktigaste är att få leka*. Stockholm: Liber

Bilaga 1

Vald att intervjuas i egenskap av Politiker/tjänsteman/tillgänglighetssamordnare

Bakgrundsvariabler:

Namn:

Profession idag/eventuell utbildning/yrkesbakgrund, antal år som tjänsteman i kommun? medverkar i KFR?

Speciella personliga intresseområden:

Område 1: Kunskapsinventering

Vad anser du är grundläggande behov för ett barn utveckling, oavsett funktionshinder eller ej? Med utveckling menar jag både fysisk (grovmotorik o sinnen), social/samspel, psykisk/delaktighet.

Jag har läst tidigare om kommunens strategi i: Program för full delaktighet gällande 2009–2012 att ”förtroendevalda och anställda inom kommunen får kontinuerlig utbildning i bemötandefrågor” (s. 4) och även sett på Youtube en tillgänglighetsvandring Har du medverkat i någon utbildning/varit delaktighet? Om du medverkat – vad gav det? Om inte, varför? Har du för avsikt att medverka längre fram? Har du någon annan erfarenhet av funktionsnedsättning?

I Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse 2011–2014 under målområde Den demokratiska och tillgängliga staden finner jag inget om bemötande. Är utbildning inom bemötandefrågor borttagit? Lagts någon annanstans?

Sammanfattning

Område 2: Kommunens strategier och dokument

När jag läst sammanträdesprotokollen från KRF den 25/9 2009, under rubriken: *Barnperspektiv i handikapprådet* så skrivs det om rapporten: *Barnperspektiv i handikappråd/BO*. Enligt rapporten från BO så skrivs där en hel del om brister på barnperspektiv i de kommunala handikappråden. Något som då diskuteras i KRF är att referensgruppen Unga/vuxna mer lyfter ungdomsperspektivet än barnperspektivet. Det skrivs även att barnperspektivet inte behöver betyda att man pratar direkt till barnet utan att perspektivet lyfts in i de frågor som rådet lyfter.

I efterföljande protokoll dvs. från sept. 2009 fram till september 2011 synliggörs barnperspektivet kort på några ställen. Med tanke på de enstaka gånger, som jag tolkat texten, som barnperspektivet synliggjorts i de 9 protokollen – finns det

någon/några individer/nämnder som har till uppgift med att specifikt bevaka barnperspektivet från kommunens sida i KRF? Alla nämnders ansvar?

bl.a. nämns lekparken i Vasaparken (23/4 2010, 29/9 2011) samt att UngaVuxna gruppen diskuterat det (20/11 2009 – gången efter, 3/12 2010 – olika delar av Programmet för full delaktighet – fokus barn och ungdomsfrågor)

Jag har läst om olika uppföljningsinstrument, barnkonsekvensanalyser, barnchecklistor som finns för att synliggöra och använda barnperspektivet (koppling till prop 2009/10:2323 s 6) t.ex. i *Barnkonventionen i praktiken* av Riksrevisionen. De skriver t ex om sociotopkartor och grönkartor. Vet du om kommunen använder något uppföljningsinstrument för just barnperspektivet inom kommun?

Sociotopkartor (visande platsers sociala värden) – ger en aktuell bild av hur närmiljön fungerar och är en bra hjälp vid planering.

Gröna kartan. Lantmäteriets gröna karta eller terrängkarta som det heter numera. Terrängkartan för en ingående beskrivning av ett län eller ett område. Kartbilden visar t ex bebyggelse och marktyp och lämpar sig därför väl som planeringsunderlag för skogsbolag, kommuner, landsting, elproducenter m.m. Bland annat bra för att lära barn kartkunskap

Det finns 4 referensgrupper (*Unga/vuxna, kollektivtrafik, information & kommunikation, offentlig miljö*) som ska underlätta rådets arbete och diskutera sakfrågor. Representanterna i handikapporganisationer i KRF är HSO och DHR.

I *Riktlinjer för rådet för funktionshinderfrågor i Norrköpings kommun* (april 2011) står det under sammansättningen (§ 4) bland annat att: ”Vid fördelning av mandaten bör utgångspunkten vara de olika slagen av funktionshinder blir representerade i rådet”. Vet du om det från kommunens sida har funnits/finns önskemål om att representanterna från HSO och DHR som medvetet arbetar för att synliggöra just barnperspektivet? t ex RBU (Rörelsehindrade barn och ungdomar), FUB (Förbundet utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna) Om nej, varför inte? Om ja, hur har det kommit i uttryck?

Med tanke på det som diskuterades i protokollet sept. 2009 gällande BO:s rapport (Barnperspektiv i handikappråd) Skulle det kunna vara så att då alla (om det nu är så), oavsett nämnd/handikapporganisation, har ansvar för barnperspektivet – så kan det så att säga falla mellan stolarna?

Sammanfattning

Område 3: Upprustning och nyanläggning av lekplatser

I tekniska nämndens uppdragsplan 2011 står det under verksamhetsområde: Stadsmiljö/mål (s. 7) att antalet lekmiljöer ska öka med minst 2 stycken under 2011 för att öka närheten för barn. Det står även nu konkretiserat i Målområden... under mål 11. De två lekmiljöerna som är aktuella under 2011 antar jag är Strömparken och Hagebyparken/lekplatsen Rambodal (eller Vasaparken)?

I protokollet vid sista KRF:s möte (29/9 2011) står det att under 2010 har "... kommunens första tillgängliga och användbara lekplats i Vasaparken tillkommit". Söker jag på kommunens hemsida på Strömparken eller Rambodal finns det inget framskrivet om tillgänglighet under syfte och beskrivning. Är/kommer dessa två att bli tillgänglighetsanpassade? I vilken omfattning? I vilken omfattning, uppskattar du (procentmässigt), utgörs tillgänglighets aktiviteter på dessa lekplatser i förhållande till övriga aktiviteter? Vet du om handikapporganisationerna medverkar/medverkat under projekteringen? På vilket sätt?

I *Program för delaktighet 2009–2012* står det att det är angeläget att det är "... viktigt att kunskapen om människor med funktionsnedsättningar är hög hos planerare, arkitekter, byggherrar, fastighetsförvaltare, förtroendevalda och anställda i kommunen" (s. 5). Som jag tolkar det menas det att det är viktigt, inte bara för förtroendevalda och anställda inom kommun, att de som kommunen eventuellt har ett samarbete med har denna kunskap. Är det en korrekt tolkning?

Jag finner inte detta framskrivet i de Målområden...– är det borttaget eller framkommer det någon annanstans? eller kan det ligga under mål 23? Dvs. "Tillgänglighetsfrågor ska integreras i alla verksamheter och på alla nivåer, från beslutsunderlag till uppföljning och utveckling. I situationer där man måste göra avsteg från detta ska anledningen förklaras och motiveras." med måluppfyllelse: "Tillgänglighetsfrågorna ingår i samtliga verksamhetsnämnders uppdragsplaner."

I skriften: *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö* (antagen 2003, rev 2007 & 2008), under rubriken: För barns lek (s. 13) skrivs det om Tekniska kontorets Lekplan 2005 (antagen av tekniska nämnden 19/5 2005) I riktlinjerna står det – citat "... vad man behöver tänka på vid planering och projektering av lekplatser för funktionshindrade barn". Får konstruktörer/entreprenörer ta del av denna text inför planering av nyanläggningar? Om ja, hur tvingande är det? Uppföljning? Om nej, varför inte? Varför hänvisas det då till i riktlinjerna? Vad är deras utgångspunkt? Är valet av konstruktör/entreprenör – dvs. kunskapen från deras sida gällande funktionshinder och tillgänglighet viktig i upphandling? Om ja, hur viktig i relation till annat? Om nej, varför inte?

I Lekplanen finns det även stadsdelsbeskrivningar och utvecklingsförslag över hela dåvarande kommunens lekplatser. I förordet står det att: "Det övergripande syftet har

varit att kartlägga de kommunala lekmiljöerna som finns idag och också föreslå hur de kan utvecklas i framtiden". I innehållsförteckningen kan man läsa rubriker som: Forskning och riktlinjer, utomhuslekens betydelse, varför lek är viktigt, betydelsen av utemiljöns utformning osv.

Om vi tittar på barns utveckling, oavsett funktionshinder eller inte – vet du om kommunen idag ställer krav i upphandlingar av lekplatser utifrån barns utveckling (som du redogjorde för tidigare)? T.ex. leken som instrument för samspel och barns utveckling t.ex. redskap för specificerad grovmotorisk och sinnesträning?

Sammanfattning

Som jag förstår det så är Vasaparken helt tillgänglighetsanpassad – stämmer det? De tre lekplatserna som nämnts tidigare ligger samtliga i parkmiljö. Vet du i vilken omfattning redan befintliga kommunala lekplatser tillgängliggörs inom Norrköpings tätort? Endast vid upprustning? Vilken strategi finns det för att tillgängliggöra dessa från kommunens sida?

Enligt tekniska nämndens uppdragsplan 2011 ska strategier för ”nämndens ansvar och åtagande inom de geografiska områden som ligger **utanför** Norrköpings tätort” hanteras (s. 3). Under samma rubrik fastslås det även en strategi för hur arbetet med att göra kommun tillgängligare. Detta är, enligt informatörer på tekniska kontoret, uppskjutit till 2012. Vet du om några lekplatser utanför tätorten tillgängliggjorts?

I KRF:s protokoll (25/9 2009) står det om svårigheter att nå ut till barn med funktionshinder då kommunen/Vård o Omsorgsnämnden inte har den totala överblicken över barn m funktionshinder som finns i kommunen. Finns det en helhetsbild över var barn med funktionsnedsättningar bor och tillgänglighet på lekplatser inom hela Norrköpings kommun? Om nej, varför inte? Om ja, hur ser den ut?

Sammanfattning

VISA Underlag. Sista frågan från mig – när jag läste i Program för full delaktighet/Kultur och fritid så står det under kommunens mål att: ”Kommunala kulturella institutioner, fritidsanläggningar och lekplatser är tillgängliga och användbara för personer med funktionsnedsättning” (s. 12). När jag läser i Målområden... så är dessa områden delade i mål 11 (lekplatser) och mål 14 (kultur- och fritid). Vet du vad är anledningen till delningen är? Båda målen ingår i Målområde: Den barnvänliga staden. Jag har funderat över varför det inte finns någon övergripande text över mål 11 – vet du varför? Vad tror du?

Sammanfattning

Övrigt att tillägga/område som missats/frågor/tankar:

Något mera du vill tillägga? "... nu har jag fått den information jag önskat. Tack!